

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTA DOĞU COĞRAFYASI VE JEOPOLİTİĞİ ANABİLİM DALI

İNSAN MEKÂN PERSPEKTİFİNDE MERSİN NUSAYRİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

MERYEM KONCAK

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTA DOĞU COĞRAFYASI VE JEOPOLİTİĞİ ANABİLİM DALI

İNSAN MEKÂN PERSPEKTİFİNDE MERSİN NUSAYRİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

MERYEM KONCAK

Danışman: PROF.DR. HAMZA AKENGİN

İstanbul, 2017

TEZ ONAYI

Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Coğrafyası ve Jeopolitiği Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimi gören 506114005 no'lu Meryem KONCAK'ın hazırladığı "İnsan Mekan Perspektifinde Mersin Nusayrileri" konulu YÜKSEK LİSANS TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI M.Ü.Lisansüstü Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 24/08/2017 tarihinde saat 11:00 da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin Kabulüne ne OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof.Dr.Hamza AKENGİN	<u>Kabulüne</u>	
Doç.Dr.Hülya KAYALI	<u>Kabulüne</u>	
Doç.Dr.Adnan ESKİKURT	<u>Kabulüne</u>	

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 05/09/2017 tarih ve 2017/16-3 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU
Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları
Enstitüsü Müdürü

-Tez Onayı 3 iş günü içinde ıslak imzalı 3 (üç) kopya halinde Enstitüye teslim edilmelidir.

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı: Meryem Koncak

Anabilim Dalı: Orta Doğu Coğrafyası ve Jeopolitiği

Programı: Orta Doğu Coğrafyası ve Jeopolitiği

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hamza Akengin

Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans - Ağustos 2017

Anahtar Kelimeler: Mersin Nusayrileri, Nusayri Mekânsal Ayırışması

ÖZET

IX. yüzyılda ortaya çıktığı düşünülen Nusayrilik (Arap Aleviliği) kimilerine göre bir mezhep kimilerine göre ise bir yaşayış biçimidir. Nusayrilik akidesine bağlı olan insanlar kendilerini Arap Alevisi olarak tanımlamaktadırlar. Ortadoğu menşeli olan Nusayrilik çeşitli dinlerin etkisinde kalmış, bu dinlerden çeşitli unsurları bünyesinde birleştirmiş senkretik bir inanç sistemidir. Ortadoğu merkezli etnik köken temelli bir inanç sistemi olan Nusayrilik günümüzde; Suriye, Lübnan, Türkiye, Şili, ve Arjantin gibi ülkelerde varlık göstermektedir. Türkiye’de Hatay, Adana ve Mersinde yaşamakta olan Nusayriler; Mersin ve Adana bölgesinde ‘Fellah’ olarak tanımlanmaktadır. Nusayriler Mersinde kıyı kuşağında etnik temelli mekânsal ayırışmaya girmiş ve mekânın sunduğu olanakları kendilerine hayat edinmişlerdir. Bu hayat ekseninde ekonomik ve kültürel açıdan hem çevreyi değiştirmiş hem de kendi yaşayışlarında değişiklikler meydana getirmişlerdir. Bu araştırmanın amacı Mersin Nusayrilerinin nasıl mekânsal ayırışmaya girdiği, mekâna olan bağlılıkları ve değişen koşullar içinde geçirdikleri sosyal, kültürel ve ekonomik değişimleri araştırmaktır. Bu amaçla literatür taramasının yanı sıra Mersin Bölgesinde yaşayan Nusayrilerle anket çalışması ve görüşmeler yapılmıştır. Yapılan anket sonuçları SPSS programına girilerek çeşitli analiz ve grafikler elde edilmiş bu veriler güncel ve tarihsel olaylar ışığında birbirleriyle ilişkilendirilerek sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Mekânsal ayırışma içerisine giren Nusayrilerde ekonomik değişim ve eğitim seviyesinin artması nihayetinde, bu ayırışmada kırılmalar meydana gelmiştir. Geleneksel Nusayri mahallelerinden göç eden insanlarda; ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan değişiklikler olduğu izlenmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Meryem Koncak

Field : Middle East Geography and Geopolitics

Programme : Middle East Geography and Geopolitics

Supervisor : Professor Hamza Akengin

Degree Awarded and Date : Master, August 2017

Keywords : Mersin Nusayriism, Nusayri locational Segregation

ABSTRACT

Nusayrilik (Arabian Alawism) is thought to be appear in the 9th century AC. It is a way of life for some people whilst it is considered as a religious sect by another group of people. Observers of Nusayri belief describe themselves as Arab Alawi. Nusayrilik is a mideast- originated sect and it is affected by several religions. Therefore, it is a syncretic belief hat has many elements from various religions. In addition to its mideast origin it is also an ethnic belief system. Today; Syria, Lebanon, Turkey, Chile and Argentina are the countries where Nusayri belief is performed. In Turkey, Nusayri people live in Hatay, Adana and Mersin. They ara called as “Fellah” in Adana – Mersin regions. In the province of Mersin they live in coastal strip because of ethnic-based spatial disintegration. They take the advantage of the coastal line in order to maintain their lives. In this way, they changed their environment and made some changes in their lives. This study aims to examine and understand the process of spatial disintegration of Nusayri people in Mersin, their dependance to the region, and socio-economic and cultural changes they lived through the changing conditions. With this in mind, beside the literature search, a survey and interviews have been conducted by communicating Nusayri people of province of Mersin. Results of the survey has been analyzed by the SPSS program and graphics have been obtained. These datas have been associated with each other through both recent and historical events. Nusayris who has faced a spatial disintegration had an economical changing and their educational level increased as well. Thence, there has been a break in the mentioned disintegration. It is obsorved that people who immigrated from the traditional Nusayri neighborhood has had a cultural and social alteration.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
TABLolar LİSTESİ	V
ŞEKİLER LİSTESİ	VI
KISALTMALAR	VII
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	3
1.2. Araştırma Materyal Ve Metodu	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları	6
1.5. Araştırma Literatür Tanıtımı	7
1.6. Araştırma Süreci.....	9
2. MERSİN'İN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ, TARİHİ YAPISI VE MERSİN'DE NUSAYRİLER	10
2.1. Mersin'in Fiziki Coğrafya Özellikleri.....	10
2.1.1. Mersin'in İklim Özellikleri	12
2.1.2. Mersin'in Hidrografik Özellikleri.....	13
2.1.3. Mersin'in Toprak ve Bitki Örtüsü	13
2.2. Mersin'in Beşeri Coğrafya Özellikleri.....	14
2.2.1. Mersin'in Tarihsel Yapısı	14
2.2.2. Mersin'in Nüfus Özellikleri	14
2.2.3. Mersin'in Ekonomik Yapısı.....	16
2.2.4. Mersin'in Etno- Kültürel Yapısı	18
2.3. Nusayrilik: Genel Özellikleri	19
2.3.1. Irki – Tarihsel ve Etnik Köken Bakımından Nusayriler	20
2.3.2. Nusayrilerin İnanç Sistemleri	21

2.3.2.1.	İbadet	21
2.3.2.2.	Bayram	22
2.3.2.3.	Ölüm ve Cenaze	23
2.3.2.4.	Türbe İnancı ve Hızır Kültü	25
2.3.3.	Nusayriliğin Kolları	25
2.3.4.	Nusayrilerde Sosyal Yapı ve Dayanışma.....	26
2.3.4.1.	Aile Evlilik ve Akrabalık.....	26
2.3.4.2.	Amcalık Kurumu	27
3.	BULGULAR	28
3.1.	Nusayrilerin Mersin’de Coğrafi Dağılışı ve Yerleşim Biçimi	28
3.1.1.	Mersin Nusayrilerinde Ekonomik Yapı ve Ekonomik Değişiklik.....	35
3.1.2.	Mersin Nusayrilerinde Sosyal Yapı Değişimi ve Entegrasyon	40
3.1.2.1.	Mersin Nusayrilerinde Kimlik ve Değişim	41
3.1.2.2.	Mersin Nusayrilerinde Anadil Bilme Düzeyinde Değişme.....	45
3.1.2.3.	Mersin Nusayrilerin İnanç Sistemleri ve Değişim	49
3.1.2.4.	Mersin Nusayrilerinde Sosyal Ağlar ve Değişim	57
4.	SONUÇ	66
EKLER	.....	69
KAYNAKÇA	.....	81

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1 Mersin’de Ortalama Sıcaklığın ve Yağışın Aylara Dağılışı.....	12
Tablo 2 Mersin İli İlçe Şehir ve Köy Nüfusu	15
Tablo 3 Mersin İli 2007-2016 Yıllık Nüfus Artış Hızı.....	15
Tablo 4 Mersin İli Alınan Göç Sayısı.....	16
Tablo 5 Mersin İli 2000 Yılı Çalışan Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı	18
Tablo 6 Mersin Nusayri Nüfusunun Dağılımı	29
Tablo 7 Katılımcı Yaş Dağılımı	31
Tablo 8 Katılımcı Eğitim Durumu	32
Tablo 9 Mersin İli İlçeler Bazında Arazi Sınıf ve Miktarları	35

ŞEKİLER LİSTESİ

Sayfa No:

Harita 1 Mersin Lokayon Haritası	6
Harita 2 Mersin'in Yüzey Şekilleri Haritası.....	11
Harita 3 Mersin Nusayrileri Dağılışı Haritası	28
Foto 1 Mersin Tarım ve Sanayi Alanı	38
Grafik 1 Mersin'in Sıcaklık ve Yağış Diyagramı	12
Grafik 2 Katılımcı Cinsiyet Grafiği	31
Grafik 3 Nusayrilerin Mersin'de yaşama nedeni Coğrafi faktör temellidir	33
Grafik 4 Nusayrilerin Mersin'de Yaşama Nedeni Ekonomik Temellidir.....	33
Grafik 5 Nusayrilerin Mersin'de İkamet Etmesine Etki Eden Ana Faktör Nedir?.....	34
Grafik 6 Mersin'de İkamet Eden Nusayri Toplumunun Yaşayış Biçimini Etkileyen Faktör Nedir?.....	41
Grafik 7 Mersinde yaşayan Nusayriler hangi aşirete/kola mensuptur?.....	42
Grafik 8 Nusayriler' in "Arap Uşağı veya Felah" tabirine nasıl bakmaktasınız ?	43
Grafik 9 Anadilinizi bilme düzeyiniz nedir?.....	45
Grafik 10 Mersin'de İkamet Eden Nusayrilerin Ana Dilleri Sosyal İlişkilerini Olumsuz Etkilemektedir	47
Grafik 11 Genel Toplum İçerisinde Kullandığımız Türkçe Şiveniz İle İlgili Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?.....	48
Grafik 12 Bir Nusayri Olarak Dini Vecibelerinizi Yerine Getirirken Toplumsal Açından Zorluk	51
Grafik 13 Nusayri Toplumunda Din Adamları En Önemli Konumdadır.....	52
Grafik 14 Mersin'de İkamet Eden Nusayri Ailelerin Çocuklarını Amcaya Göndermesindeki Ana Etken Nedir?.....	54
Grafik 15 Çocuğunuzu Amcaya Gönderme Fikrine Nasıl Bakıyorsunuz?	55
Grafik 16 "Amcalık" Kurumu Nusayriler Arasındaki İlişkilerde Yapıcı Konumdadır.....	55
Grafik 17 Nusayriler'de Kadınlar Toplumda Dini Anlamda Geri Plandadır	57
Grafik 18 Mersinde İkamet Eden Nusayrilerin Geçmişten Günümüze Etnik, Toplumsal Gelenek ve Görenek Gibi Açılardan Nasıl Bir Değişim Gösterdi?.....	58
Grafik 19 Mersin'de İkamet Eden Nusayrilerin Gelenek-Görenek Geleceği Hakkında Neler Düşünüyorsunuz?.....	59
Grafik 20 Yaşadığınız Semtte Komşularınız En Çok Hangi Etnik Kökene Bağlıdır?.....	59
Grafik 21 Yaşadığınız Toplum İçinde Daha Çok Kimlerle Sosyal Etkinlik, Dayanışma ve Yardımlaşma İçerisindediniz?	60
Grafik 22 Homojen Olan Nusayri Mahallelerinde İlişkiler İyidir.....	61
Grafik 23 Nusayriler İle Diğer Etnik Gruplar Arasında Ortak Bir Yaşam Kültürü Vardır.....	63
Grafik 24 Nusayri Dini Bayramlarında Başka Mezheplerden İnsanların Katılmasından Hoşlanmaz.....	64
Grafik 25 Mersin'de ikamet eden toplum dışı bireylerle evlilik yapabilir mi?	65

KISALTMALAR

SMT: Sulu Mutlak Tarım Arazisi

ÖÜA: Özel Ürün Tarım Arazisi

KMT: Kuru Mutlak Tarım Arazisi

MTA: Marjinal Tarım Arazisi

O: Orman

DT: Dikili Tarım Arazisi

Y: Yerleşim

M: Mera

D: Diğer Araziler

Tük: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Türkiye'nin coğrafi konumu Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında geçit özelliğindedir. Bu özelliğiyle tarihsel süreçte birçok kavimin göçünde köprü görevi üstlenmiştir. Göç yolu olarak kullanılmasının yanı sıra yerleşilen bir coğrafya olmuş, farklı uygarlıkların doğuşuna olanak sağlamıştır. Nihai olarak farklı ırkların, kültürlerin bir arada olduğu ve kültürel etkileşimlerin kaçınılmaz olduğu bir saha olmuştur.

Türkiye'de farklı dillerin konuşulması ve farklı inançların olması etnisitenin çeşitliliğini göstermektedir. Etnisitenin çeşitli olması coğrafi konumun bir sonucu olarak toplumun kültürel zenginliği ile doğru orantılıdır. Etnik farklılığın olması hem kendinin değişimine hem de etrafındaki unsurların değişimine olanak sağlamaktadır. Öz coğrafyasından göç eden toplum, hayatı idame ettirebilmek için vardığı yerde düzeni değiştirmek yerine düzenin olmadığı ve iş yeteneğine uygun bir yer edinir. Şehrin dokusundaki bu değişim ve yerleşimde dini yapılar korunup, yaşam biçimi ona göre şekillenmektedir.

Bir etnik topluluğun bir yerden göç etmesi, göç edilen yerde genel toplum yapısında azınlıkta olmasına neden olmaktadır. Bunun yanında yoksulluk oranının yüksek olması kent merkezinin dışında belirli bir alanda yığılmanın olmasına sebep olmaktadır. Bu yığılmalar, iş gücü imkânlarının varlığının yanında yaşam şartlarının ucuz olduğu, gecekondu yapılaşmasının var olduğu yerlerde olmaktadır. Bu sebeple azınlık olanın toplum yapısında daha alt tabakalarda olması ve ayrışma içerisine girmesi muhtemeldir. Bu ayrışma içerisinde azınlıkta olan varlığının devamı için kendini toplumdan soyutlamakta ve olduğundan daha farklı tanıtmaktadır. Bu nedenle etnisite temelli araştırmalarda yapılan gözlem ve görüşmeler objektiflik sınırının gerisinde kalmaktadır.

Türkiye'de birçok etnik yapı bulunmakla beraber kültürel özelliklerinin araştırılması ve tanımlanması zorluklar barındırmaktadır. Nusayriler de bu etnik zenginliğin bir parçası olmakla beraber Nusayrileri tanımlamakta güçtür. Suriye, Lübnan, Arjantin ve Şili gibi ülkelerde varlık gösteren Nusayriler Türkiye'de ise Hatay, Adana ve Mersin illerinde yaşamaktadırlar. Mersin Nusayrileri özelinde bakıldığında da Nusayri toplumunun gizliliği esas almasının yanında, çeşitli sorunların neticesinde 'ötekileştirme' yapılması toplumu anlamada güçlük yaratmanın yanı sıra bilgi boşluğu

oluşturmaktadır. Nusayriler dini bir topluluk olmanın yanında sadece dini değil, tarihi, sosyoloji, siyasi ve coğrafya gibi birçok alanı ilgilendiren bir konudur. Var oldukları mekânda, tarihsel süreç içerisinde meydana gelen ekonomik, sosyal ve siyasi değişimlerden nasıl etkilendiklerini araştırmak, kendi oluşturdukları dünyalarında nasıl sistemleştikleri, ekonomilerinin ve sosyal yapılarının nasıl şekillendiğinin anlaşılması açısından coğrafya alanının kapsadığı bir konudur.

Mersin de yerleşim dokusu, inanç unsuru temeliyle ekonomik uğraşı ekseninde şekillenmiştir. Grup halinde Mersinde belli alanlarda yoğunlaşan Nusayriler genel toplum yapısından bağımsız ve uzak bir yaşamı benimsemişlerdir. Bu durum gizliliğin esas alınmasından ziyade 'ötekileştirme' ürünü olmakla beraber bir arada yaşama isteğinden ileri gelmektedir. Yaşadıkları alanın getirisine odaklanmış var olan kaynakları kullanıp sistemli bir hayat edinmişlerdir ancak mekânsal olarak bir ayrışma içerisinde olsalar dahi gizlilik devam ettirilmiştir.

Teknolojik bağlamda; araştırma, bilgiye ulaşma, düşünme ve analiz etme imkânları insanların zihinsel tutum değişimine son derece imkân kılmıştır. Bütün bunlar neticesinde, inanç, kültür perspektifinde toplumsal değişimler meydana gelmektedir. Bu çerçeveden hareketle araştırmanın temel problemi; Türkiye de Mersin ilinde yaşayan Nusayrilerin coğrafik dağılımlarının yanı sıra demografik yapıları, dini, ekonomik, kültürel özellikleri ile geçirdikleri değişimi coğrafi bakış açısı ile analiz etmektir.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Ortadoğu, geçmişten günümüze farklı dinlerin, dillerin ve kültürlerin beşiği olmuştur. Türkiye’de de birçok etnik grup yaşamakta olup bu etnik gruplardan birisi de Arap Alevileridir(Nusayriler). Günümüz Türkiye’sinde Akdeniz havzasında; Hatay, Adana, Mersinde yaşayan Nusayriler kendilerine has kültür ve dini özelliklerini devam ettirmeye çalışmaktadırlar.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye de Mersin ilinde yaşayan Nusayrilerin coğrafik dağılışlarının yanı sıra demografik yapıları, dini, ekonomik, kültürel özellikleri ile geçirdikleri değişim coğrafi bakış açısı ile incelemektir.

Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Nusayrilerin bölgede dağılışı ile coğrafi şartlar arasında ilişki var mıdır?
2. Nusayrilerin bölgeye yerleşmeleri hangi şartlar altında gerçekleşmiştir?
3. Nusayrilerin uğraştıkları ekonomik faaliyetlerle coğrafi şartlar arasında ilişki var mıdır? Coğrafi şartlar bu faaliyetleri nasıl şekillendirmiştir?
4. Nusayrilerde sosyal yapı, değişimi ve entegrasyon nasıldır?

Mersin coğrafyası çeşitli etnisitelere ev sahipliği yapmaktadır. Farklılıkları barındırırken bu çeşitliliğin itici, sosyal dışlama rolleri gettolaşma/etnik mekânsal ayrışmaya sebebiyet vermiştir. Mersin bölgesinde oluşan mekânsal ayrışmaya neden olan olgunun sosyal dışlanma odaklı güvenlik kaygısıyla mı yahut aynı dili konuşan, aynı kültürü ve dini yaşayan, ortak siyasi ideolojileri olan bireylerle rahat bir sosyal yaşamın sürdürülmesi nedeniyle mi oluştuğunu anlamaya çalışmak. Yahut bu ayrışmanın coğrafi temelli mi meydana geldiğini açıklığa kavuşturmak bir diğer amaçtır.

Coğrafi determinizmine göre; insan-mekân etkileşimi kaçınılmazdır, beşeri faktörleri yönlendiren fiziki faktörlerdir, mekânı var eden sadece fiziki yapısı değildir onu şekillendiren siyasi, ekonomik, kültürel yapılar ve değişimlerdir. Mersin bölgesinde özellikle kıyı kuşağına gettolaşan Nusayriler yerleştikleri bölgelerde yaptıkları değişimler mekânın kendilerine getirisi, ekonomik yapıları üzerindeki etkisine değinmek araştırmanın bir diğer önemli hususudur.

1.2. Araştırma Materyal Ve Metodu

Araştırma üç aşamada gerçekleşmiştir. Bunlar:

- Literatür tarama ve veri toplama
- Saha alışması ve veri toplama
- Verilerin analizi ve yorumlamasıyla rapor oluşturularak gerçekleşmiştir.

Literatür incelemesinde Nusayriler ve Nusayrilik hakkında yazılan birçok kitap, makale, tez ve bildirilerden bilgiler edinilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu(TUİK) nüfus verilerinden faydalanılmış ve Nusayri nüfusunun yoğun olarak yaşadığı yerlerde mahalle muhtarlarından nüfusa yönelik veriler derlenmiştir. İl Tarım Müdürlüğü ve Mersin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme İl Müdürlüğünden arazi kullanımı ve ekonomik faaliyetler konusunda bilgi niteliğinde veriler alınmıştır. Tezde kullanılan haritalar ArcGis programında hazırlanmıştır.

Araştırmanın saha çalışması safhasında ise; nitel araştırma yönteminden faydalanılmış görüşme ve anket tekniği uygulanmıştır. Hazırlanan anketler Mersinde ikamet eden Nusayrilere yönelik olup 14'ülikert ölçekte olmak üzere toplamda 24 sorudan oluşmaktadır. Yapılan anket sonuçları SPSS programına girilerek çeşitli analiz ve grafikler elde edilmiştir. Ankete katılan Nusayri vatandaşların sorulara verdikleri yanıtların oransal dağılımını belirlemek amacıyla Frekans analizi yapılmıştır. Anket sorularında yer alan likert ölçekteki soruların güvenilirliğini test etmek amacıyla güvenilirlik analizi yapılmış 14 değişken üzerinden Alpha değeri 0.50 ile sonuç güvenilir çıkmıştır. Saha çalışmasında 20 yaş ve üzeri 12 kişi ile 2016-2017 tarihleri arasında görüşmeler yapılarak kayıt altına alınmıştır. Görüşme yapılan kişiler genç,orta ve yaşlı olmak üzere üç kuşaktan seçilmiş, katılımcılara çeşitli sorular sorularak diğer etnik gruplarla olan sosyal ilişkiler, kültürel etkileşim ve ekonomik yapının değişimi anlamaya çalışılmıştır.

Rapor oluşturulması aşamasında elde edinilen bütün bilgiler ışığında; grafik, tablo ve yorumlama yapılmıştır.

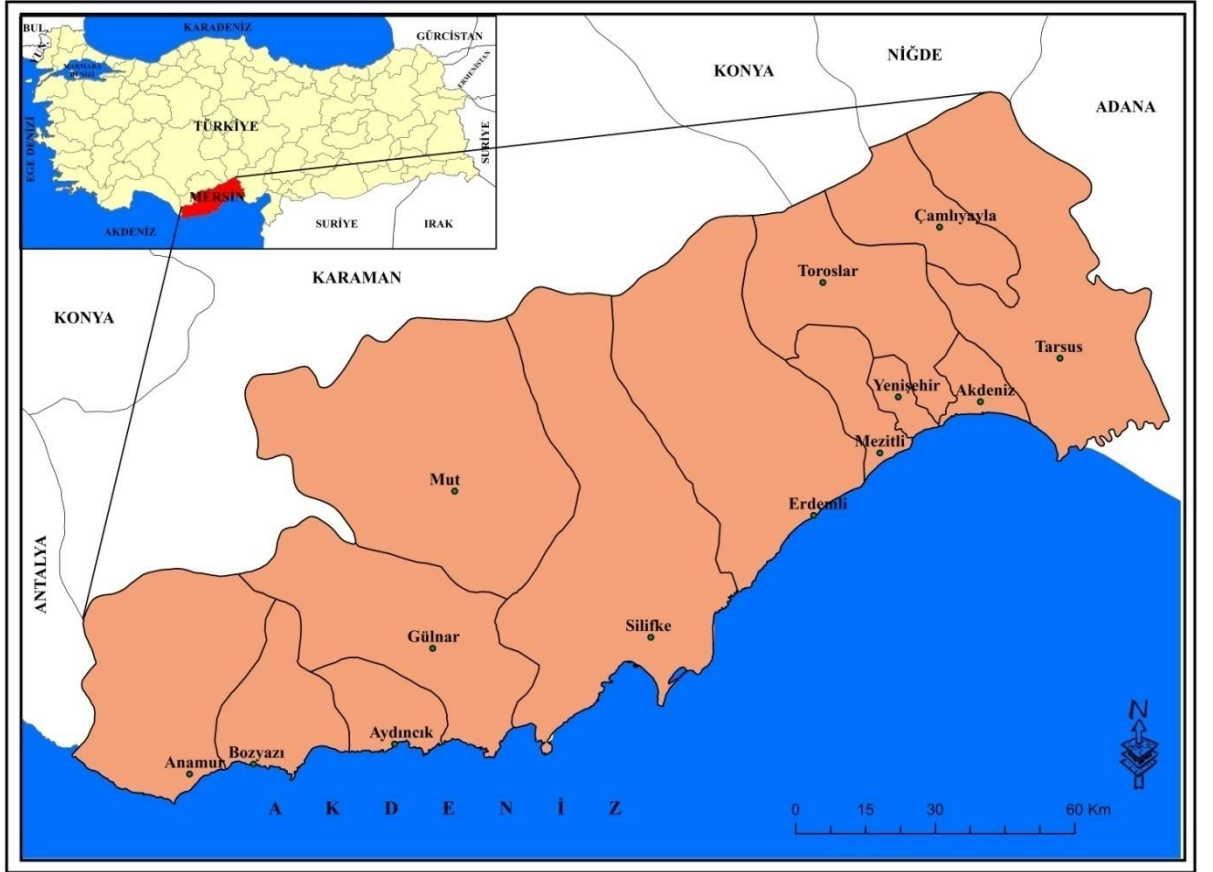
1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmanın doldurmayı amaçladığı boşluk Mersin’de yaşayan Nusayri topluluğunun kültürel coğrafyasını ve bu coğrafyada meydana gelen etnik temelli mekânsal ayrışmanın nedenini araştırmaktır. Bu çerçevede araştırmanın önemi şöyle vurgulanabilir;

1. Etnik mekânsal ayrışmaya giren Nusayrilerin bu ayrışmada ekonomik yapısını nasıl şekillendiğinin araştırılması bakımından,
2. İnsan ile çevrenin karşılıklı etkileşimin nasıl olduğu hususunda Nusayrilerle ilgili olarak Coğrafya alanında yapılan bir çalışma olması bakımından,
3. Nusayrileri konu alan coğrafya biliminin diğerk bilimlerle olan ilişkisi temeliyle aynı zamanda tarihsel, antropolojik, sosyolojik ve eleştirel bir çalışma olması bakımından,
4. Coğrafi bakış açısı ile Mersin Nusayrileri ile ilgili yapılmış ilk çalışmalardan biri olması bakımından önemlidir.

1.4. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

Akdeniz bölgesi Çukurova Bölümünde yer alan Mersin; 33 derece 56 dakika ve 35 derece 11 dakika Doğu boylamları ile 37 derece 26 dakika ve 36 derece 01 dakika kuzey enlemleri içerisinde yer almaktadır. 15.853 km² yüzölçümü ile Türkiye'nin %2 sini kapsayan Mersin merkez ilçe de 1772 km², Tarsus 2024 km², Silifke 2666 km², Mut 2554 km², Çamlyayla 675 km², Erdemli 2078 km², Gülnar 1769 km², Anamur 1280 km², Bozyazı 625 km², Aydıncık 410 km² alan kaplamaktadır. Mersin ili doğuda Adana, kuzeyde Konya, kuzeydoğuda Niğde, kuzeybatıda Karaman, batıda Antalya ile çevrilmiştir. İlin kara sınırı 608 km, deniz sınırı 321 km dir.

Harita 1 Mersin Lokasyon Haritası

1.5. Araştırma Literatür Tanıtımı

Araştırma Nusayrilik ve Nusayriler üzerine bir çalışma olduğundan dolayı öncelikli olarak Nusayrilik ve Nusayriler hakkında yazılan eserlere başvurulmuştur. Bu bağlamda;

Arap Alevi tarihi ile ilgili bölümde et- Tavail'in 'Arap Alevileri Tarihi'¹ adlı eseri; Nusayrilik tarihi ve Nusayri coğrafyasına dair bilgilerden yararlanılmıştır. Türk'ün ' Anadolu'nun Gizli İnancı Nusayrilik '² adlı eseri; Nusayrilik inancı ritüellerinin yanı sıra Hatay Arap Alevilerinden yola çıkarak Nusayrilerin kültürel ve dini özelliklerinden faydalanılmıştır.

Tezin bulgular kısmında Arslan'ın ' Fellahlar'ın Sosyolojisi '³ adlı eseri ; Mersin ve Adana Nusayrilerinin sosyal yapılarına dair bilgilerden faydalanılmış bu bilgiler ışığında çıkarımlar yapılmıştır.

Karasu'nun ' Nusayrilik ve Çok kültürlülük'⁴ adlı eseri ve Bulut'un' Ortadoğu'nun Solan Renkleri'⁵ adlı eserden; Nusayrilik ve tarihsel süreç içerisinde değişim ve yerleşim coğrafyalarına dair genel bilgiler edinilmiştir.

Sertel'in 'Dini ve Etnik Kimlikleriyle Nusayriler'⁶ adlı eseri, Önder'in' Türkiye'nin Etnik Yapısı'⁷ adlı eseri ve Ocak'ın 'Tarihi ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiye'de Aleviler Bektaşiler Nusayriler'⁸ kitaplarından Nusayrilik ve Nusayrilerin inançları, kültürleri ve sosyal yapılarına dair bilgilerden yararlanılmıştır.

Uluçay'ın 'Arap Aleviliği: Nusayrilik'⁹ adlı eseri, Serin'in 'Allah ve Ehlibeyt Tanıtımı: Aleviler, Nusayriler ve Şiiler'¹⁰ adlı eseri, Sinanoğlu'nun 'Nusayrilerin İnanç

---

¹ Muhammed Emin Galib et-Tavail, **Arap Alevileri tarihi**, Adana:Karahan Kitabevi, 2015(çeviren İsmail Özdemir)

² Hüseyin Türk, **Anadolu'nun Gizli İnancı Nusayrilik**, İstanbul, Kaktüs yayınları,2013.

³ Cahit Arslan, **Fellahlar'ın Sosyolojisi**, Adana, Karahan Kitabevi,2015.

⁴ Mehmet Karasu, **Nusayrilik ve Çokkültürlülük**, Adana, Karahan Kitabevi, 2012.

⁵ Faik Bulut, **Ortadoğunun Solan Renkleri**, İstanbul, Berfin Yayınları,2003.

⁶ Ergin Sertel, **Dini ve Etnik Kimlikleriyle Nusayriler**, Ankara, Ütopya Yayıncılık,2005.

⁷ Ali Tayyar Önder, **Türkiye'nin Etnik Yapısı**, Ankara, Kripto Yayıncılık, 2015.

⁸ Ahmet Yaşar Ocak, **Tarihi ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiye'de Aleviler Bektaşiler Nusayriler**, İstanbul, Ensar yayıncılık,2013.

⁹ Ömer Uluçay, **Arap Aleviliği: Nusayrilik**,Adana,Gözde Yayıncılık,1999.

Dünyası ve Kutsal Kitabı: Çağımızda Batınlık Örneği¹¹ adlı eserinden Nusayriler kimdir, inanç dünyaları nasıldır sorularına cevap olacak bilgilerden faydalanılmıştır.

Çalışmada ayrıca makale tez ve birçok rapordan faydalanılmıştır. Tezin bulgular kısmında esas temayı oluşturan sözlü kaynaklar olarak saha çalışmasında katılımcıların bilgilerinden faydalanılmıştır.

---

¹⁰ Şerafettin Serin, **Allah ve Ehlibeyt Tanıtımı: Aleviler, Nusayriler ve Şiiler**, Adana, Koza Yayınları, 1995.

¹¹ Abdulhamit Sinanoğlu, **Nusayrilerin İnanç Dünyası ve Kutsal Kitabı: Çağımızda Batınlık Örneği**, Konya, Esra Yayınları, 1997.

1.6. Araştırma Süreci

Saha araştırmasına çıkmadan önce gerekli literatür taraması yapılmıştır. Araştırmanın olacağı Mersin sahası coğrafi özellikleri ile burada yaşayan Nusayrilerin yaşayışları arasındaki ilişkiyi, toplumunun kültürünü, sosyal yapısını anlayabilmek amacıyla anket soruları hazırlanmıştır. Bu sorulardan 14' Likert ölçekte olmakla beraber toplamda 34 sorudan oluştur. Detaylı bilgi amaçlı görüşme soruları hazırlanmıştır. 2016 Kasım ayı ile 2017 Mayıs ayları arasında aralıklarla saha araştırmasına çıkılmış Mersin; Akdeniz, Yenişehir, Mezitli ve Tarsus ilçelerinde anket ve görüşmeler yapılmıştır. Araştırma süresince birçok zorlukla karşılaşılmıştır özellikle sır toplum diye adlandırılan Nusayriler gerek dini akidelerini ve kültürlerini kendi içlerinde yaşatmaya çalıştıklarından gerekse genel toplum yapısında ötekileştirilme sonucu kapalı kimlik tutumları toplumu anlamada güçlük yaratmıştır. şahsımın farklı bir kimlik ve profilde olmam hasebiyle n yargıları kırmak, güveni sağlamak zor olmakla beraber araştırma boyunca bu zorluk devam etmiştir. Görüşmeler esnasında katılımcılar kimi zaman yaşadıkları zor zamanları anlatmaktan hem çekindiler hem de duygusal olarak güçlük çektiler.

2. MERSİN'İN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ, TARİHİ YAPISI VE MERSİN'DE NUSAYRİLER

2.1. Mersin'in Fiziki Coğrafya Özellikleri

Batı ve Orta Toros dağları arasında bulunan Mersin Akdeniz ve Konya düzlüğü arasında Doğu-Batı yönünde uzanır. İl kuzeyinde yer alan Toros dağları; Silifke, Gülnar, Anamur, Mut topraklarını kapsayıp, volkanik granit, gnays ve mikaşistlerden oluşmuştur¹². Mersin iline iki sıra halinde uzanan Batı Toros dağları Taşeli platosunun batı sınırlarını oluşturmaktadır. İlk sıra Alanya ve Gazipaşa ilçelerinin kuzeyinden başlayarak Silifkeye kadar uzanırken, İkinci sıra; Göksu Vadisi ve Hadim Göksu Vadisi arasından başlayıp Mut'un güneybatısında vadilerin birleştiği yerde son bulur. Orta Toros dağları Akdeniz ile İç Anadoluyu birbirinden ayıracak şekilde uzanmakta ulaşım ise geçitlerle sağlanmaktadır. Bu geçitlerden en önemlisi Gülek Boğazıdır (1050 metre), diğeri ise Sertavul Geçididir. Yükseltinin Kuzeye doğru artması şehrin doğu-batı yönünde gelişimine neden olmuştur. Batı ve Orta Toros dağları arasında oldukça geniş platolar yer almaktadır. Mut, Silifke ve Anamur Taşeli Platosu üzerinde yer almaktadır. Vadiler Akdeniz kıyı kuşağında yer almaktadır. Mersin Ovası Deliçay ile Müftü Deresinden oluşmakta olup batıdan doğuya doğru genişlemektedir¹³. Mersin alüvyal kıyı ovasının genişliği 2 ila 7 km arasında değişmektedir.

---

¹²Mersin Valiliği, Çevre ve şehircilik il Müdürlüğü, **2011 Mersin Çevre Durum Raporu**,2012 Mersin s.2

¹³ Ersin Kaya Sandal ve Mehmet Gürbüz, Mersin şehrinin mekansal gelişimi ve çevresindeki tarım alanlarının amaç dışı kullanımı, **Coğrafi Bilimler Dergisi**,2003,s,119

Harita 2 Mersin'in Yüzey Şekilleri Haritası

Mersin il kayaları; Alanya Birliği, Bolkardağı Birliği, Antalya Birliği, Aladağ Birliği, Geyikdağı Birliği ve Bozkır Birliğidir.

Mersin ilinde 1, 2, 3 ve 4. Zamanlardan kalma tortul araziler vardır¹⁴.

¹⁴ Zati Ternek, 'Mersin -Tarsus Kuzey Bölgesi Jeolojisi', MTA Rapor No: 44/45, Ankara, Aralık 1953, s.22.

2.1.1. Mersin'in İklim Özellikleri

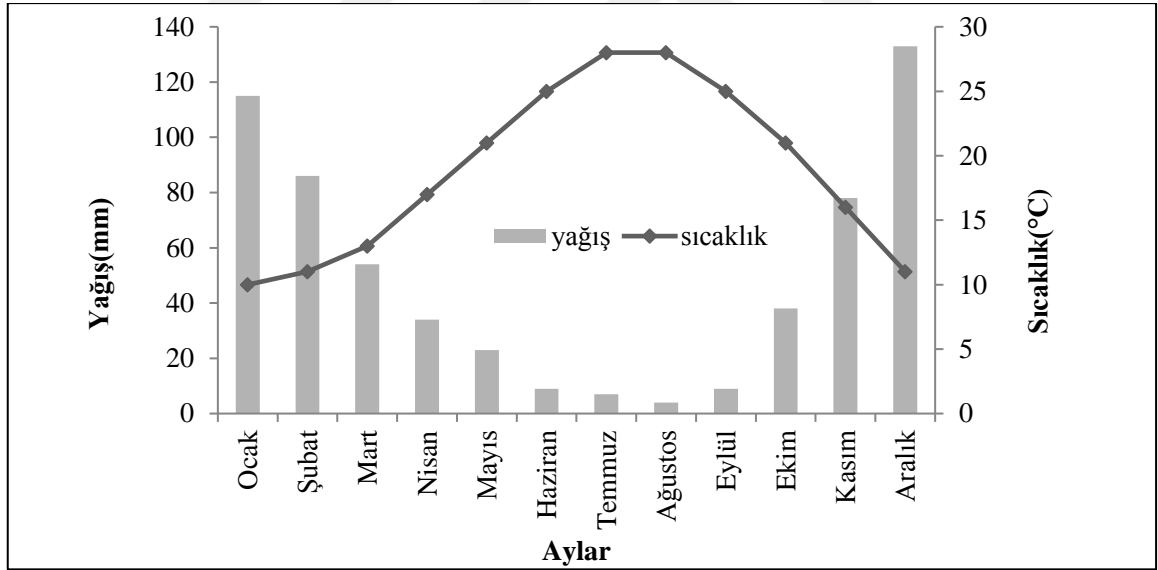
Tablo 1 Mersin'de ortalama sıcaklığın ve yağışın aylara dağılışı

(rasat süresi 1926-2016 arası)

AYLAR	O	Ş	M	N	M	H	T	A	EY	EK	K	A	YIL.
Sıcaklık (°C)	10.0	10.9	13.6	17.5	21.4	25.2	27.9	28.3	25.6	21.0	15.8	11.6	19.1
Yağış (mm)	115.4	86.5	54.3	34.1	23.1	8.9	7.0	4.2	8.9	38.5	78.3	133.1	592.3

Kaynak: D.M.İ. Genel Müdürlüğü

Akdeniz ikliminin görüldüğü Mersinde yazlar sıcak ve kurak kışlar ılık ve yağışlıdır. Yıllık ortalama yağış miktarı 592,3 mm, yıllık sıcaklık ortalaması ise 19,1°C dir (Tablo1). Bu sıcaklık ve yağış değerleri topografyaya bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Kuzeye doğru gidildikçe yükselti arttığından sıcaklık değerleri düşerken yağış miktarında artış görülmektedir.

Grafik 1 Mersin'in Sıcaklık ve Yağış Diyagramı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2017

Yıllık yağış miktarının en çok kış aylarında oluşu görülürken en az yağış yaz aylarındadır. Aylık ortalama sıcaklık en yüksek Temmuz ve Ağustos ayları iken, en düşük ortalama sıcaklık ise; Aralık ve Ocak ayları olduğu görülmektedir (Grafik 1).

2.1.2. Mersin'in Hidrografik Özellikleri

Mersin ve çevresindeki önemli akarsular; Göksu nehri, Berdan (Tarsus), Anamur, Lamas ve Efrenk Çaylarıdır. Bunların yanında Alata (Sorgun), Mezitli ve Bakır Çayları ile Sipahi, Deliçay, Tece, Gilindires ve Kargıcak Dereleri gibi birçok su kaynağı mevcuttur.

Başlıca gölleri ise Silifke sınırları içerisinde bulunan Akgöl (1.200 ha) ve Paradeniz Lagünüdür (350 ha).¹⁵

2.1.3. Mersin'in Toprak ve Bitki Örtüsü

Mersin şehri sahip olduğu iklim koşulları ve yeryüzü şekilleri oldukça kısa mesafeler içerisinde değişikliğe uğramaktadır. Bu değişiklikler bitki örtüsünün yayılışı ve bitki türlerinin çeşitliliğinin yanı sıra toprak çeşitliliğinde etkili olmaktadır. Mersin bölgesinde; Alüvyal Toprakların yanı sıra Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları, Kolüvyal Topraklar, Kahverengi Orman Toprakları ve Rendzina Toprakları bulunmaktadır.

Mersin'de Kıyı ile 500-600 m. yükseklik arasında Akdeniz Bölgesinin yaz ve kış yeşil karakteristik bitki topluluğu olan makiler bulunmaktadır. Defne, yabani zeytin, keçiboynuzu, mersin, zakkum, kozayemiş, böğürtlen, kuşburnu doğal olarak yetişmekte olan bitki türleridir. Yüksek sınırlarda makilerden sonra ormanlar başlar. Meşe 100-1000 m., kızılçam 100-1200 m., karaçam 1500 m., sedir ve ardıç ise 2000 m. Yüksekliklerde yetişir¹⁶. 2500 m. □den sonra çalılıklar ve otlar mevcuttur.

---

¹⁵ D.S.İ 6. Bölge Müdürlüğü

¹⁶ Mersin Ticaret ve Sanayi Odası, **2010 Ekonomi Raporu**, Mersin 2010, s.18

2.2. Mersin'in Beşeri Coğrafya Özellikleri

2.2.1. Mersin'in Tarihsel Yapısı

Mersin ili Batı ve kuzeyden Toros Dağları ile güneyden Akdeniz ile çevrilidir. Mersin coğrafyasından dolayı ulaşımı güç olduğundan Konya Selçukluları döneminde “İÇ-EL” adı verilmiş 28.06.2002 tarihinde “MERSİN” adını almıştır. Mersinin Klikya ismi Klasik devirde kullanılmış olup ilk olarak Asur yazıtlarında M.Ö.8.yy da “Chilakka” diye geçmiştir¹⁷. Geçmişten bu yana Mersin Hitler, Firigler, Asurlular, Persler, Makedonyalılar, Romalılar, Bizanslıların hâkimiyet alanı olmuştur. Daha sonra XI. Yüzyılda Selçuklular, XIV. Yüzyılda Karamanoğulları ve Ramazanoğulları, XV. Yüzyılda da Osmanlı İmparatorluğunun hâkimiyetine girmiştir.

11. Yüzyılda Halep'ten Adana, Hatay ve Mersine Nusayriler göç etmiştir. Selçukluların bu bölgeyi fethiyle birlikte, Selçukluların hâkimiyetine giren Nusayriler, 1098'de Haçlı hâkimiyetine girmiş, 1188'de Selahaddin Eyyubi idaresine girmişlerdir. Sultan Baybars döneminde (1233-1277) Memlûk, Yavuz Sultan Selim döneminde (1512-1520) Osmanlı hâkimiyetine geçmişlerdir.

2.2.2. Mersin'in Nüfus Özellikleri

Mersin, coğrafi konumunun sağladığı olanaklar sayesinde Akdeniz'den yurtdışına açılan ticaret merkezidir. Ticaret merkezi olmasının yanı sıra tarım, sanayi ve turizm merkezidir. Bütün bunlar akabinde endüstrinin gelişmesine olanak sağlamıştır. Sosyo-Ekonomik faaliyetlerin çeşitli olması nüfusu doğrudan etkilemektedir. Ekonomik faaliyetin artmış olması demek iş gücü talebinin artması ve doğrudan Nüfusun artmasını etkilemektedir.

---

¹⁷ Türkiye istatistik kurumu, Seçilmiş göstergelerle mersin 2013,

Tablo 2 Mersin İli İlçe Şehir ve Köy Nüfusu

İlçe	1990		2000		2009	
	Şehir	Köy	Şehir	Köy	Şehir	Köy
Merkez	422 357	126 566	537 842	195 818		
Mezitli					119092	11358
Akdeniz					284333	6130
Yenişehir					186967	5071
Toroslar					251838	24014
Anamur	38 817	27 583	49 948	33 916	34227	28475
Aydıncık	7 040	3 842	7 941	3 560	8004	3647
Bozyazı	22 168	9 070	26 314	17 521	15615	10680
Çamhyayla	8 826	10 614	8 806	10 158	2861	6986
Erdemli	30 042	70 521	40 175	102 180	45241	80150
Gülнар	7 360	26 494	10 503	27 789	8357	22084
Mut	17 600	38 703	36 482	37 891	28966	34707
Silifke	46 858	60 827	64 827	91 524	51684	61720
Tarsus	187 508	104 457	216 382	131 823	233436	75245
Toplam	788 576	478 677	999 220	652 180	1270621	370267

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

1990 da Mersin toplam nüfusu 1 267 253 iken 2016 da 1 773 852 ‘ye ulaşmıştır. Mersin İl şehir ve köy nüfus verilerine bakılınca nüfusun büyük bir çoğunluğu Tarsus ilçesinde yaşamaktadır. 1990 ile 2000 yılları arasında şehir ve köy nüfusu artarken 2000 ile 2009 yılları arasında şehir ve köy nüfusunda Tarsus, Erdemli ve Aydıncık ilçelerinde şehir nüfusu artarken diğer ilçelerde düşüş yaşanmıştır. 2000 ile 2009 yılları arasında Aydıncık ilçesi köy nüfusu artarken diğer ilçelerde düşüş olmuştur (Tablo 2).

Tablo 3 Mersin İli 2007-2016 Yıllık Nüfus Artış Hızı

İl	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	20013-2014	2014-2015	2015-2016
Toplam	13,1	14,5	15,9	13,5	12,0	13,7	13,3	13,4	13,5
Mersin	4,4	23,4	4,3	12,1	8,9	13,5	12,5	10,3	16,3

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

1997 yılında Mersin Valiliği tarafından yapılan bir araştırmada Mersin nüfusunun %70'i göçle gelen nüfus oluşturmakla beraber bu nüfusun %70' i Doğu ve Güney Doğu bölgesinden %30'u ise diğer bölgelerden gelen nüfus oluşturmaktadır¹⁸. Mersin alınan göç verilerine göre her yıl göç almakla beraber 2008-2015 yılları arasında, en az göç 2012 yılında alınmıştır (Tablo 4).

Tablo 4 Mersin İli Alınan Göç Sayısı

Yıl	Alınan Göç
2008	46776
2009	48377
2010	50430
2011	51328
2012	46721
2013	51468
2014	55598
2015	56171

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

2.2.3. Mersin'in Ekonomik Yapısı

Mersin ekonomik yapısı tarım, ticaret ve endüstri ağırlıklıdır. 1950'lerden sonra büyük sanayi tesisleri kurulmuştur. 1962 yılında Mersin ekonomik gelişiminde büyük bir payı olan Mersin Limanı hizmete girmiştir. 1950 sonrası sanayi ve endüstri gelişiminin yanında tarım sektöründe büyük atılımlar gerçekleşmiştir. Tarımda makineleşmeye gidilmiş bunun yanında gübreleme, sulama, ilaçlama, pazarlama, ulaştırma sistemlerinin gelişmiş nihayetinde tarımsal alan genişlemiş, üretim ve verim artmıştır¹⁹. Tarımsal üretimin büyük payını 1950' lere kadar pamuk oluştururken bu dönem sonrası meyve ve sebze üretiminin payı artmıştır.

Mısırlı İbrahim Paşa, kendi döneminde tarımı geliştirme amacıyla Tarsus Ovası Sulama Projesi'ni hazırlatmış ve Suriye'den ve Mısır'dan şeker kamışı ve pamuk

¹⁸ Mersin Valiliği, Çevre ve şehircilik il Müdürlüğü, **2011 Mersin Çevre Durum Raporu**,2012 Mersin s.441

¹⁹ Sandal ve Gürbüz, age, s.124

tohumu getirtmiş, Kıbrıs'tan ise arpa ve buğday tohumu getirterek ekime başlanmıştır²⁰. 19. yüzyılın sonlarında Almanlar ve İngilizler bölgede pamuk üretiminin geliştirmesine yönelik faaliyetlerde bulunmuş,1857 de Manchester Cotton Suply Association Şirketi aracılığıyla Mısırdan 1864 yılında pamuk tohumları getirtilmiştir²¹. Pamuk tarımının gelişiminin yanı sıra sebze ve meyve tarımında da artış yaşanmıştır. Kıyı ovalarında ve yükseltinin az olduğu kesimlerde seralarda sebze tarımı ile bağcılık yapılmaktadır. Kıyı kesiminin hava koşullarının iç kesimlerin sert havasına nazaran ılık olması sebze ve meyve üretimi açısından büyük öneme sahiptir. Bu yüzden iç kesimlerde ve dağlık alanlarda daha çok sert iklim koşullarında yetişebilen meyveler yetiştirilmektedir. Bölgede yetiştirilen ürünlerin başında; portakal, limon, mandalina, şeftali, greyfurt, patlıcan, domates, susam, pamuk, nohut, arpa ve buğday gelmektedir.

Tarımda makineleşme, sulu tarım, ilaçlama, gübreleme ve tarımı geliştirme politikaları nihayetinde tarımsal verim artmıştır. Sanayinin ve ulaşım sistemlerinin gelişimi ile pamuk, sebze-meyve tarımının gelişmesine aynı zamanda ürünlerin pazarlara açılmasına olanak sağlamıştır. Mersin kıyı ovaları tarımsal üretimin yapıldığı en geniş alanlardır. Erdemli, Tarsus, Aydıncık, Anamur kıyı ovalarında; turuncgillerden portakal, mandalina, limon yetiştirilmektedir. Erdemli ovası ve Göksu vadisinde limon yetiştiriciliği Anamur da muz yetiştiriciliği yapılmaktadır. Engebeli arazilerde ise bağcılık ve zeytin yetiştiriciliği yapılmaktadır. Özellikle Tarsus Beyazı ve Recep Üzümü en iyi bağ ürünleridir. Dağlık bölgelerde; tahıl ekimi yapılmaktadır. Silifke ovasında yer fıstığı, Tarsus ovasında ise pamuk yetiştirilmektedir.

Mersin ili çalışan nüfusun faaliyet kollarına göre dağılımına bakıldığında kadın-erkek nüfusu toplamda en çok tarım, orman ve balıkçılık sektöründe çalıştığı görülmektedir. Bunu toplumsal hizmetler takip etmektedir (Tablo 5).

---

²⁰ Mersin Valiliği. Age, s.347

²¹ A.g.e,s.347

Tablo 5 Mersin İli 2000 Yılı Çalışan Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı

İktisadi Faaliyet Kolu	Erkek	Kadın	Toplam	%
Tarım-Orman-Balıkçılık	161.850	192.637	354.487	57.6
Madencilik ve Taşocaklığı	768	28	796	0.1
İmalat Sanayi	39.210	7.280	46.490	7.6
Elektrik-Gaz-Su	1.336	157	1.493	0.2
İnşaat Bayındırlık İşleri	26.968	406	27.374	4.5
Toptan-Parekende Ticaret ve Otel	49.493	7.892	57.385	9.3
Ulaştırma-Haberleşme-Depolama	19.323	1.442	20.765	3.4
Mali Kurumlar	10.053	4.484	14.537	2.4
Toplumsal Hizmetler	66.806	24.401	91.207	14.8
İyi Tanımlanamayan Faaliyetler	361	82	443	0.07
Genel Tolam	376.168		614.977	100

Kaynak: TÜİK - Mersin 2007 Ekonomik Raporu

Mersin ilinde diğer bir ekonomik faaliyet hayvancılıktır. Daha çok kümes hayvancılığı yapılmaktadır. Kıyı kesimlerde, Akgöl ve Paradenizde balıkçılık yapılmaktadır. Bütün bu faaliyetlerin yanı sıra kentte son yıllarda turizm faaliyetleri yaygınlık kazanmıştır. Bunlar kıyı turizmi, tarih ve kültür turizmidir.

Maden bakımından zengin olan Mersin’de madencilik faaliyetleri de oldukça gelişmiştir. Çıkarılan madenler; Dolomit, Kireçtaşı, Krom, Kuvars Kumu, Kuvarsit, Tuz, Bakır, Kurşun, Çinko, Barit, Demir, Fosfat, Manyezit’tir.

2.2.4. Mersin’in Etno- Kültürel Yapısı

Arap Alevileri (Nusayriler), Marunî Araplar, Ortodoks Araplar, İtalyan Levantenler, İngiliz ve Fransız Bankacılar, Kıbrıs Türkleri, Selanik ve Girit göçmen Türklerinin bir arada yaşadığı Mersin şehri farklı kültürlerin bir arada yaşadığı bir kenttir.

1852 yılında Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa Mersini ele geçirmiş ve bu dönemde ziraatla uğraşması, tarım alanlarını ekip biçmesi için; Suriye, Lübnan ve Mısır'dan çiftçiler getirmiştir. Bu çiftçiler günümüzde Mersin, Adana bölgesinde yaşamakta olan Nusayrililerdir.

Tanzimat fermanı ile birlikte ticari imtiyazlar kazanan Rumlar, Hıristiyan Marunî Araplar, Katolik Latinler, Yahudiler, Ortodoks Araplar Mersin' e yerleşmeye başlamışlardır. 1955 sonrasında İtalyan Levantenler yerleşmişlerdir.

1859 yılında Süveyş Kanalı yapımında Toroslardaki Sedir ağaçları kullanılmıştır. Toroslardan kesilen bu sedirler Mersin den gemilere yükleniyordu. Ağaç kesiminden yüklenmesine kadar geçen işlemler emek istiyordu bu da iş gücüne ihtiyacı arttırmıştır. Pamuk tarımının yapılması ve sanayinin gelişimi sonrası göç alma potansiyeli artan Mersine Doğu ve Güney Doğu bölgelerinden Kürt nüfusu göçü yaşanmıştır.

2.3. Nusayrilik: Genel Özellikleri

Osmanlı zamanında “Garipler Cemaati” olarak geçtikleri tahrir defterlerinde görülmektedir²². Oryantalist Lois Massingnon, Nusayri kelimesinin kökeniyle ilgili olarak beş madde ileri sürmüştür bunlar; 1) Latince “nazereni” kelimesinin bozulmuş şekli, 2)Kufe'deki Nasuraya köyü, 3)Nasrani (Hıristiyan) kelimesi*. Uydurma Şii şehitlerinden biri olan “Nusayr”, Massingnon’a göre gerçek ve en sağlam olasılığın son madde yani 5) Nusayriliğin kurucusu sayılan Muhammed bin Nusayr isminden geldiğini belirtmiştir²³.

---

²²Faik Bulut, **Ortadoğu'nun Solan Renkleri**, 2.Basım,İstanbul,2003,s.64

²³ İslam Ansiklopedisi

*Nusayr kelimesi, Hz İsa'nın çocukluğunun geçtiği Latince “Nazarie” isimli yerle bağlantılıdır. Diğer bir görüşe göre de haçlı seferleri sonucunda Suriye ve civarında kalmak zorunda olan Hıristiyanlardan tahkir maksadıyla bahsedilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bu iddiaya göre Nusayrî isimlendirmesi “Nasrâni” (Hıristiyan) kelimesinden tahkir ifade eden bir küçültme ismidir.

Muhammed Emin Galib Et-Tavil'e göre;

“ *Baalbek ve Hims (Hums, Humus-ç.n) tarafları fethedilince Ebu Ubeyde yardım istedi. Irak'tan Halid b. el-Velid, Mısır'dan Amr b. el-Âs, Medine'den de Gadir-Hum Biati'na katılmış Ensar'dan dört yüz elli mücahidi aşkın bir Alevi topluluğu yardımına yetişti. Bu son yardım orduya katılınca, ordu kısmen başarılı olabildi, bu küçük kuvvete nusayra (küçük yardım, yardımcı-ç.n) dendi. Cihadın kurallarından bir tanesi fethedilen toprakların fetheden orduya verilmesiydi. Nusayra grubunun aldığı topraklara Nusayra Dağı dendi. Bu Hulv Dağı'yla şimdiki Umraniyye bucağının bir kısmından oluşuyordu. Sonradan bu ad Lübnan Dağı'ndan Antakya'ya dek Alevilerin yaşadığı bütün dağların özel adı oldu*”²⁴.

Et-Tavil'e göre Nusayri ismi bu dağdan gelmektedir. Kimi Alevi din adamları ise Nusayri ismi, on birinci imam Hasan el-Askeri'nin bâb'ı (kapı, yardımcı, naib) olan Muhammed bin Nusayr'dan geldiğini söylemişlerdir²⁵.

Birinci Dünya savaşından sonra Çukurova bölgesinin Fransızlar tarafından işgal edilmesi sonrası Nusayri ismi yerine Alevi olarak adlandırılmışlardır²⁶.

2.3.1. Irki – Tarihsel ve Etnik Köken Bakımından Nusayriler

Arap uygarlığının tarihi M.Ö. 2000'li yıllara dayanmaktadır²⁷. Nusayrilerin ise Türk ve Arap soyundan geldiklerine dair çeşitli muhtelif görüşler vardır. Arap Alevileri Nusayriliği Gadir-i Hum olayına bağlamaktadırlar Hz. Muhammed, Gadir-i Hum'da Hz. Ali'yi kendisinden sonra imam ve halife olarak tayin edip, ümmeti Hz. Aliye emanet etmiştir.

Halep Salnameleri'nde, Antakya Kilisesi kayıtlarında ve birçok Arap tarihçilerin eserlerinde Mesudi, İbn-i Batuta, Tarsusi gibi eserlerde Türkiye Nusayrilerinin esas

²⁴ Muhammed Emin Galib et-Tavil, **Arap Alevileri Tarihi**,3.Basım,Adana:Seyhan,2015,s.50

²⁵ Ergin Sertel,**Dini ve Etnik Kimlikleriyle Nusayriler**,1.Basım,Ankara,2005,s.14

²⁶ Ocak, Ahmet Yaşar. **Tarihi ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiye'de Aleviler Bektaşiler Nusayriler**. 4. Basım İstanbul, Ensar yayıncılık, 2013. S.193

²⁷ Cahit Arslan,**Fellahların Sosyolojisi**,4.Baskı,Adana,2015,s.29

kökenleri itibari ile Türk soyundan olduklarını söylemişlerdir²⁸. 1516 yılında Mercidabık savaşından sonra Osmanlı himayesine girmiş ve Halep'e bağlı olarak şeyhlerin denetiminde yaşamışlardır²⁹.

2.3.2. Nusayrilerin İnanç Sistemleri

Nusayrilik Alevilik esaslarına uysa da Hz. Ali' ye ayrı bir önem verilmekte ve Ali ilahlaştırılmaktadır³⁰. Zahiren imam olan Ali, ilahtır, doğmamış ve ölmemiştir³¹. Ali güneş olarak görülmekte, güneş tanrısallığı atfedilmektedir³². Arap Aleviliği Anadolu Aleviliğinden farklıdır bu farklılık dinsel ritüellerden ileri gelmekle beraber Arap Aleviliği (Nusayrilik) etnik temelli bir inanç sistemidir. Zira sonradan Nusayri olunmamaktadır ve bu kimlik doğumla beraber gelmektedir.

İnanç sistemlerinde inancın bir gerekliliği gibi gizliliği esas almışlardır. Fransız işgali zamanında kendilerini Hıristiyan olarak gösteren Nusayriler, Pan-Arabizm popülerliğinde bunun savunucusu olmuş, Hafız Esad döneminde ise Şiilerin on ikinci kolu olarak tanıtılmışlardır³³.

2.3.2.1. İbadet

Nusayrilerde ibadet, İslam'ın beş şartını Bâtını olarak yorumlanması ve uygulaması şeklindedir³⁴. Namaz Sünnilerden farklıdır, namazın vakti, süresi ve yerinin bir önemi yoktur ancak gizli olarak kılınmaktadır. Namaz kılınacak mekân herhangi bir yer olabilir, genellikle Nusayri bir şahsın evi olmakla beraber türbelerde de kılınmaktadır. Namaz Allah ile kul arasındadır. Bireysel kılınan namazın dışında toplu namazlar kılınmaktadır. Toplu namazlar şeyh (din hocası) önderliğinde kılınmaktadır. Toplu namaza kadınlar ve Nusayri olmayanların katılmama kuralı vardır. Kadınlar ve

---

²⁸ Ali Tayyar Önder, **Türkiye'nin Etnik Yapısı**' 56. Basım, Ankara,2015 s,98

²⁹ Ocak,age, s. 193.

³⁰ A.g.e, s.195.

³¹ A.g.e, s.195

³²Mehmet Karasu,**Nusayrilik ve Çokkültürlülük**. Adana: Karahan Kitabevi, 2012, s. 81

³³ Erdal Aksoy, 'Nusayrilerin sosyal yapıları ve Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de yaşayan bu topluluğa devletin yaklaşımları' **Türk kültürü ve Hacı Bektaşî veli araştırmaları dergisi**, 2010, S.54, 199-212 s.203

³⁴ Türk.age. s,65

Nusayri olmayanların alınmadığı gibi toplu namaz ritüelleri de gizli tutulmaktadır. Kadınlara öğretilmeme sebebi olarak kadınların başkasıyla nikâhlanıp sırları aktarabilmesi ihtimalidir³⁵. Gerek bu yüzden gerekse Emeviler döneminde, camilerde verilen Nusayri aleyhindeki fetvalar yüzünden camilerde ibadet edilmemektedir.

Nusayrilerde İslam'ın beş şartının kabulü yanında birçok sorumluluk ve şartlar mevcuttur³⁶. Nusayrilere göre dini öğretilerin ifşa edilmesi İslam'a zarar verir bu yüzden gizli tutulması İslam'ın kemalindedir³⁷. El Hasibi tarafından sembolleştirilen 'AMS'* Şiilerin baskılara maruz kalmalarından dolayı gizli kalmış ve sadece kendi aralarında birbirlerini tanımak amacıyla kullanılmıştır³⁸.

Nusayrilerde oruç ramazan ayında olmakla beraber Sünnilerin tuttuğu oruçtan farklı olarak iki gün önce başlamaktadır.

2.3.2.2. *Bayram*

Bayramlar genel olarak bütün inanç temelli toplumlarda hem dini gereklilik hem de kültürel bağların sıkı tutulması gibi sosyal ilişkilerin devamını sağlayan unsurlardır. Bayramlar; dini, geleneksel ve ulusal bayramlar olarak ayrılmaktadır. Nusayriler de ise bayramlar dört grupta incelenebilir bunlar; İslami bayramlar ve kutsal günler, Geleneksel bayramlar, diğer inançlardan alınan bayramlar ve Nevruzi Bayramlardır³⁹. Dini bayramlar, İslamiyet kökenli olan Ramazan ve Kurban bayramları ile 12 imamın doğum ve ölüm günleri bayram olarak kabul edilmektedir. Fıraş bayramı, Gadir bayramı (en önemli bayramları), Hz. Muhammed'in doğum günü, vefatı, Hz. Hüseyin'in şehit edildiği Kербela günü diğer dini bayramlardır. Nevruzi bayramlar; İran kökenli olduklarından bu adlandırmayı almışlardır⁴⁰. Hz. Ali' nin doğumunun kutlandığı bayram Nevruz bayramıdır. Diğer inançlardan alınan bayramlar; özellikle Hristiyanlıktan alınan bayramlardır, yumurta bayramı, Hz. İsa' nın doğumu gibi bayramlardır. Geleneksel

---

³⁵ Ömer Uluçay, **Arap Aleviliği: Nusayrilik**. 2. Basım, Adana: Gözde Yayıncılık, 1999, s.31-32

³⁶ Türk, age s, 66

³⁷ Cahit, ages, 57

* 'AMS' Ayn-Mim-Sin bunlardan Ayn Hz. Ali'yi, Mim Hz. Muhammed'i, Sin ise Selmanı Farsı ifade etmektedir.

³⁸ Abdulhamit Sinanoğlu, **Nusayrilerin İnanç Dünyası ve Kutsal Kitabı: Çağımızda Batınlık Örneği**, Konya: Esra yayınları, 1997, s.38.

³⁹ Türk. Age, s.120

⁴⁰ A.g.e.,s.120

bayramlar ise; kültürün etkisi ile kutlanılan bayramlardır bunlardan biri Hıdırellez bayramıdır. Mersin Nusayrilerinde; Mustafa Kemal Atatürk' ün doğum günü ölüm günü ve Atatürk' e dair önemli günler bayram olarak kabul edilmektedir. Ramazan ve Kurban bayramı dışında bu dinler birer gün sürmekte ve bu günlerde Nusayrilerin Hrisi dedikleri bayram çorbası yapılmaktadır. Yılın neredeyse her gününde bir bayram kutlanmakta ve Nusayrilerde bu bayramların her birini bir aile üstlenmektedir. Bayramı üstlenen aile bayram için Hrisi yapar ve dağıtır Hrisi yapımından sonra ferdin evinde erkekler toplu namaz kılar. Bu bayramların sahiplenilmesi miras bırakılmaktadır aile üstlendiği bayram hayrını kendi çocuklarına devredebilmektedir. Bayramların üstlenilmesi ailenin ekonomik durumu iyi olmasa dahi sosyal çevre tarafından dinine bağlı olarak kabul edilmekte ve aileye sosyal bir prestij kazandırmaktadır⁴¹. Nusayri bayramları da inancın diğer ritüellerin deki gizlilik esasına tabiidir. Bayram günleri, yılın hangi gününe denk geleceği Nusayri olmayan başka birine aktarılmaz. Bayramlarda Nusayri olmayan katılmaz ve şehirlerde gizli yapılırken köylerde gizliliğe ihtiyaç duymazlar⁴². Kadınların dini olarak geri planda tutulmasının yanı sıra bayram kutlamalarına katılabilmek için çeşitli şartlar vardır bunlar; bayramda yemek yapacak olan kadının nikâhlı olması gerekmektedir bunun yanında aybaşı olmamış olması, dul olmaması, kaçmaması ve yeni doğum yapmamış olması gerekmektedir.

Nusayri bayramlarının kimisi her yıl aynı gün kutlanmakta kimisi hicri takvime göre on günlük kaymayla kutlanmaktadır. Nusayriler in yaklaşık yılın tüm günlerinde bayram kutlanmakla beraber en önemli bayramları şunlardır:

Aşure Bayramı, Fıraş Bayramı, İydil Gadir Bayramı, Muhabale Bayramı, Nevruz Bayramı ve Mihrican Bayramıdır.

2.3.2.3. Ölüm ve Cenaze

Nusayriler evren yaratılmadan önce birer yıldız olduklarını ve ölümün gerçekleşmesinde bir yıldız dönüşeceklerine inanırlar. Nusayrilerde beden ölse de ruhun ölmediğine, ölen bedenin ruhunun başka bir varlığa geçtiğine inanılır. Bu ruh

---

⁴¹ Türk, 127

⁴² Sinanoğlu, 1997 s,61

göçü yedi defa gerçekleşir ve sonrasında birer yıldız olarak gökyüzünde kalır. Bu inanca göre, Nusayri olarak ölen birey işlediği günahlara göre bir bitki ya da bir hayvana dönüşür. Bu şekilde dünya hesabını ölüp tekrar dirilme ile verileceğine inanmaktadırlar. Zira Nusayrilik inancında tövbenin kabulü yoktur⁴³. Nusayriler reenkarnasyon inancını yaşantılarından yola çıkarmakla beraber bunu Kur'an temeline dayandırmaktadırlar.

Nusayrilerde cenazeler gelenek göreneklere göre yapılmaktadır. Nusayrilik inancında ki gizlilik esası cenazelerde de geçerlidir. Ölen kişi Nusayri ise cenazesine Nusayri olmayan başka birisi karışamaz. Tören ölünün yıkanma işlemiyle başlamaktadır, ölünün yıkanacağı suyun güzel kokması için reyhan, portakal yaprağı ve limon yaprakları atılır. Ölünün birinci dereceden akrabaları birer tas su döker ölüye kefenlenir kefenin içerisine Bahur konulur bunun ölüyü haşerelerden koruduğuna inanmaktadırlar. Arap Alevilerinde cenaze töreninde ölü gömme işlemine kadar cenazenin yakınında hapşırın olursa; kazak, hırka gibi giydiği giysilerden kol dikiş yerlerini sökerler çünkü Nusayrilere göre hapşırma o ölünün arkasından kaç kişinin daha öleceği anlamına gelmektedir⁴⁴.

Ölü toprağa verilirken Bahur yakılır ve cenaze davul eşliğinde gömülmektedir. Davul eşliğinde gömülme cenaze sahiplerinin tercihine kalmakla beraber çoğunlukla bekar olup ölenler için yapılmaktadır. Bu tören ölen bekarın düğünü olarak kabul edilir. Cenazenin gömülmesinin ardından mezar üç gün boyunca ziyaret edilir ve dualar okunur aynı zamanda şeker dağıtılmaktadır.

Nusayrilerde cenaze evinde başsağlığı dileklerinin kabulü gelen misafirlere göre değişmektedir bu üç gün de olabilmekle beraber 7 gün de sürebilmektedir. Cenaze evinde kadınlar ve erkekler ayrı oturmakla beraber masraflar ev sahibi tarafından karşılanamıyorsa başka aileler tarafından yardımda bulunulur. Mersin Nusayrilerinde birçok yaşlı cenaze masraflarını ölmeden önce biriktirmektedir ve öldükten sonra her yıl hayrına yemek dağıtılmasını ve namazının kılınmasını vasiyet etmektedir.

---

⁴³ Şerafettin Serin, **Allah ve Ehlîbeyt'in Tanıtımı: Aleviler, Nusayriler, ve Şiiler Kimlerdir?** Adana: Koza Yayınları, 1995, s.51

⁴⁴ Arslan, s.67

2.3.2.4. *Türbe İnancı ve Hızır Kültü*

Her kabir, her mezar türbegah değildir bunun için Allah tarafından yüceltilmesi gerekmektedir⁴⁵. Nusayriler, ömrünü Allah' a adamakla geçirmiş günahsız olan, kötülük yapmayan insanların mezarlarını Allah'ın alametleri sonrası türbeye çevirmektedirler⁴⁶. Türbesi yapılacak olan zat ya kişilerin rüyasına gelmekte ya da türbenin yapılacağı yerde doğüstü olayların gerçekleşmesi sonucu olmaktadır. Mersinde Nusayrilerin yaşadığı yerlerde her mahallede en az iki türbe bulunmaktadır. Ziyaretler sadece Nusayrilere değil herkese açıktır. Buralara hasta olup şifa aramak için, dilek dilemek için gelmektedir. Ziyaret pencerelerine ve ağaçlarına bez parçaları bağlanıp, pencerelerinde mum yakılmaktadır. Ziyaret eden kişi Bahur yakıp, ziyaretin etrafında üç defa döner.

Nusayrilerde Hızır (Hıdır) inancı ayrı bir öneme sahiptir. Nusayri din adamlarına göre Hızır, enbiya zincirinden olup üstün insan özelliklerine sahiptir⁴⁷. İnsan olarak doğmuş fakat öldükten sonra farklı insan kılığında dünyaya gelebilmektedir. Hızır 'a ait bir sürü makam, ziyaret bulunmaktadır. Nusayriler darda kalanın, hasta olanın yardımına koştuğuna inandıkları için ' Ya Hızır' diye seslenmektedirler.

2.3.3. *Nusayriliğin Kolları*

Nusayrilik temelde 4 kola ayrılmaktadır. Bu ayrılık Hz Ali'nin bulunduğu konuma göre ayrılmıştır⁴⁸. Bunlar; 1-Haydariyye, 2- Klaziyye, 3- Gaybiyye, 4- Kameriye olarak dört gruba ayrılmaktadır⁴⁹. Bunlar temelde iki kola ayrılmaktadır. Haydariler ve Kilaziler olarak. Haydariler'e göre Hz. Ali göktedir. Hz. Muhammed'in sembolü Güneş, Ay ise Selman-ı Farisi'nin sembolüdür. Bu ayrışma aynı zamanda bir sosyal açıdan da önem arz etmektedir bunlardan Haydariler daha çok dağlarda yaşarken, Klaziler ise daha çok ovalarda ve sahil kesiminde yaşamaktadırlar⁵⁰.

---

⁴⁵ Faik bulut, "Ortodopunun Solan Renkleri."2.baskı.berfin yayınları s.56

⁴⁶ Sertel, s.135

⁴⁷ Age, s.140

⁴⁸ Bulut, s..35

⁴⁹ Et taviil, s.xcvii

⁵⁰ Arslan, s.36

2.3.4. Nusayrilerde Sosyal Yapı ve Dayanışma

2.3.4.1. Aile Evlilik ve Akrabalık

Nusayri inancına göre sosyal bütünleşme ön planda tutulduğundan Nusayriler sıkı sosyal ağlarla birbirine bağlıdırlar⁵¹. Aile bir toplumu oluşturan en küçük yapı taşıdır. Toplumu oluşturan aile ve ailenin yapısıdır dolayısıyla ailenin yapısı oluşturan normlar toplumun aynası işlevindedir. Nusayrilerde de ailenin yapısını oluşturan normlar, aile ilişkileri Nusayri toplumunun özelliğini yansıtmaktadır. Nusayrilerde tarım ekonomisine dayanan aile modeline rastlanmaktadır. Bu model geniş aileden oluşmakta anne babanın yanında çocukların da evlenip bir arada yaşadığı aile modelidir. Nusayri toplumu ataerkil, geniş aile özelliğinde olup tamamen cemaatsel bir özellik göstermektedir⁵².

Evlilik aileyi meydana getiren bir anlaşmadır. Evlilik için karar verilmesi de çeşitli aşamalarda gerçekleşmektedir bunlar eş seçimi, kurallar ve yasaklar gibi birçok unsur çerçevesinde gerçekleşmektedir. Birçok toplum özellikle azınlıkta olan gruplar kendi kültür ve inançlarının devamı açısından evliliği kendi içlerinde gerçekleştirmektedirler. Nusayriler de evliliğe oldukça önem vermektedirler ve kültürlerinin devamı için iç evlilik (endogamiye) bağlıdırlar. Nusayri toplumunun dışına kız verilmez, toplum dışından kız alınması da çok düşük bir ihtimaldir. 1200 yılı aşkın süre zarfında dışarıya kız alıp verme olmamıştır⁵³. Toplum dışı evlilik gerçekleştiren bireyin dinden çıktığı düşünülür. Nusayrilerde görülen evlilik daha çok amca çocukları arasında görülmektedir. Bu evlilik gelenek göreneğin devamından ve gizlilik esasının yanı sıra akrabalık ilişkilerinin kuvvetlendirilmesi ve mal varlığının bölünmeden aile içerisinde kalmasından da kaynaklanmaktadır. Ancak iç evliliğin olması çeşitli sağlık sorunları yaratabilmektedir. Mersin Nusayrilerinde özellikle Orak Hücreli Anemi (Akdeniz Anemisi) hastalığı yaygındır.

---

⁵¹ Abdullah Er, " Fransızca Yazılı Kaynaklarda Nusayriler", **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi**, 2010, S.54, s.149

⁵²Arslan, s.78

⁵³Önder,s.288

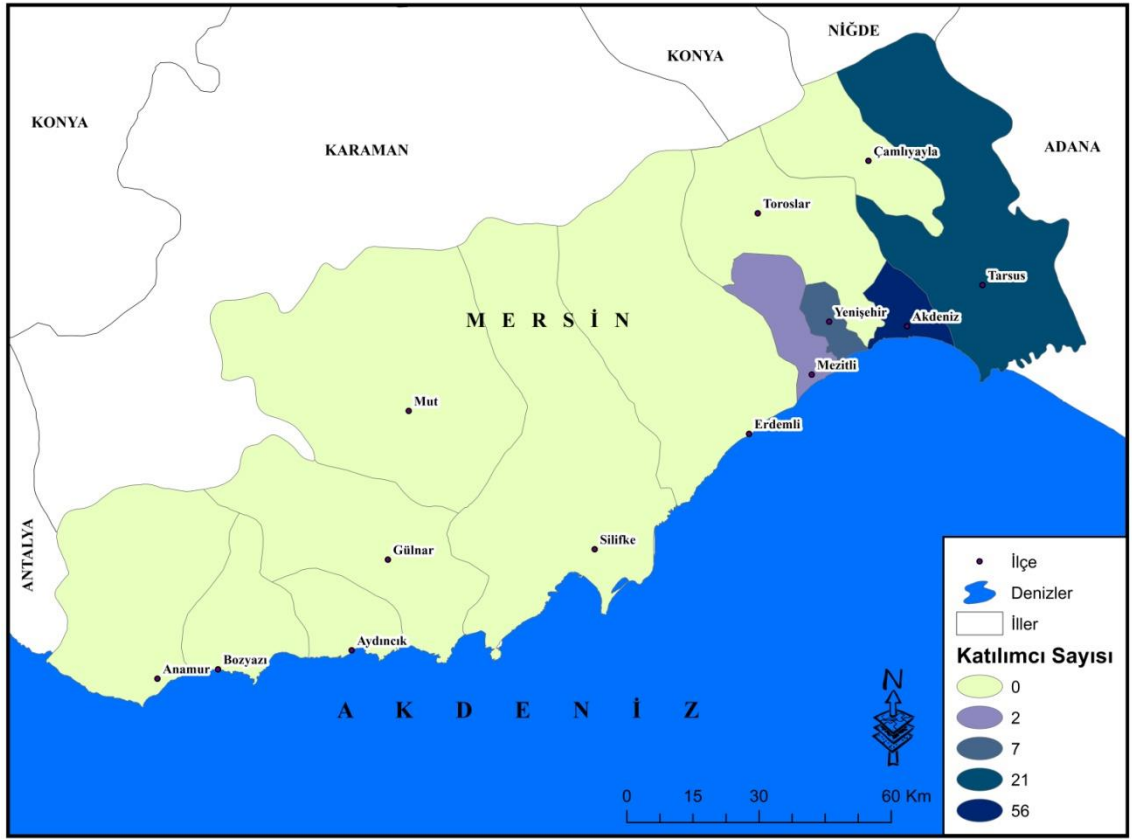
2.3.4.2. Amcalık Kurumu

Nusayrilerde Amca, çocuğun din babası, din hocası olarak kabul edilmektedir. Nusayri erkek çocuğun dine girişı amcada ki eğitimle başlamaktadır. Amcalık geleneğinin uygulanması namazla başlamaktadır. Çocuk amcaya gitmeden toplu namaz kılınır, kurban kesilir ve zekât verilir. Amca çocuğun öğretmeni olmaktadır. Din amcası, Nusayrilik akidesini yerine getirmek isteyen çocuğa, inancın inceliklerini, adap ve kurallarını öğretir. Çocuğun din hocasının evinde kalma süresi dinin gerekliliklerini ne kadar sürede öğreneceğine bağlıdır. Bu süreç ve sonrasında din hocası çocuğun manevi babasıdır ve din hocasının çocukları ise kendi kardeşleri kabul edilmektedir. Amcada eğitimi alan çocuk amcanın kız çocuklarıyla evlilik gerçekleştiremez. Dini eğitime tabi tutulan çocuk sınavdan geçer bu aşama da üç süreçten oluşmaktadır sınavı başarıyla atlatan çocuk artık bir Nusayri kabul edilmekte ve dini öğrenmiş sayılmaktadır.

3. BULGULAR

3.1. Nusayrilerin Mersin’de Coğrafi Dağılışı ve Yerleşim Biçimi

Günümüzde Nusayriler Suriye, Lübnan, Arjantin ve Şili gibi ülkelerde varlık göstermektedir. 11. yüzyılda Türkiye’ye göç eden Nusayriler (Arap Aleviler) Hatay, Adana ve Mersin illerinde yaşamaktadırlar. Mersinde; Tarsus, Akdeniz, Yenişehir ve Mezitli ilçelerinde yoğunlaşmışlardır (Harita 3).

Harita 3 Mersin Nusayrileri Dağılışı Haritası

Tablo 6 Mersin Nusayri Nüfusunun Dağılımı

İl	Mahalle	Belde	Köy
Mersin	Hamidiye Karaduvar Cumhuriyet Pirireis Gazi Kırkbeşevler Bahçe Eski Ömerli Yeni Ömerli Eski Hatay Musalla Yeşil Fatih Barbaros Yeni Mahalle Öğretmen 82 Evler Şahin Camii Cedit	Kazanlı Karaduvar Karacailyas Yeşiltepe Adanalıoğlu Atalar	Hasanağa Kelahmet Yeşil Kuyu Çatal Tepe Ali Ağa Ali Efendi Ali Fakı

Mersin de belli bölgelerde yoğunluk göstererek mekânsal olarak ayrışan Nusayri topluluğunu tanımlayabilmek için; nasıl etnik mekânsal ayrışmaya girdiğini, bu ayrışma içerisinde geçirdiği sosyal, ekonomik değişim ve kültürel etkileşimi anlayabilmek gerekmektedir. Yakın tarihte meydana gelen kültürel değişikliklerin, kamusal alandaki faklılaşmanın ortaya konulması yol gösterici olacaktır.

Mekânsal ayrışma; bir araya gelen insan topluluğunun bir mekânda süreklilik arz etmesi ve mekânla özdeşleşmesi olarak tanımlanabilir. Mekânsal ayrışmaya giren toplum, yaşayış biçimini doğanın olanaklarına bağlı kılar. Mekân ile insan arasında bir ilişkisinden bahsedilebilir bu durumda. Chicago okuluna göre; İnsan ekolojisinin araştırmaları, coğrafi ve kültürel mekân içerisinde yer alan insan gruplarıdır. Bu ekolojiye göre; kentlere yerleşme ve geçim mücadelesi sonucu farklı semtler meydana

gelir, merkezde sanayi ve iş imkânları fazlalaşır onu çevreleyen geçiş bölgesinde ise nüfus ve arazi kullanımını deęişkendir⁵⁴.

Mersin bölgesi özelinde bakıldığında; şehrin doğu- batı doğrultusunda merkezi kısmında farklı iş alanları mevcuttur. Şehrin kuzey- güney doğrultusunda perakende ticaret iş yerleri, avukatlık ve mühendislik büroları yer alır ve bunlar kıyıda iç kesimlere doğru modernlikten geleneksel bir yapıda yerleşmiştir⁵⁵. Kentin sanayi alanları Kuzey, Doğu ve Kuzeydoğu da yoğunlaşmıştır. Şehir ikamet alanlarının şekillenmesinde ekonomik faaliyetler önemli bir etken iken sosyal yapıları diğer bir etkidir. Şehrin kenar sahası ekonomik ve sosyal yapının iyi olduğu kesimin ikamet alanıdır. 1960 sonrasında şehrin dış çevresine yeni ikamet alanları açılmış ve ekonomik yapının daha çok orta düzeyde olduğu insanlar tarafından tercih edilmiştir. Şehrin kıyı kesiminde; yerleşmenin olmadığı, alt yapı gelişiminin az olduğu yerlerde dışarıdan alınan göçün yanı sıra kırsal alandan göç edenler yerleşmiştir. Karaduvar, Menteş ve Çiftlik köyleri bu alanlardan bazılarıdır⁵⁶. Bu alanlarda ekonomik faaliyet olarak tarım yapılmaktadır. Seracılık yapılmakla beraber insanlar çeşitli alanlarda işçi olarak çalışmaktadır.

Serbest bölgenin kurulmasıyla bölgeye göç artmış nüfusta bir artış yaşanmıştır. Kente yeni yerleşen nüfus, kente girişin kolaylığı, iş imkânları ve ucuz konut nedeniyle geçiş bölgesine yerleşmektedirler. Bu yerleşim ilk başta göç edenin kabulünün zor olması gibi etkenler rol oynarken ikinci aşamada kendi tercihleri rol oynamaktadır.

Osmanlı devleti zamanında Abdulhamid döneminde (tashih-i akaid) ‘inancın düzeltilmesi’ uygulaması ile Hanefi mezhebinden olmayanlar baskılara maruz kalmıştır. Zira Hanefilik devletin resmi dini haline gelmişti bununla birlikte bu baskılara maruz kalanlar, aynı inanca mensup olanlar aynı mahallelerde ikamet etmişlerdir⁵⁷. Bu hususta Nusayri ayrışmasının alt yapısına inildiğinde ilk yerleşim zamanında kabul edilmenin güçlüğü temelliyken öte yandan kendi kültür ve inançlarını muhafaza etme çabası ve bir arada yaşama isteğinden ileri gelmektedir. Bu bağlamda yapılan anket ve görüşmeler

---

⁵⁴ Gencay Serter, **Urban Teory of Chicago School: Urban EcologicalTheory**, Ankara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü, Kent ve Çevre Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, Planlama 2013;23(2):67-76, s,70

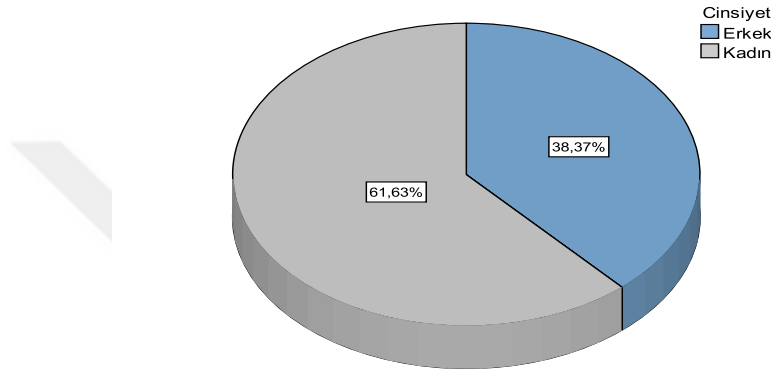
⁵⁵ Mersin İl çevre durum Raporu 2011, s. 428

⁵⁶ Age, s.428

⁵⁷ İnan Keser, Adana Nusayrilerinde Kamusal Akan Farklaşması: Adana Nusayrileri, (**Yayımlanmış Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), s.190.

Nusayri ayrışmasını anlamada yol gösterici olacaktır. Yapılan anket çalışmasında Katılımcıların cinsiyet değişkenine baktığımızda; cinsiyet açısından %61,6 (53 kişi) kadın ve %38,4 (33 kişi) erkeklerden oluşmaktadır (Grafik 2). Katılımcıların yaş dağılımı ise şu şekildedir (Tablo 7).

Grafik 2 Katılımcı Cinsiyet Grafiği

Tablo 7 Katılımcı Yaş Dağılımı

Yaş	Frekans(Kişi)	Yüzde
0-15	3	3,5
16-30	32	37,2
31-45	25	29,1
46-60	20	23,3
61+	6	7,0
Total	86	100,0

Yaş faktörü sosyal hareketler açısından önem arz etmektedir. Yaş oran dağılımının birbirine yakın olması anket sorularının her yaş aralığı tarafından

cevaplandığı ve analizinin buna göre yapılması açısından önemlidir. Yaş aralığının yanında katılımcıların medeni durumu %58,3 (49 kişi) evli, %31 (26 kişi) bekar, %10,7 (9 kişi) boşanmış veya eşi ölmüştür. Katılımcıların eğitim durumu tablodaki gibidir (Tablo 8).

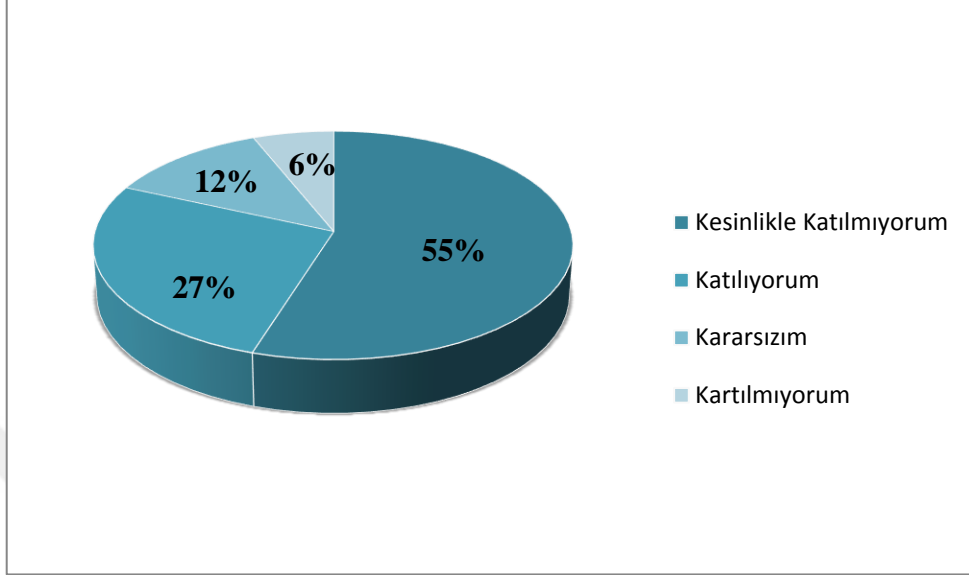
Tablo 8 Katılımcı Eğitim Durumu

		Kişi	Yüzde
	İlkokul	18	20,9
	Ortaokul	16	18,6
	Lise	21	24,4
	Üniversite	24	27,9
	YL/Doktora	4	4,7
	Total	83	96,5
Cevap	Vermeyen	3	3,5
	Total	86	100,0

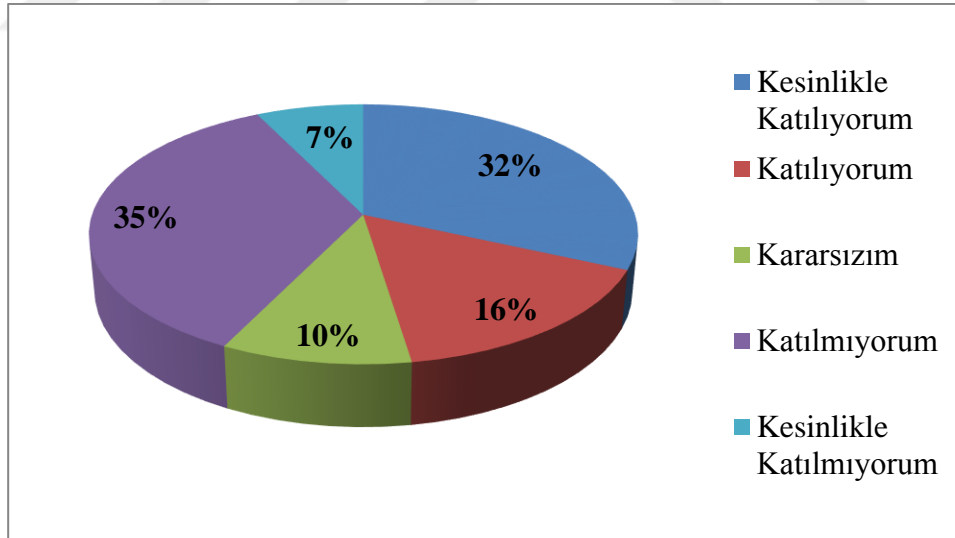
İlk olarak Nusayrilerin Mersin bölgesine yerleşmesinde ve yaşamasında etkili olan temel nedenlerin öğrenilmesi hususunda yöneltilen anket sorularına verdikleri cevaplar ışında Nusayrilerin Mersinde yaşamak isteme sebepleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Verilen yanıtlar ışığında Mersine yerleşim ve bunun devamlılık göstermesi sadece siyasi ve ekonomik temelli olmadığı ancak ekonomi ve ikliminde içinde olduğu coğrafi faktörlere bağlanmıştır.

Mersin’de ikamet eden Nusayrilere yapılan anket çalışmasında katılımcıların ‘Mersin’de yaşama nedeni coğrafi faktör temellidir’ sorusuna verdikleri yanıtların sayısal dağılımı grafikte gösterilmektedir (Grafik 3). Ankete katılan katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında % 54 oranıyla en çok tercih edilen mersin de yaşama nedenlerinin coğrafi faktör temelli olarak belirledikleri katılıyorum

kategorisinde olduğu görülmektedir. En az katılım % 6 oranıyla katılmıyorum kategori olmuştur.

Grafik 3 Nusayrilerin Mersin’de yaşama nedeni Coğrafi faktör temellidir

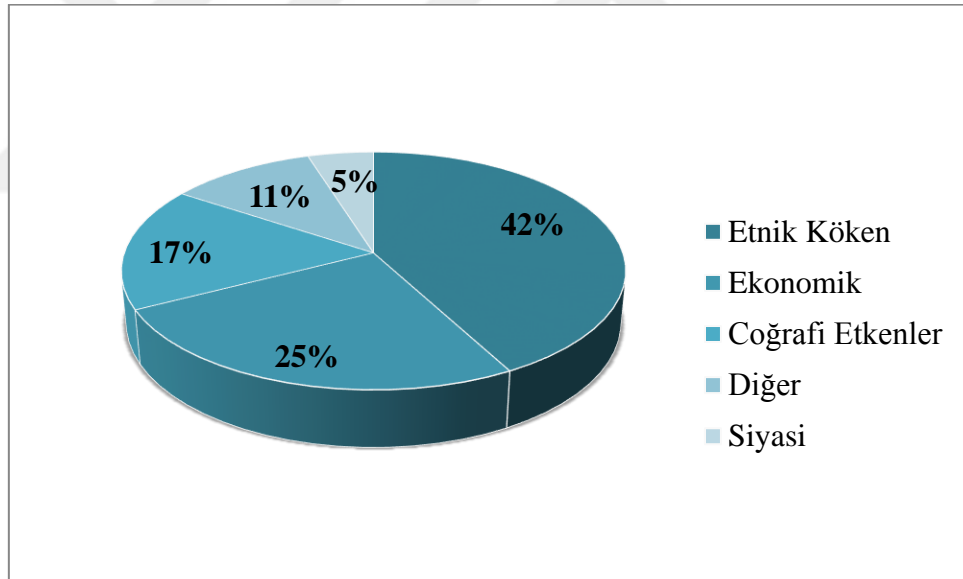

Grafik 4 Nusayrilerin Mersin'de Yaşama Nedeni Ekonomik Temellidir

Katılımcıların Mersin’de yaşama nedeni ekonomik temellidir sorusuna verdikleri yanıtların sayısal dağılımı tabloda gösterilmektedir (Grafik 4). Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında % 35,4 oranıyla en çok tercih edilen mersin de yaşama

nedenlerinin ekonomik olmadığı belirledikleri katılmıyorum kategorisinde olduğu görülmektedir. En az ise % 7,3 oranıyla kesinlikle katılmıyorum ve %9, 8 oranıyla kararsızım kategorileri gelmektedir.

Yapılan anket çalışmasında yöneltilen sorulardan Mersinde yaşama nedeninin siyasi temelli olduğuna dair sorulara verilen cevaplar yaş oranlarıyla doğrudan ilişki içinde olduğu görülmüştür. İleri yaş grubunun verdiği siyasi sebep odaklı olduğu cevapları ile % 28,4 oranıyla katılıyorum iken, genç yaş aralığının tercih ettiği %29,6 oranıyla katılmıyorum kategorisi bu soruya verilen cevabın yaş oranlarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Yöneltilen diğer bir soru Mersinde ikamet etme sebebinin aile-akraba temelli olduğuna yönelik olup verilen yanıtlardan sayısal olarak %56,0 ile kesinlikle katılıyorum kategorisinde en yüksek oranda iken, %3,6 oranı ile kararsızım kategorisi en az orandadır (Bkz. Ek1).

Grafik 5 Nusayrilerin Mersin'de İkamet Etmesine Etki Eden Ana Faktör Nedir?

Likert ölçekte Mersine yerleşme sebebine yönelik soruların siyasi, ekonomik, coğrafi ve aile-akraba temelli soruların aynı çatı altında toplandığı tek soru olarak Nusayrilerin Mersinde ikamet etmesinde etki eden ana faktör nedir sorusuna katılımcıların verdikleri yanıtların sayısal dağılımları grafikte gösterilmektedir (Grafik 5). Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında %42,17 oranıyla en çok Etnik Köken (Aile-Akraba) kategorisi seçilirken bunu %25,30 oranıyla ekonomik ana faktör

kategorisi takip etmektedir. Günümüzde Mersin de yaşayan Nusayrilerin temel olarak buralarda yaşaması atalarının bu coğrafyaya yerleşmesi olup gerek atalarının yerleşim nedeni olarak gerekse kendilerinin bu coğrafyaya bağlı kalmalarını coğrafi faktörlere bağladıkları görülmektedir.

3.1.1. Mersin Nusayrilerinde Ekonomik Yapı ve Ekonomik Değişiklik

Mersin; Akdeniz, Yenişehir, Mezitli ve Tarsus ilçelerinin kıyı kuşağına yerleşen Nusayri topluluğunun, Türkiye'ye göçünden bu yana en önemli ekonomik uğraşı tarım olmuştur. Kimisi çiftçi kimisi kendi bahçesini ekip biçmekte kimisi de tarlada işçi olarak çalışmıştır. Mersin ilinin 1.585.300 hektarlık arazisinin 406.000 hektarı tarım arazisi olarak kullanılmaktadır⁵⁸. Araştırma sahası olan Mersin; Akdeniz, Yenişehir, Mezitli ve Tarsus ilçelerinin toplam 373.245 hektarlık arazinin 183.379 hektarı tarım arazisi olarak kullanılmaktadır (Tablo 9).

Mersin Nusayrilerinin geçirdiği en önemli değişimlerden biri ekonomik alandadır. Nusayrilerin yerleşmiş olduğu kıyı kuşağında verimli Alüvyal topraklar mevcuttur. Hidromorfik topraklardan biri olan Alüvyal topraklar verimli ve nemlidir. Aynı zamanda mil ve kumdan oluştuğu için çabuk işlenmektedirler.

Tablo 9 Mersin İli İlçeler Bazında Arazi Sınıf ve Miktarları

İlçe	SMT	KMA	MTA	ÖÜA	DT	M	O	Y	D	TOPLAM
Akdeniz	13308	4692	0	0	11000	7	1218	3000	662	33887
Yenişehir	1818	2539	6064	0	0	13	6854	0	0	17288
Mezitli	1646	2180	11000	0	4090	947	33000	1000	20200	74063
Tarsus	63449	37119	0	0	21469	3078	60097	61532	1263	248007
Toplam	80221	46530	17064	0	39559	4045	101169	65532	22125	373245

Kaynak: Mersin İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2016

⁵⁸ Orman müdürlüğü 2016

Mersin ili arazi sınıf ve miktarlarına Akdeniz, Yenişehir, Mezitli ve Tarsus ilçe özelinde bakıldığında bütün ilçelerde sulu(smt) ve kuru(kma) mutlak tarım yapılmakta, dikili tarım arazisi en çok Tarsus ilçesinde olduğu görülmektedir (Tablo 9).

Nusayri topluluğunun büyük bir kısmı küçük tarım üreticisi olarak tarımsal faaliyetlerde bulunmaktadır. Akdeniz ve Tarsus ilçelerinde çoğunlukla insanlar tarım üreticisi olarak çalışmaktadır. Özellikle 15.000 nüfuslu olan Akdeniz ilçesi Karaduvar mahallesinde evler müstakil ve bahçeli olup hepsi adeta birer sebze bahçeleri görünümündedir. Bu tarım üreticileri kendi evlerinin bahçelerini işleyerek öncelikli olarak bu üretimi aile geçimi için yapmaktadırlar. Bu tarımsal üretimin büyük bir kısmını sebze ve narenciye oluşturmaktadır.

Yapılan anket görüşmelerinde insanların büyük bir çoğunluğun tarımla uğraştığı görülmüştür. Mersine ilk yerleştiklerinde tarlalarda ırgatlık yaparak geçimlerini sağladıklarını ancak şimdilerde kendilerinin de üretici konuma geçtiklerini dile getirmişlerdir. Mersin Karaduvardan bir katılımcısı (Fatma, 84 yaşında, ev hanımı) ne işlerle meşgul olduklarını ilk nasıl işe başladıklarını şu sözlerle ifade ediyordu;

Zamanında... Zamanında bilmem ne olmuş, büyükler, hocalar bilmem neyle o zaman ne yapmışlarsa demişler bakın hadi ne yaparsanız yapın biz gidiyoruz sürmeye... Bizler çok çalıştık çok hepsi ne için çocuklarımız için tabi, bizler, atalarımız hep tarlalarda çalıştık ırgatlık yaptık hiç dinlenmeden, biz çalışırken su içmek için durmazdık arkamızdan biri beklerdi su verirdi o yüzden yapıştırdılar bize ' Fella' diye, sizinkiler oturur su içerlerdi, sigara içerlerdi biz oturmazdık. Çalışmak... Allah'tan gelir. Şimdi biz çalışıyoruz ekiyoruz, biçiyoruz. İlk buralar pisti bataklıkta biz temizledik. Bak bir sürü fabrika var neden bizim çocuklarımız işsiz neden çalışmıyorlar orda? Biz ekiyoruz erkekler Balıkçılık yapıyor tabi balık olursa.

Fatma,(84)

Yapılan görüşmelerde insanlar genelde aynı şeyleri ifade ediyorlardı eskiden ırgat, şimdi ise kendilerinin işleri olduğunu. Karaduvara ilk yerleşenlerin Nusayri olduğunu ve bu yerleşimin yerlerini kendilerinin tarıma açtığını dile getirmişlerdir. Tarım başat uğraşı diğer faaliyetler tarıma ek olarak görülmektedir. Tarım faaliyetlerinin yanında diğer bir ekonomik uğraşı olarak balıkçılık gelmektedir. Özellikle Mersin Karaduvar Mahallesi adeta bir balıkçı kasabasını andırmaktadır. İlk

yerleşimde balıkçılık yok iken şimdilerde en revaçta olan ekonomik uğraşı olarak görülmekte ancak kendilerine yapılan desteğin az olduğunu dile getirmişlerdir. Karaduvarda toplamda 700 balıkçı bulunmaktadır. Balıkçıların 15 tanesi kadındır.

Yerleşilen bölgenin ilk koruma amaçlı olduğunu ve bu yerleşimden sonra kendi çabalarıyla hayatı idame ettirebilmek adına ekip biçtiklerini dile getirmişlerdir. Bu yüzden yaşanan yerde var olan imkânı kullanma kaçınılmaz olmaktadır. Tarım ve Balıkçılık bu bölgenin insanlara sunduğu bir olanak olarak görülmektedir. Ancak değişen koşullar farklı imkânlar sunarken var olan durumu da kısıtlamaktadır. Özellikle 1950 sonrası sanayinin gelişimi birçok olanak sağlarken, bölgede yapılan faaliyetleri de kısıtlamaktadır.

1950 öncesi küçük çaplı sanayi işletmeleri mevcutken 1950 sonrası büyük sanayi işletmeleri kurulmuştur. Özellikle 1962’de Mersin limanının hizmete girmesiyle sanayinin gelişimi hız kazanmıştır. Bu gelişmelerle beraber tarımdan küçük işletmelere, esnaflığa kayan birçok insan olmakla beraber bunlardan arda kalan zamanlarda tekrar tarımla uğraşmayı devam ettirmişlerdir. Yine aynı yıl Türkiye’nin 5 rafinerisinden birisi olan Ataş Rafinerisi kurulmuştur. Bu durum şehrin göç alma potansiyelini ve iş olanaklarını arttırmıştır. Mersin Termik Santrali 1966 yılında hizmete girmiştir. 1969 yılında Gübre sanayi kurulmuştur. 1970 den sonra Cam, Plastik, Madeni Eşya, Soda ve Çimento fabrikaları kurulmuştur. Özellikle liman ve Mersin-Adana karayolunun çevresi ticaret ve sanayi tesisleri için cazibe merkezi olmuştur⁵⁹. 1980 sonrasında ise Mersin Serbest Bölgesi ve Organize Sanayi Bölgeleri faaliyete geçmiştir. Bütün bu gelişmeler Mersin bölgesinin gelişiminde önemli atılımları gerçekleştirmiştir. Bütün bu gelişmeler hem gelişmişlik adına hem de iş imkânı adına çok iyi olsa da bölgede yaşayan Nusayrilerin birçoğu kendilerini kötü etkilediğini düşünmektedirler. Özellikle Mersin - Karaduvar ‘ da Tarım ile sanayi iç içedir (Foto 1). İnsanlar tarımla uğraştıklarını ancak sanayi atıklarının kendilerini kötü etkilediklerini söylemişlerdir. Bölgede bulunan Ataş petrol rafinerisinde petrol sevkiyatının yapıldığı borulardaki sızıntı dolayısıyla evlerin bahçelerinde petrol sızıntılarının oluşmaya başladığını, tarlaların kurduğunu ve bitki yetişmez hale geldiğini dile getirmekle beraber tankerlerin ve depoların bütün yerleşim yerini kapladığını bu sebeple tarım yapabilmek için ormanlık alanlarını tahrip etmek

---

⁵⁹ Ersin kaya sandal S.129

zorunda kaldıklarını dile getirmişlerdir. Sanayinin gelişimi ekonomik alanlarını etkilemenin yanında sosyal açıdan da kendilerini zor duruma soktuğu görülmüştür. Getto özelliğinde olan Nusayri mahalleleri gittikçe etnik açıdan homojenliğini kaybettiği, iş imkânlarının artması nedeniyle özellikle Doğu'dan gelen Kürt nüfusunun mahallelerinde arttığını bu durumun birçok soruna sebep olduğu ifade etmişlerdir.

Foto 1 Mersin Tarım ve Sanayi Alanı

Nusayri toplumunun asıl ekonomik uğraşı tarım olduğu görülmektedir. Değişen koşullarla beraber farklılık oluşsa da kendilerini tarımın bir parçası olarak görmektedirler. Sanayinin gelişiminin yanında eğitim seviyesinin artması farklı meslek alanlarına yönelimi arttırmıştır. Kuyumcu, Ayakkabıcı ve Tatlıcı gibi birçok farklı mesleklere yönelim olmuştur fakat bu mesleklere yönelim olsa da kendi tarlalarında tarımı devam ettirmeye çalışmışlardır. Küçük işletmelerin yanında büyük işletmeler kuranlarda mevcuttur. Tarsus helva fabrikası gibi.

Yapılan görüşmelerde ileri yaşlarda olan insanların yaşadığı yere daha çok bağlı oldukları görülmektedir ancak genç ve orta kesim de bu bağlılık değişikliği göstermektedir. Bu bağlılığı bir katılımcı (Sevinç, 85 yaşında, emekli) şu sözlerle dile getiriyordu;

Ben evlendikten sonra Karadeniz'e gittik kocamla orda o zaman Foster fabrikası vardı orda çalışırdı sonra buralara geldik yine biz seviyoruz burayı Karadeniz çok güzeldi insanları sizin gibi çok

iyiydiler kurban keserlerdi her eve eşit dağıtırlardı ama burası başka herkes burada... iş olsa yaparım burada kalırım ama çocuklarım gitti bodrumda çalışıyorlar onlar bizim gibi değil...

Sevinç,(85)

Görüşme katılımcısının da anlattığı gibi mekâna olan bağlılığın yaşantıların vermiş olduğu bir bağlılıktan ileri geldiği düşünülmektedir. Nusayri toplumunun bir arada yaşaması ve etnik temelli bir mekânsal ayrışma içinde olduğu ekonomik uğraşından da anlaşılmaktadır. Çünkü yaşanan yerde olan mevcut durum olanaklarından faydalanılmaktadır ve değişikliklerin sadece kendi uğraşı alanlarına yönelik olması taraftarındadırlar tıpkı sanayinin kendi yaşam alanlarını işgal ettiklerini dile getirdikleri gibi. İleri yaşlarda olan insanların bağlılıklarının yanı sıra genç ve orta nüfusta bu görülmemektedir. Farklı meslek alanlarında çalışan bireyler farklı bir mekânda yaşamayı tercih etmektedirler. Aile bireylerinden çocuklar okuyup meslek sahibi olsa da aile büyükleri yine tarımla uğraşmakta ve bir arada yaşamayı tercih edenlerde olmakla beraber daha çok farklı alanlarda ikamet tercih edilmektedir. Değişen koşullar neticesinde homojen yapıda olan Nusayri mahallelerinin gittikçe bu özelliği yitirdiği görülmektedir.

Tarsus ilçesinde de ekonomik uğraşın en büyük payını tarım oluşturmaktadır. Tarsus Nüfusunun yaklaşık olarak yarısından fazlasını oluşturan Nusayri topluluğu aslında ilçe nüfusunun bel kemiğini oluşturmaktadır. İlk yerleşimlerde genelde tarlada işçi olarak çalıştıklarını daha sonraları kimisi toprak sahibi olup işleten konumuna geçmiş kimisi esnafılık veya büyük işletmelere kaymıştır. Tarsus'ta var olan durum işleten Nusayri işleyen Nusayri olarak tanımlanabilir. Tarsus'ta var olan ve değişen durumu katılımcı (Beyhan,78 yaşında, emekli) şu sözlerle ifade ediyordu;

Benim babam o zamanın en zenginlerindendi bağlarımız ve bahçelerimiz vardı biz çalışmazdık ama çalışanlarda Arap Alevisiydi (Nusayri) musalladandı genelde... Bu mahallenin hepsi baştan sona bizimdi bütün evler tabi sonra zaman değişti fabrikalar açıldı insanlar başka işlere geçti tabi neydi zeytindi turunçtu hep bu işler vardı. Kimisi Adanalara gidiyordu pamuk için şimdide öyledir bilmiyorum fikrim yok çünkü her yer değişti eskiden sadece bizler vardık bu mahallede şimdi bir

sürü insan var her kesimden her işten. Hatta o kadar farklıydık ki sokak ismi verilecekti buraya bana sordular o zaman yetkililer ne olsun baktım sağıma soluma herkes farklı ve çok iyi ve Sevgi Sokağı olsun dedim işte bu yüzden burası sevgi sokağı...

Beyhan (78)

Tarsus'ta yapılan görüşmelerde çoğu insanın hala tarımla uğraşırken aynı zamanda birçok insan başka mesleklere yöneldiği anlaşılmaktadır. Bilhassa sanayinin gelişim sonrası artan iş imkânı ile beraberinde gelen makineleşme ve eğitim seviyesinin artması nihayetinde başka mesleklere yönelme olmuştur. Tarsus ilçesi diğer ilçelere nazaran sanayileşme sonrası daha çabuk diğer mesleklere yönelim göstermiştir. İlk başlarda esnaflıkla başlayan işler daha sonra büyük işletmelere doğru yönelim göstermiştir. Değişiklikler nihayetinde de olsa Nusayri toplumu yaşadığı coğrafyayla olan bağının kopamayacağını dile getirmişlerdir.

3.1.2. Mersin Nusayrilerinde Sosyal Yapı Değişimi ve Entegrasyon

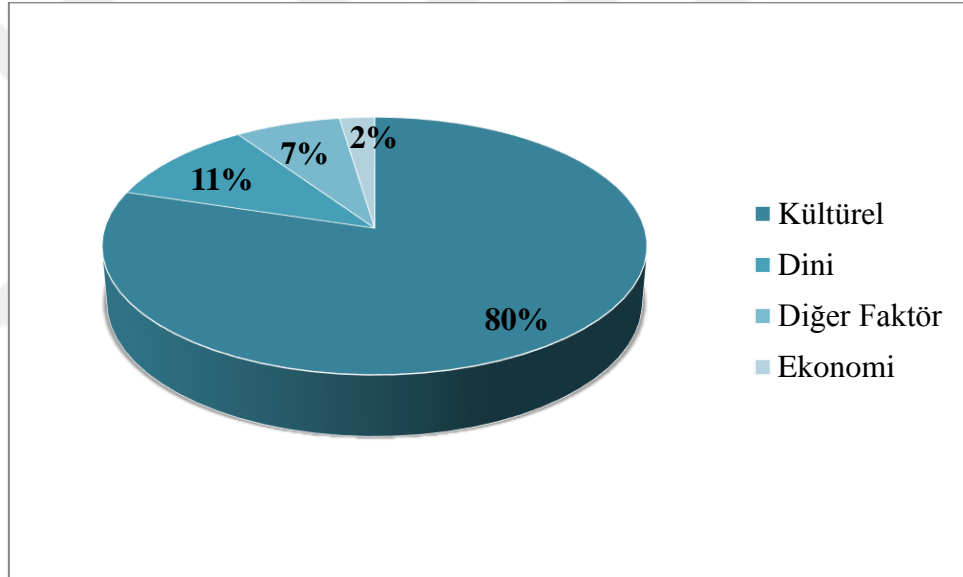
Çeşitli etnisitelere ev sahipliği yapan Türkiye farklılıklarıyla bir bütün oluşturmaktadır. Dini inanışlarından ötürü öteki gibi görülen Nusayriler entegrasyona dahil olamamışlardır. Nusayrilerin kimliğini oluşturan 'dil ve din' yapıları Türkiye toplumsal yapı entegrasyonunu etkileyip bu durum aşiret örgütlenmesi ve endogami ile tamamlanmaktadır.⁶⁰ Ancak bu durum zamanla aşınmaya uğramıştır. Meydana gelen bu aşınma toplumda dikey hareketlilik sonucu meydana gelmiştir. Geleneksel hayat tarzının benimsendiği kırsal alanlardan kent merkezine olan göç neticesinde değişimler meydana gelmiş Nusayri gelenekselliğinden uzaklaşarak sosyal entegrasyonun sağlanmasında önemli adımlar gerçekleşmiştir.

---

⁶⁰ Cahit Arslan. Age, s.152

3.1.2.1. Mersin Nusayrilerinde Kimlik ve Değişim

Bir toplumda sosyal yapının şekillenmesi büyük oranda geleneklere bağlıdır. Nusayri toplumunda da yaşayış biçimine yön veren en büyük olgu gelenek-göreneklerdir. Zamanla geleneklerde aşınma olsa da kimlikleşme kaybolmamaktadır.⁶¹ Yapılan araştırmada Nusayri katılımcılara yöneltilen ‘Mersin’de ikamet eden Nusayri toplumunun yaşayış biçimini etkileyen faktör nedir? ‘ sorusuna verdikleri yanıtların sayısal dağılımı grafikte gösterilmektedir (Grafik 6). Ankete katılan katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında % 79,76 oranıyla en çok tercih edilen toplumun yaşayış biçimini etkileyen faktör olarak Kültürel faktörler kategorisi olarak belirledikleri görülmektedir. En az katılım % 2,38 oranıyla ekonomi kategorisi olmuştur.

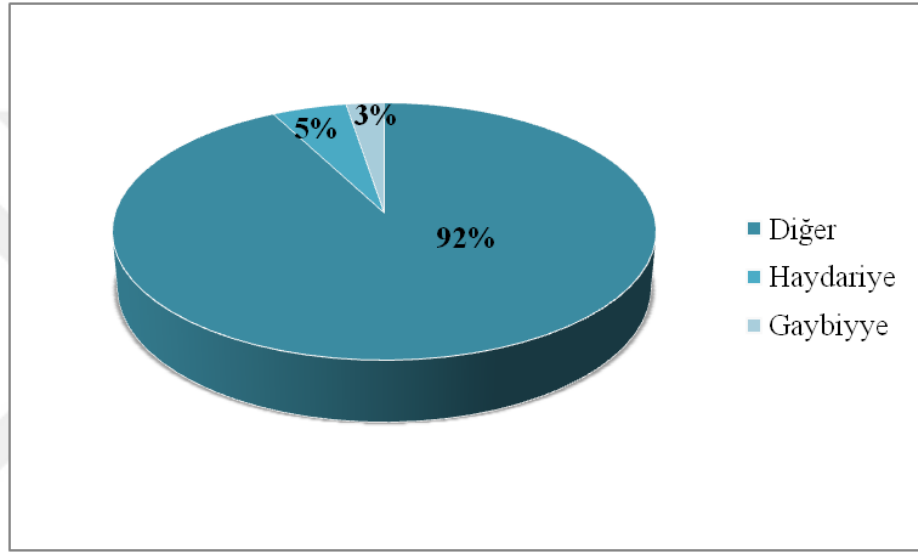
Grafik 6 Mersin'de İkamet Eden Nusayri Toplumunun Yaşayış Biçimini Etkileyen Faktör Nedir?

Nusayri topluluğu homojen bir yapıda olarak gözüktüğü de tarihsel süreçte meydana gelen bir takım sosyal olaylar ve mezhepsel bakış açısı gibi farklılıklardan dolayı birçok aşiret ve kola ayrılmıştır⁶². Bu ayrışma dini topluluk üzerine olan bir ayrışma olup yukarıda da değindiğimiz gibi birçok aşiret mevcuttur. Mersin

⁶¹Arslan, Cahit. Age. s,45

⁶²Aksoy,Erdal, Nusayrilerin sosyal yapıları ve Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de yaşayan bu topluluğa devletin yaklaşımları, **Türk kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırmaları Dergisi**,2010, s,54,s.202

Nusayrilerine yapılan anket görüşmelerinde “ Hangi aşirete (kol) mensup oldukları ” sorulduğunda verilen yanıtların sayısal dağılımı grafikte gösterilmektedir (Grafik 7). Ankete katılan katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında %92,3 oranıyla en çok tercih edilen diğer kategorisi iken % 5,1 oranı ile Haydariye kategorisi tercih edildiği görülmektedir. En az katılım ise %2,6 ile Gaybiyye kategorisi iken ankete katılanlardan 47 kişi soruya cevap vermemiştir.

Grafik 7 Mersinde yaşayan Nusayriler hangi aşirete/kola mensuptur?

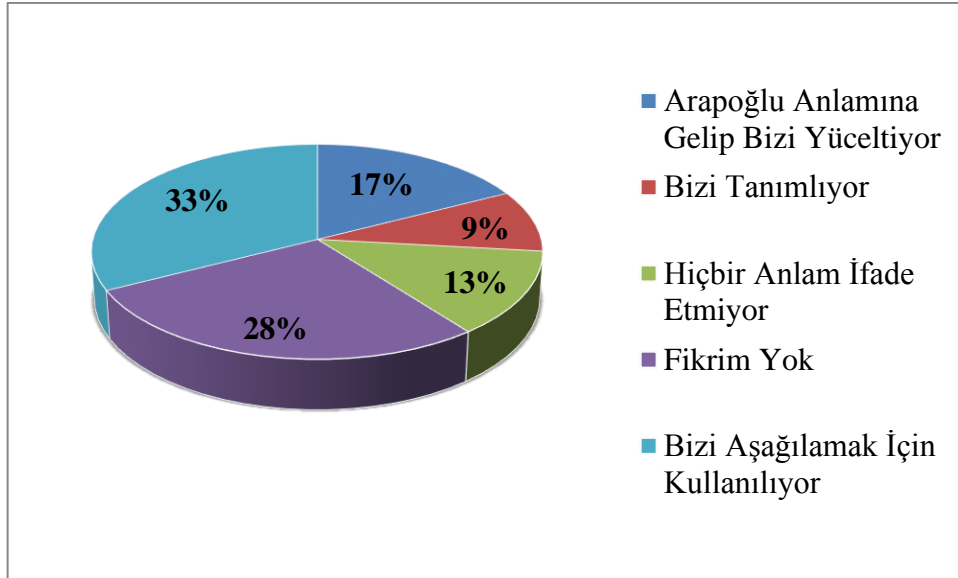
Katılımcıların oransal olarak en çok diğer kategorisini tercih etme sebepleri ve yapılan görüşmeler neticesinde de ortaya çıkan sonuç olarak kendilerinde aşiret olmadığını herkesin eşit konumda olduğunu sadece Alevi olduklarını dile getirmişlerdir. Nusayrilik akidesine göre Nusayriler kollara ayrılmışlardır ancak Mersin Nusayrilerinde böyle bir durumun olmaması bu toplumun dinsel olarak Nusayrilik akidesinden uzaklaştığını göstermektedir. Katılımcı (Tülin, 40 yaşında, işletmeci) sosyal ayrılmayı şu sözlerle dile getiriyordu;

Aşiretten ziyade burada aile ismiyle anılırlar mesela Abuhalkalar, Canlar ailesi gibi. Hatay'dakiler geleneklerine daha çok bağlı mesela onlarda vardır hala ama burada asimile olmuşuz artık... Ben Nusayri kökenliyim ancak kocam Türk ve artık tesettürlüyüm. Nusayriliğin birçok şeyinin saçma olduğunu düşünüyorum ailem öyle değil hala geleneklerini

devam ettirme çabasındadırlar. Her şeyi saçma görmüyorum aslında namaz kılıp içki içmeleri, tesettürlülere kötü gözle bakmaları gibi ama ziyaret önemlidir benimde buna inancım sonsuz bak mesela Ashab-ı Kehfe dilek diledim ev kurdum Allah'ım bana bir ev nasib et diye bak evim şurası Allah bana Ashab-ı Kehfe karşı ev verdi. Bak yedinci kattayım evim tam karşısında... Aşiret dediğim gibi buradakiler asimile artık kız kardeşim Hatay da onlarda vardır kız bile alıp vermezler kendi aralarında...

Tülin (40)

Kültürel kimlik, bir bireyin kendisini nasıl gördüğü ve başkalarının kendilerini nasıl gördükleriyle doğrudan ilişkilidir. Sosyal olarak kimliğin oluşumu daha çok toplum tarafından gerçekleştirilirken aslında olması gereken var olan kimliğin kendisini nasıl gördüğüyle ve ne hissettiğiyle belirlenmelidir. Mersin Nusayrileriyle yapılan görüşmeler neticesinde kendinizi tanıtmamız istediğinde nasıl tanıtırınız diye yöneltilen soruya karşılık çeşitli cevaplar verilmiştir. Yaşadıkları bölgede kendilerinin nasıl hissettiklerinden ziyade toplum tarafından atfedilen isimlerle tanındıklarına işaret etmişlerdir. Bu da sosyal ve etnik ilişkilerde gerilimi oluşturmaktadır. Dış kültür grupları tarafından Nusayriler Fellah yahut Arapoşağı diye tanımlanmaktadır. Bu tanımlamaların anket katılımcıları tarafından nasıl algılandığına grafikte gösterilmiştir (Grafik 8).

Grafik 8 Nusayriler' in "Arap Uşağı veya Felah" tabirine nasıl bakmaktasınız ?

Katılımcıların verdikleri yanıtların sayısal oranlarına bakıldığında %32,6 bizi aşağılamak için kullanılıyor kategorisini seçerken en çok tercih edilen ikinci oran olarak %27,9 fikrim yok kategorisini seçmiştir. Kullanılan her iki tabirde Nusayri toplumu dışındaki diğer toplumlar tarafından verilmiş olup aşağılayıcı amaçlı kullanılmakta olduğu dile getirilmiştir. Görüşme katılımcısı bu adlandırmaların kendilerine nasıl atfedildiğini, ne amaçla kullanıldığını ve kendilerini nasıl hissettirdiğiyle ilgili (Ayşe, 81 yaşında, ev hanımı) şunları söylemiştir;

Hastanede bir gün gittim tuz istemeye, yapıştı biri bana siz böylesiniz siz Arapsınız dilimizden anlıyorlar, tipimizden anlıyorlar bizim dilimiz aynı Hataylılar gibi şivemiz. Dedi siz böylesiniz Fellahsınız çorbayı biz bayram yaparız, siz yaparsınız çorbayı ölü suyuyla lan dedim dünya da bitti mi sular yani dünyada hiçbir damla su olmayınca gene yapmayız nerden bulcaz biz bu ölünün suyunu. Çok ayıp yapıyorsunuz dedim. Biliyor musun 'Fellah' neden Arapçada süren demek toprağı süren yaa ama küçümsüyorlar bizi neden hepimiz Müslümanız...

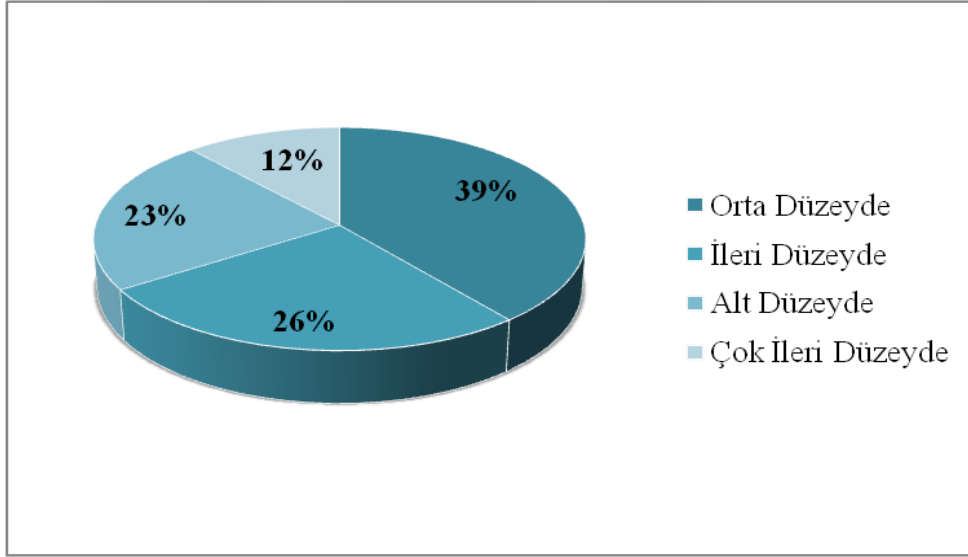
Ayşe (81)

Saha araştırmasında ki gözlemlere göre; kullanılan bu tabirlerden daha çok Fellah tabirinin kullanıldığı ve bunun Nusayri toplumunun uzun yıllar çiftçilikle uğraştıkları için tanımlayıcı bir ifade olarak kullanıldığı söylenebilmektedir. Ancak bu tanımlamanın uğraştıkları işten ziyade küçümseyici ve aşağılayıcı bir ifade olarak kullanıldığı algılanmaktadır. Bu tanımlamaları kabul etmeyenlerin %12,8 oranında olduğu görülürken aksine %17,4 oranıyla bu ifadelerinin kendilerini tanımladığı ve yücelttiği kategorisi tercih edilmiştir. Sonuç olarak Nusayriler bu ifadelerden rahatsız olmakla beraber kendi kimliklerinin sadece Arap Alevisi olarak tanımlanması taraftarı oldukları söylenebilir.

3.1.2.2. Mersin Nusayrilerinde Anadil Bilme Düzeyinde Değişme

Dil sosyal ilişkilerde temel olarak iletişim aracı olmasının yanında kültürün temel bir parçasını oluşturmaktadır. Dilsiz bir kültür düşünülemez gibi kültürsüz bir dilin düşünülmesi de imkânsızdır. Bir kültürün yozlaşması veya kaybolması dil de olan değişikliklerden kaynaklıdır. Tarihsel süreçte birçok Millet coğrafi saha değiştirmiş hatta din değiştirmiştir ancak dil de değişiklik olmadığı sürece kültürlerini korumaya devam etmişlerdir. Zira kültürü ayakta tutan dildir. Bu yüzden bir milletin, etnik topluluğun kültürünü muhafaza etmesi dilini önemsemesine ve korumasına bağlıdır.

Nusayri katılımcılara yöneltilen ‘ Anadilinizi bilme düzeyiniz nedir? ’ sorusuna verdikleri yanıtların sayısal oran dağılımı grafikteki gibidir (Grafik 9). Katılımcıların verdikleri yanıtların %39,5 sayısal oranı ile orta düzeyde kategorisi iken %22,1 ile alt düzeyde kategorisi tercih edilmiştir.

Grafik 9 Anadilinizi bilme düzeyiniz nedir?

Anadil Arapçanın yanında konuşulan Türkçe dili aksanlı olarak konuşulmakta iken yeni kuşak tarafından Türkçe daha iyi konuşulmaktadır. Kırsal Nusayri mahallelerinde konuşulan dil Arapçadır. Nusayri olarak doğan çocuk ilk olarak Arapçayı öğrenmektedir. Ancak Kent merkezinde yaşamakta olan Nusayri bireyleri Arapçayı çok kullanmadıklarını ve çocuklarına ilk olarak Türkçeyi öğrettiklerini dile getirmişlerdir. Bunun nedeni olarak modernleşme ve ötekileştirmeye maruz kalmama öne sürülmüştür.

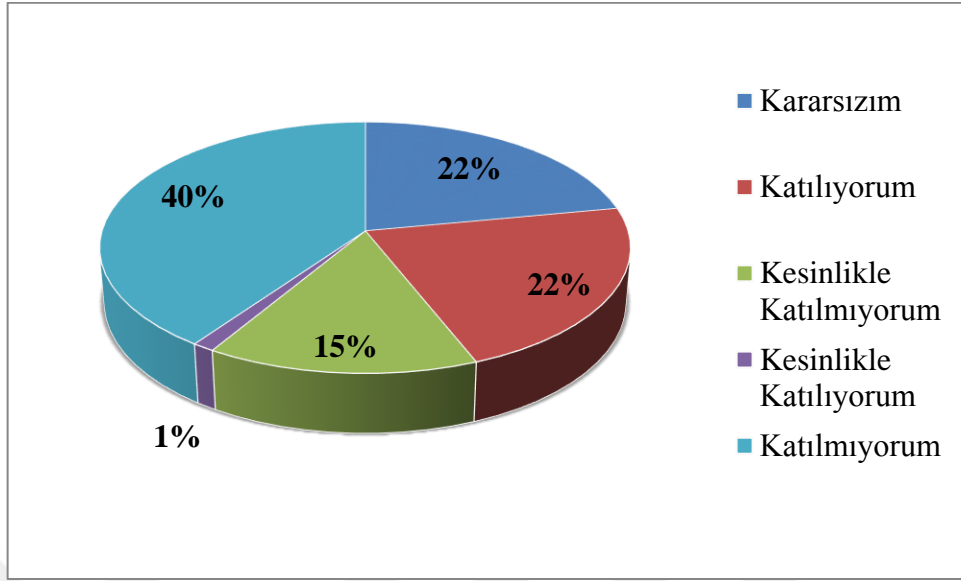
Anadilin kullanımının devam ettirilmesi kültürün süreklilik açısından önem arz etmektedir. Anadili bilme konusunda katılımcı (Ayşe,81 yaşında, ev hanımı) şunları dile getirmiştir;

Bak şimdi biz konuşuyoruz sen sanıyorsun biz avukatız, bak benim kız gitti İstanbul'a kasaba, adam dedi sen Hataylı mısın? Dedi ben Hataylı değilim Mersin Karaduvarlıyım, yüzümüzden ve dilimizden belli oluyor biz bilmiyoruz da onlar biliyor. Konuşmamızdan kapıyorlar öyle işte. Biz ne kadar Türkçemiz bak şimdi zannediyoruz biz avukatız değil. Çünkü yine Arapçaya dönüyor dilimiz. Biz hiç bilmezdik Türkçe, okulda öğrendik, tabi öğretmen döve döve öğretti bana... Arapçayı biliyoruz ama okuyamayız tabi. Bak Kur'an ı su gibi biliriz anlarız çünkü bizim dilimiz değil Arapça harfler tabi bilir hocalar sadece onu.

Ayşe,(81)

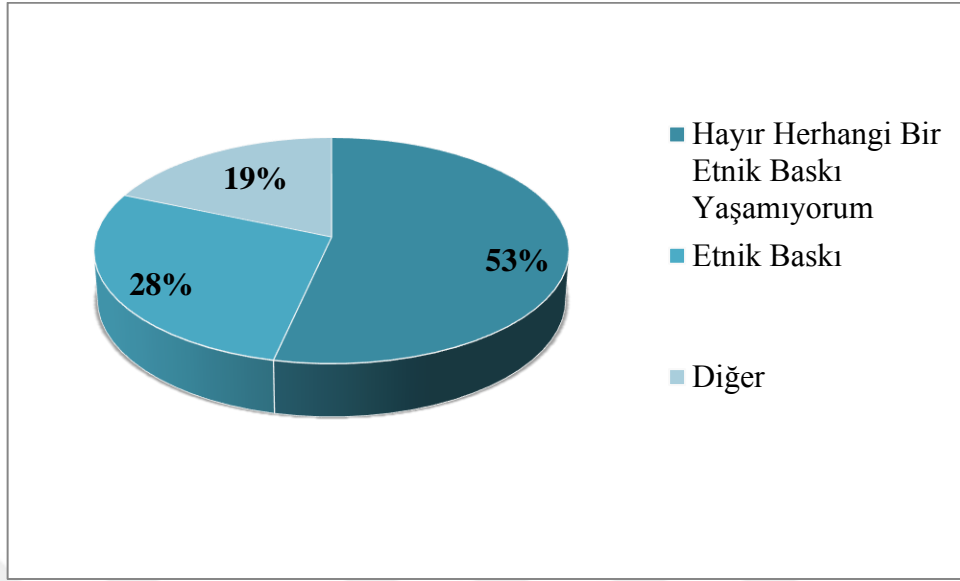
Nusayriler'in adilleri Arapça olup Arapça konuşmaktadırlar. İkinci bir dil olarak Türkçeyi kullanmakla beraber ilk öğrendikleri dil Arapçadır. Arapça konuşulur ancak okuma- yazma bilmezler. Arapça okuyup yazabilen sadece din hocaları(şeyhler) dir. Anadilin kullanılmasından kaynaklı olarak kullanılan Türkçelerinde şive kayması olmakla beraber genel toplum yapısında çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar. Bu sebeple modern yaşam tarzını benimsemiş Nusayri kesiminde çocuklara ilk olarak Türkçe öğretilmektedir. Zamanla Arapça öğrenilmekte ancak gerek kimliğin saklanması gerekse sosyal ilişkilerin sağlamlığı açısından gündelik hayatta Türkçe kullanılmaktadır. Saha araştırmasında katılımcılara yöneltilen ' Anadilleri sosyal ilişkileri olumsuz etkilemektedir' sorusuna verdikleri yanıtların sayısal oranları grafikte verilmiştir (Grafik 10). Katılımcıların verdikleri yanıtlardan %40,2 oranı ile katılıyorum kategorisi en yüksek oranı oluştururken,%1,2 oranıyla kesinlikle katılıyorum kategorisini yanıtlamışlardır.

Grafik 10 Mersin'de İkamet Eden Nusayrilerin Ana Dilleri Sosyal İlişkilerini Olumsuz Etkilemektedir

Nusayrilerin anadillerinin sosyal açıdan zorluk yaşamalarına sebebiyet verdiği anlaşılmalı beraber Nusayrilere yönelik kullanılan 'Fellah' ve 'Arapuşağı' tanımlamaların çoğu zaman anadil ekseninde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Nusayri olarak doğan her birey ilk olarak Arapça öğrenmektedir. Yeni kuşak anadili bilse de eski kuşağa nazaran Türkçeyi daha iyi bilmektedir bunda hem sosyal dışlanmanın rolü hem de Nusayri toplumunun beraber yaşadığı diğer toplumlarla kültürel etkileşiminin rolü büyüktür. Bunlar neticesinde genç kuşakta Türkçe daha iyi bilinmekte ve eğitimi açısından sorun oluşturmamaktadır.

Grafik 11 Genel Toplum İçerisinde Kullandığınız Türkçe Şiveniz İle İlgili Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?

Katılımcılara anadilleri ve sorunlara yönelik yöneltilen bir diğer soru ‘Genel Toplum İçerisinde Kullandığınız Türkçe Şiveniz İle İlgili Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?’ sorusuna verdikleri yanıtların sayısal oranı grafikte gösterilmektedir (Grafik 11). Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlarda %53,5 sayısal oranı ile ‘ hayır herhangi bir baskı yaşamıyorum’ kategorisi olurken %27,9 sayısal oranı ile ‘Etnik baskı’ kategorisi tercih edilmiştir.

Nusayri toplumunda anadil bilme açısından kuşaklar arasında fark vardır. Anadil Arapçanın eski kuşak ile yeni kuşak arasında farklılığının olmasının sebebi eğitim seviyesinin artması, ekonomik alanda değişikliklerin meydana gelmesi, diğer etnik gruplarla ilişkilerin artması ve kitle iletişim araçlarının rolünden ileri geldiği düşünülmektedir. Bütün bunların yanında Arap aksanı nedeniyle yaşanan sosyal sorunların önüne set çekmek için günlük dilde Arapça konuşma oranında düşüş yaşanmıştır.

3.1.2.3. Mersin Nusayrilerin İnanç Sistemleri ve Değişim

Nusayrileri tanımlayan en önemli unsurların başında dinsel özellikleri gelmektedir. Kendilerini İslam toplumunun bir parçası olarak gören Nusayriler, reenkarnasyon (tenasüh) inancına dayanan, Ehlibeyt e bağlılığı esas alan bir inancı benimsediklerini ifade ederler. Saha araştırmasında katılımcılara Tenasüh inancının yaşantılarına nasıl yansıdığını bu inancın temelleri sorulduğunda kendisinin Nusayri ancak bir inancının olmadığını söyleyen katılımcı (Gözde, 27 yaşında, Öğretmen) şunları söylemiştir;

Evet öldükten sonra tekrar geri dönüşe inanılır. Geçen sene Hatay'dan bir kadın genç oğlunu kaybetmiş rüyasına gelmiş git ben Mersinde şu mahalledeyim kadının karnında, kadın Hatay'dan çıkmış gelmiş mahallede gerçekten öyle bir kadın var ve o kadın da aynı rüyayı görmüş. Başka bir örnekte mesela halamın kızı vardı balerin 14 yaşında bisiklet kullanırken araba çarptı öldü. Onun ruhunun bende olduğuna inanıyorlar çünkü bende bisiklet kullanırken arabalardan çok çok korkuyorum ve klasik müzik dinlediğimde istemsiz olarak parmaklarımın ucunda dans edesim gelir. Bu ölüm ve geri dönüş 7 defa tekrarlanır sonunda bir yıldız olursun. Eğer iyi biriysen tekrar dünyaya insan olarak gelirsin ama kötü biri olarak öldüysen belki bir hayvan belki bir bitki olarak gelirsin tekrar.

Gözde(27)

Katılımcı tenasüh inancının toplum tarafından nasıl kabul gördüğünü anlatmıştır. Yine başka bir katılımcı (Emel, 38 yaşında, İşçi) kendisi Nusayri ancak Sünni biriyle evlenmiş ve Nusayrilerdeki Tenasüh inancı hakkında şunları anlatmıştır;

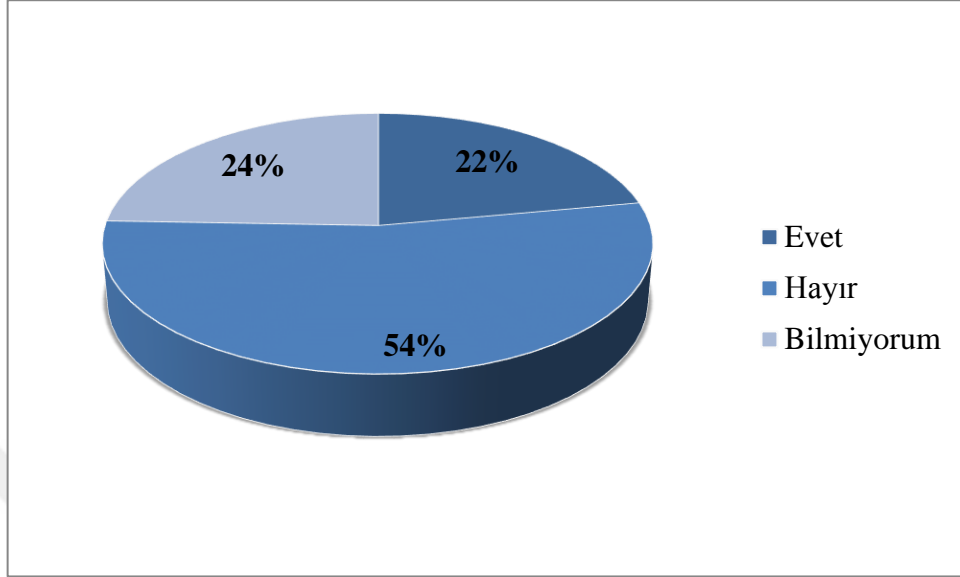
Öldükten sonra yaşam var evet hatta bak biz cenazeleri davul zurna eşliğinde göndeririz zılgıtlarla kimisi yapmaz kimisi bekar çocuğunun düğünü diye çalar cenazesinde. Mesela ölü kefenine biz Bahur koyarız kokusundan böcekler kaçtığı için yine mezar ziyaretinde de hep Bahur yakarlar.

Sır toplum olarak tanınan Nusayri toplumu inançlarına dair soruları yanıtlamakta çekimser davranmışlardır. Yapılan görüşmeler neticesinde İnanç ritüellerinden kaynaklı toplumsal baskıdan çekinme ve kendi kültürlerinin sürekliliğinin için gizliliği esas edinmişlerdir. Katılımcı (Sevgi, 55 yaşında, İşletmeci) inanç gizliliğine dair şunları ifade etmiştir;

İnançlara dair bilginin verilmemesi camiye gidilmeme sebebi Emevilere dayanmaktadır yoksa camiiler esasında bizimdir. Emeviler zamanında Aleviler için kötü sözler sarf edilmiştir camilerde fetvalar verilmiştir o günden sonra Arap Alevileri kendilerini gizlemiş ve camilere gitmemişlerdir.

Sevgi (55)

Genel toplum içerisinde Takiye yaparak yaşayan Nusayri kültürlerini ve inançlarını bu şekilde devam ettirmektedirler. Ancak eski kuşak ve gelenekselliğin muhafaza edildiği mahallerde bu daha yoğun olarak hissedilmektedir. Eğitimli ve kırsaldan uzak bir hayat benimseyen kuşak arasında biraz gevşeme görülmektedir. Ekonomik koşullardaki değişiklik, eğitim seviyesinin artması, diğer etnik topluluklarla sosyal ilişkilerin artması ve toplum dışı evliliğinde gerçekleşmesi sonucu genç kuşakta inancı sorgulama sorunsalı doğmuştur. Bu sorgulama neticesinde de yapılan görüşmelerden de anlaşıldığı üzere inanca olan bağlılıkta değişiklikler meydana gelmiştir. İnanca bağlılıkta meydana gelen bu değişiklikler şehirde yaşayan Nusayri aileler açısından sorun teşkil etmediği aksine bireyin hür iradesine bırakıldığı görülmüştür. Mersin Nusayrilerinde inanca olan bağlılığın değişimi açık bir şekilde gösteren bir diğer etken inancın gereklerini yerine getirme hususundadır. Bu bağlamda anket katılımcılarına yöneltilen ‘Dini vecibeleri yerine getirirken toplum açısından zorluk yaşıyorum’ sorusuna verdikleri cevapların sayısal oranı grafikte gösterilmiştir (Grafik 12).

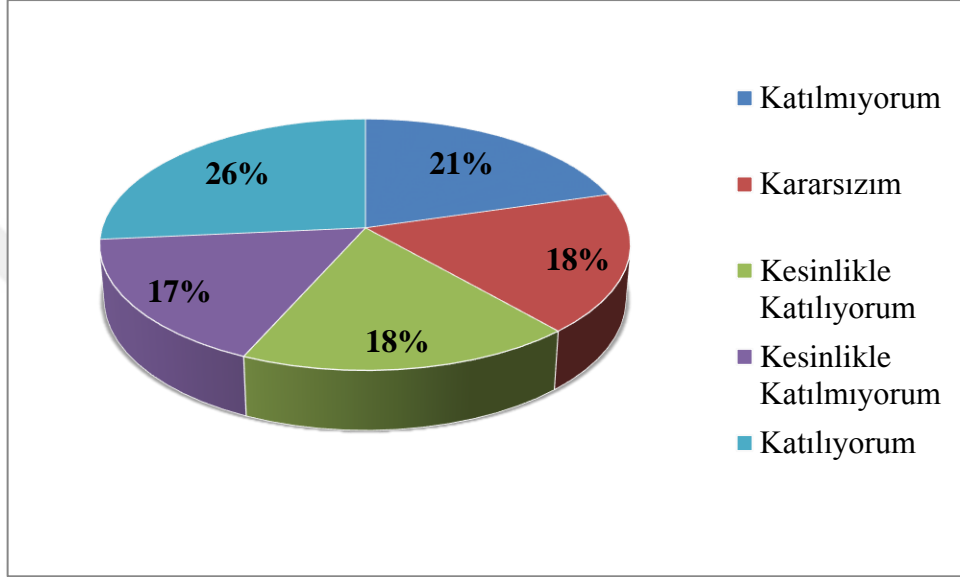

Grafik 12 Bir Nusayri Olarak Dini Vecibelerinizi Yerine Getirirken Toplumsal Açıdan Zorluk

Katılımcıların bu soruya verdikleri yanıtların oranlarına bakıldığında %53,49 oranı ile hayır kategorisi tercih edilmiştir. İnanç temelli olan Nusayrilik inanca dair gereklilikleri yerine getirmede Mersin Nusayrileri açısından bir zorluk olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak bu durum daha çok kırsalda yaşayan Nusayri toplumu için geçerlidir, etnik olarak biraz daha homojen yapıda olduğu için inancın gerekliliklerini yerine getirme hususunda zorluk yaşamamaktadırlar. Bu sonuçlar aynı zamanda Nusayri ailelerin çocuklarını inancın gereklilikleri konusunda sıkmadığının bir göstergesidir. Bir diğer gözlem ise genç kuşakta eğitimin artması, diğer toplumlarla olan kültürel etkileşim sonucu inancını sorgulama ve bunun neticesinde hiçbir inanca bağlılıklarının olmadığıdır.

Yapılan gözlem ve araştırmalar neticesinde ibadetleri tam olarak yerine getirenler toplumda sosyal olarak en üst sınıfta olan din adamları ve aileleri gelmektedir. Bu gerekliliklerin din adamları tarafından yerine getirilmesi, toplum tarafından kabul görülme ekseninde olduğunu düşündürmektedir. Zira din hocası toplumda bir sosyal statüye sahiptir ve bu statü kast sistemi gibi babadan oğula devrolunmaktadır. Din temelli olan bu statünün toplum kabulü ve devamı için dini gerekliliklerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Toplum içinde meydana gelen birçok

değişlikle beraber din hocalarına olan bağlılığında düşüşte olduğu anlaşılmıştır. Katılımcılara yöneltilen ‘Nusayri din adamları toplumda en önemli konumdadır’ sorusuna verilen yanıtların sayısal oranı grafikte gösterilmektedir (Grafik 13). Anket katılımcılarının verdikleri yanıtlarda %26,5 sayısal oranı ile Katılıyorum kategorisini tercih ederken, %20,5 oranı ile Katılmıyorum kategorisi tercih edilmiştir.

Grafik 13 Nusayri Toplumunda Din Adamları En Önemli Konumdadır

Anket ve görüşmeler neticesinde din adamlarının toplumdaki yeri konusunda muhtelif görüşler yer almaktadır. Bu durum eğitim oranının artmasıyla da doğrudan ilişkilidir. Yeni kuşakta artan eğitim seviyesiyle beraber inanç sorgulama neticesinde din adamlarına olan saygınlık ve inançta azalma görülmüştür. Merkeze geçerek sosyal açıdan dikey hareketlilik yaşayan kesim modern yaşam tarzını benimsemektedir. Bu sebeple sınıf ayırımına karşı gelinmektedir. Ancak kırsalda bu durum tam aksi yöndedir çünkü din eksinde bir hayat tarzının sürdürülmesi din adamlarına verilen değeri arttırmaktadır. Katılımcı (Hüseyin, 31 yaşında, Esnaf) din adamları hakkında şu görüşlerini aktarmıştır;

Din adamlarının toplumdaki konumu bana göre saçma gelmektedir. İncim olsa da farklı bir konumda olması gereksiz hepimiz insanız bizimkiler hocanın maaşını kendileri verir çalışmaz ama biz öderiz o oğluna el verir onun oğlu da hoca olur. Muska yaparlar bak Mersinden sürekli bizim hocalara gelirler muska için bir sürü para alır hocalar onlardan.

Kurban keseriz, kellesi hocaya gider ben bu statünün kullanıldığı tarafındayım.

Hüseyin(31)

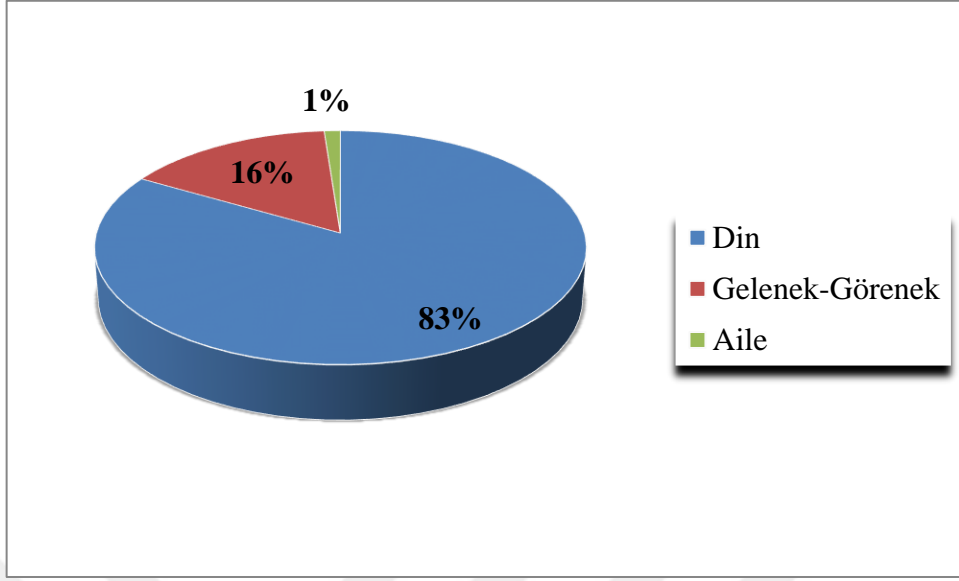
Başka bir katılımcı ise (Mehmet, 38 yaşında, Oto tamircisi) şunları aktarmıştır;

Din hocalarımız ermiş kişilerdir söyledikleri aynen çıkar şifa dağıtırlar. Bir sürü şehirlerden insanlar şifa için birçok sorun için gelirler. Bak şu Hıdır (as) makamı ziyareti var ya Hızır burada dinlenmiş uyumuştur. Buralara her dinden insan gelir mumunuda diker. Geçenlerde sevdiğine kavuşamayan genç bir kız ı getirdiler buraya da kız türbeye inancı olmadan o yeşil bezi kaldırdığı için çarpıldı. Anında bizim hocayı çağırdılar bir okudu kız düzeldi hemen. Bizim hocalar işte ermiş kişiler...

Mehmet (38)

Bu anlatılanlar ve yapılan görüşmeler din hocalarına olan güven ve inanç farklılığının olduğunu göstermektedir. Eğitim seviyesinin artması ve çağdaşlaşma sonucu inanca olan farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

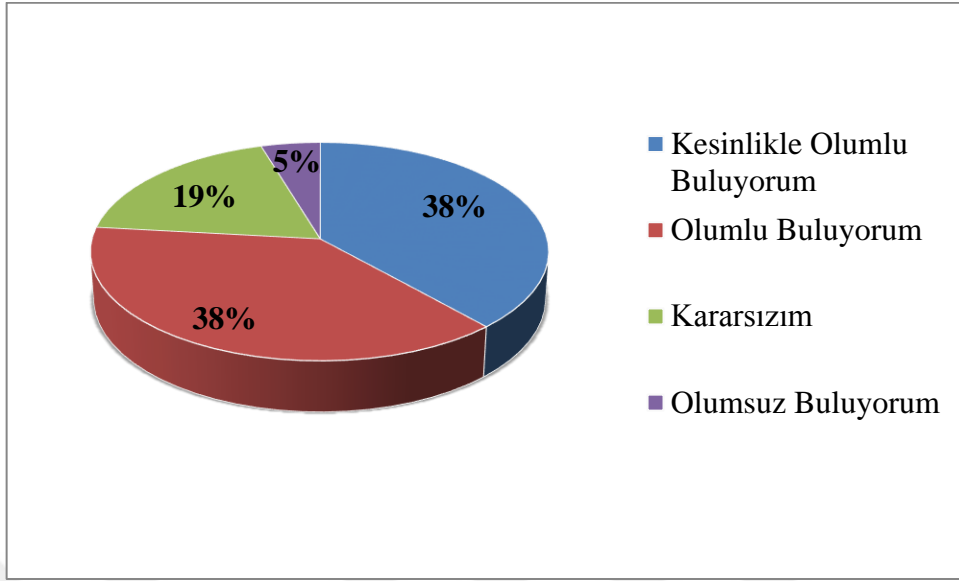
Nusayri olarak doğan her birey belli bir yaşa gelince dine giriş yapmaktadır. Dine giriş töreni erkek çocuklarına yapılmaktadır. Erkek çocuğa dini öğretiler için manevi amca seçilir. Hatta manevi amca iki tane seçilir birinin vefatı durumunda çocuğun eğitiminin aksamaması için diğer amca devralır. Bu dine giriş faaliyetleri dini öğretilerin yanında kültürel bağlılık ve aile- akraba ilişkilerinde yapıcı konumdadır. Anket katılımcılarına Nusayri ailelerinin çocuklarını Amcaya göndermelerindeki ana etken sorusu yöneltilmiş verilen cevaplar grafikte gösterilmektedir (Grafik 14).

Grafik 14 Mersin'de İkamet Eden Nusayri Ailelerin Çocuklarını Amcaya Göndermesindeki Ana Etken Nedir?

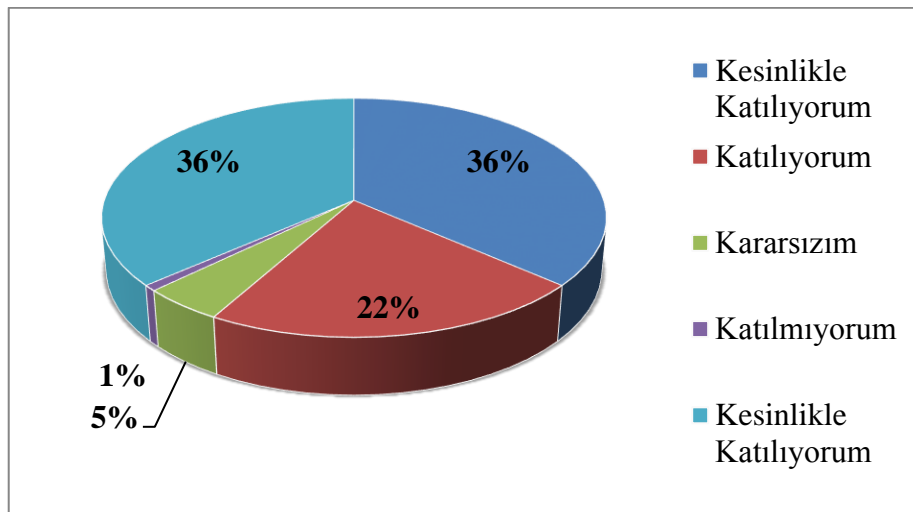
Grafiğe göre ankete katılanların çocukların amcaya gönderilmesindeki ana etken nedir sorusuna verdikleri yanıtlardan %83,33 sayısal oranıyla Din kategorisini seçmişlerdir. En az oran %1,19 oranı ile Aile kategorisi seçilmiştir. Çocuğun amcaya gönderilmesi tamamen din temelli olduğu görülmektedir. Katılımcılara çocuğu amcaya gönderme fikrine nasıl baktıkları sorulduğunda verdikleri yanıtlar grafikte gösterilmiştir (Grafik 15). Grafiğe göre katılımcılar çocuğun amcaya gönderme fikri konusunda %38,37 sayısal oranı ile kesinlikle olumlu buluyorum kategorisini seçmişlerdir.

Grafik 15 Çocuğunuzu Amcaya Gönderme Fikrine Nasıl Bakıyorsunuz?

Çocuğun amcaya gönderilmesi toplum tarafından olumlu bulunmakla beraber bu konuda kararsız olan %18,6 ile olumsuz bulan % 4,66 katılımcı oranıyla dikkat çekmiştir. Özellikle yaşlı nüfus ve geleneksellikten uzaklaşmayan Nusayri köylerinde amcaya gönderme fikrini tamamen olumlu bulduğu araştırmada gözlemiştir. Nusayri toplumu çocuğun amcaya gönderilmesinin sosyal ilişkiler açısından yapıcı konumda olduğunu düşünmektedirler. Bu konuda katılımcılara sorulan amcalık kurumu Nusayriler arasında ki ilişkilerde yapıcı konumdadır sorusuna verilen yanıtların oranları grafikte gösterilmektedir (Grafik 16).

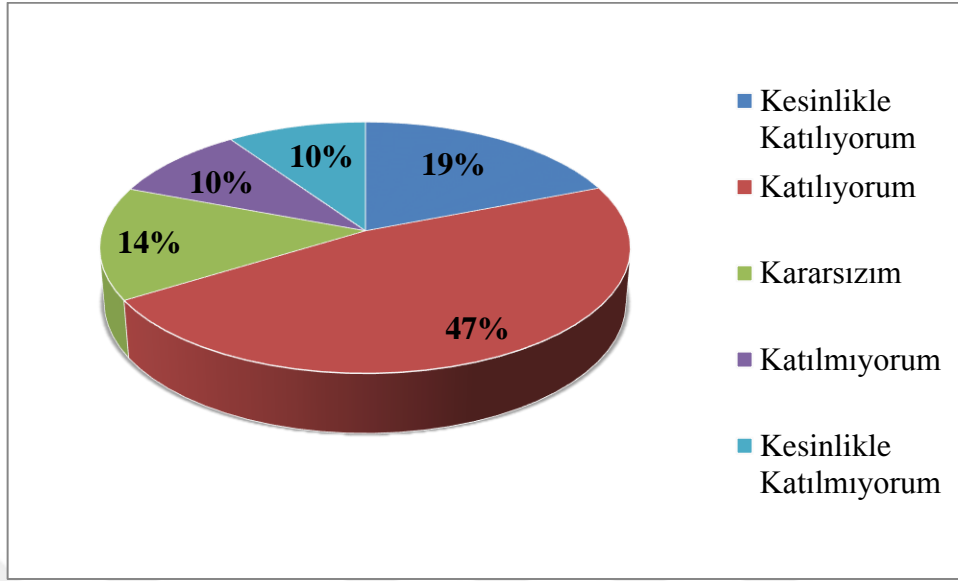
Grafik 16 "Amcalık" Kurumu Nusayriler Arasındaki İlişkilerde Yapıcı Konumdadır

Amcaya gönderilen çocuk o evin bir ferdi olarak görülmektedir çocuğun amcada kalma süresi öğrenmenin ne kadar sürede gerçekleşeceğine bağlıdır. Amcaya giden bir çocuk 4 ay da kalabilirken 7 yılda amcada kalabilmektedir. Araştırmada katılımcılar çocukların amcaya gönderilmesi fikrine olumlu bakmakta ancak yine de çocuğun kendi tercihine bırakıldığı dile getirmişlerdir. Günümüzde birçok çocuğun gitmek istemediğini ve çeşitli sorunların ortaya çıktığını dile getirmişlerdir. Amcaya giden çocuk amcanın manevi oğlu olmakta ve amcanın kızlarıyla evlilik gerçekleştiremez. Bu durum bazen sorun olabilmektedir. Bu durumu katılımcı (Gözde, 27 yaşında, Öğretmen) şöyle anlatmıştır;

Biz kız çocukları amcaya gönderilmeyiz çünkü bize öğretilmez din... Ne öğrendiklerine dair çok bir bilgim yok ama namaz kılmayı ve sureleri öğrenirler. Orda kalmaları öğrenmelerine bağlıdır dini ve gecede amca da kalırlar. Bir defterleri olur ama bizden saklarlar... Merak eden olur elbet ama kadınların öğrenmesi günah derler bakanda söylemez zaten. Ben kardeşimin defterine baktım ama sureler vardı sadece... Gitmek istemeyenler oluyor ve anlaşmazlıkta çıkıyor mesela kuzenim amcaya gitti kızına aşık oldu ama evlenemedi bu yüzden sorunlar çıkabiliyor...

Gözde (27)

Katılımcının da anlattığı gibi amcalık kurumu faydalı olarak görünse de çeşitli sorunlardan kaynaklı amcaya gitmek istememe gibi durumlarda oluşmaktadır. Erkek çocuk amcaya gönderilirken kız çocuğu dini bilgidен yoksun bırakılmaktadır. Birçok katılımcıya göre kadına dinin öğretilmesi günah olarak görülmektedir. Aksine birçok katılımcıya göre ise bu bir gereklilik ve artık bunun eskisi gibi olmadığını kendilerinin de dini eğitim aldıklarını ileri sürmüşlerdir. Bütün bunları katılımcılar kadınların sır saklayamayıp dışarıya aktarabilmesine bağlamışlardır. Katılımcılara kadınların dini anlamda geri planda olup olmadığı sorusu yöneltilmiş verilen yanıtlar grafikte gösterilmiştir (Grafik 17). Grafiğe göre Nusayri toplumunda kadınlar dini anlamda geri plandadır sorusuna verilen yanıtlardan % 47,0 katılıyorum kategorisini, % 19,3 kesinlikle katılıyorum kategorisini tercih ederken % 9,6 kesinlikle katılmıyorum kategorisini yanıtlamışlardır.

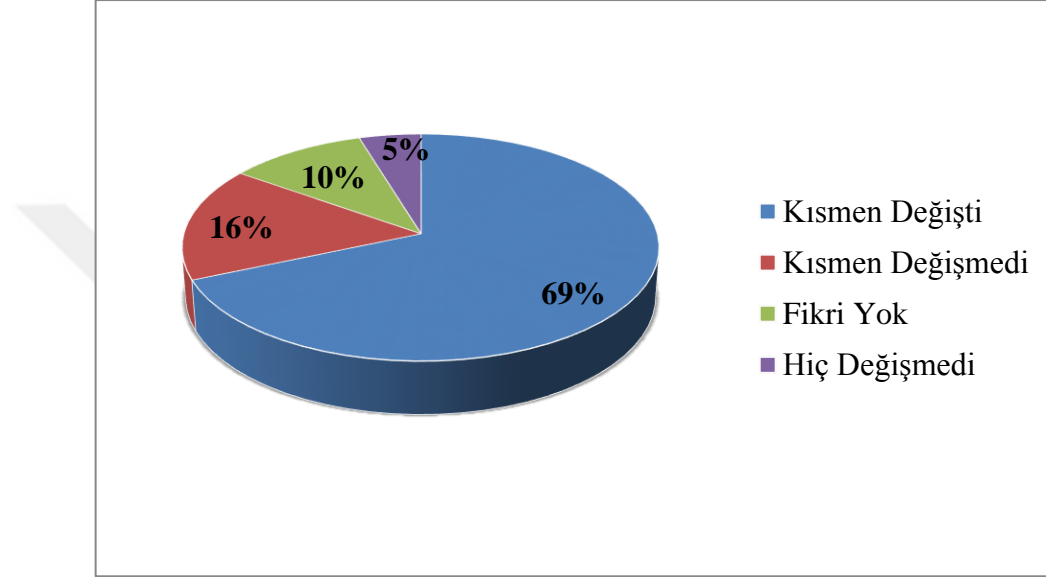
Grafik 17 Nusayriiler'de Kadınlar Toplumda Dini Anlamda Geri Plandadır

Bu sonuçlar Nusayri toplumunda kadının dini anlamda geri olduğunu göstermektedir. Fakat bu durum kırsalda yaşayan toplum üyeleri tarafından gereklilik olarak görüşmekte şikâyet edilmemektedir çünkü olması gereken bu diye düşünülmektedir. Kent merkezinde yapılan görüşmelerde ise katılımcılar bunun yanlış olduğunu aksine kadına da dinin öğretilmesi için sohbet evlerinin açıldığını kadınların bilgilendirildiği ifade edilmiştir.

3.1.2.4. Mersin Nusayriilerinde Sosyal Ağlar ve Değişim

Toplumu meydana getiren birey hayatın devamı için diğer bireylerle bir arada yaşamaktadır. Bunun neticesinde bir arada yaşayan insanlar bir iletişim ve etkileşim halindedirler. Bazen bu durum varsayılanın yanında aynı gruptan olma temeline dayanmaktadır. Mersin Nusayriileri de bir arada yaşamakta ancak bu aynı etnik gruptan ve inançtan olma temeline dayanmaktadır. Ancak geçen tarihsel süreçte birçok değişim yaşanmış karma bir toplum yapısına geçiş başlamıştır. Bu geçiş hem Nusayri mahallelerin dışına göç hem de ekonomi ve ucuz konut avantajı nedeniyle başka

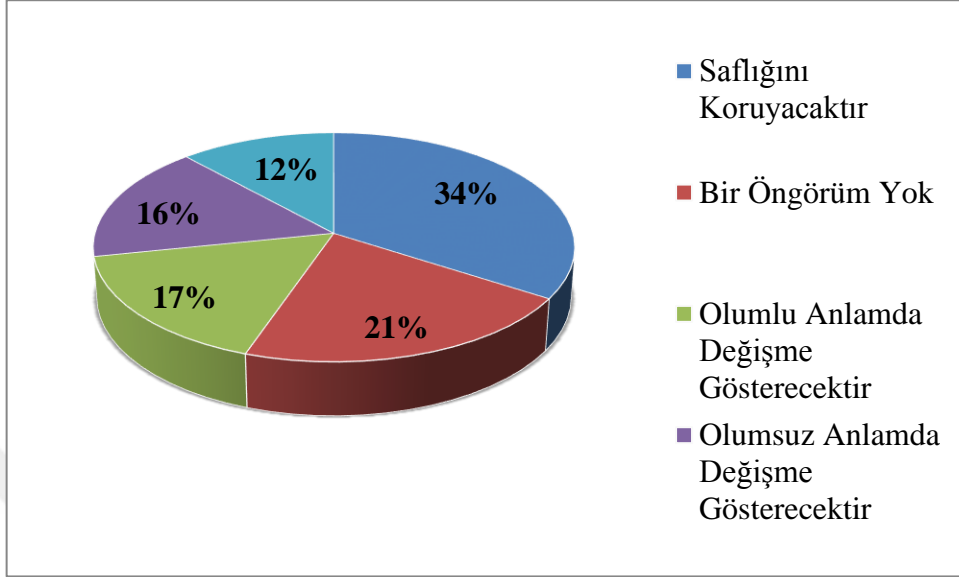
şehirlerden Nusayri mahallelerine yaşanan göçler ile olmuştur Nusayrilerdeki sıkı sosyal ağların varlığının yanında yaşanan göç neticesinde sosyal ağlar açısından nasıl bir değişim yaşandığını anlama amacıyla katılımcılara çeşitli sorular yöneltilmiştir. İlk olarak ‘ Mersinde İkamet Eden Nusayrilerin Geçmişten Günümüze Etnik, Toplumsal Gelenek ve Görenek Gibi Açılardan Nasıl Bir Değişim Gösterdi?’ sorusu yöneltilmiş alınan yanıtların sayısal oranı grafiktedir (Grafik 18).

Grafik 18 Mersinde İkamet Eden Nusayrilerin Geçmişten Günümüze Etnik, Toplumsal Gelenek ve Görenek Gibi Açılardan Nasıl Bir Değişim Gösterdi?

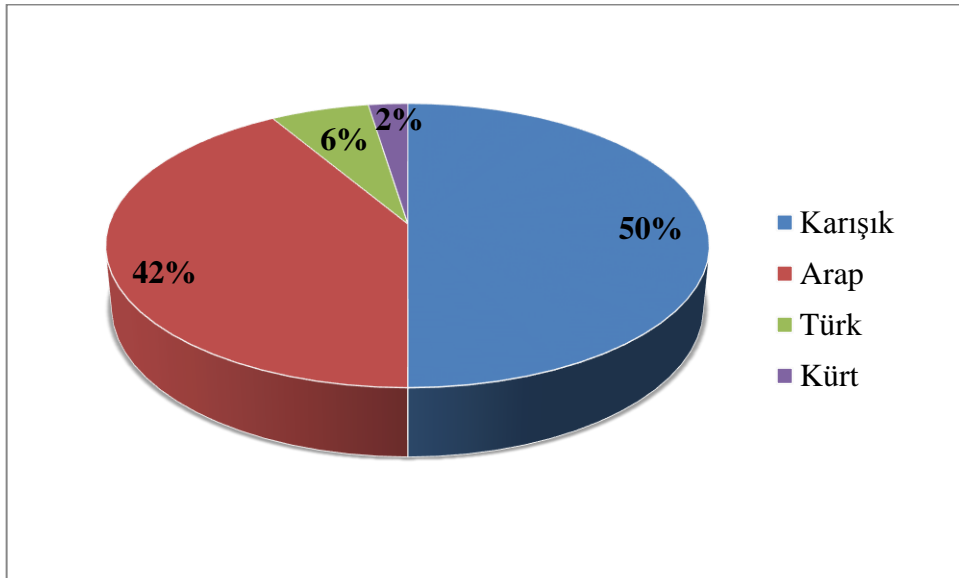
Verilen yanıtların sayısal oranına bakıldığında % 69 oranıyla kısmen değişti kategorisi tercih edilirken, % 5 oranıyla hiç değişmedi kategorisi tercih edilmiştir. Bu değişim kırsaldan ziyade şehirde yaşayan Nusayrilerde olduğu görülmüştür. Nusayri mahalleleri dışına, kente göç eden nüfusta sosyal kaynaşma neticesinde, sosyal entegrasyonun sağlanabilmesi için kültürel öğelerin yerine getirilmesinde çekimser davranılmaktadır. Bunun nihayetinde farklı etnik kültürlerle sosyal ilişkiler artmakta ve değişim kaçınılmaz olmaktadır. Bu değişim sadece Nusayri ayrışmasından kopma olarak değil aynı zamanda iş imkânları nedeniyle Nusayri mahallelerindeki ucuz yaşam standardının farklı etnik göçü kendisine çekmesinden de ileri gelmektedir. Bu değişimin gelecekte ne yönde olacağı konusunda katılımcıların fikrini öğrenme amacıyla soru yöneltilmiş verilen yanıtların sayısal oranı grafikte verilmiştir (Grafik 19). Verilen

yanıtlara göre % 34 sayısal oranı ile saflığını koruyacaktır kategorisi tercih edilirken % 21 oranı ile bir ön görüm yok kategorisi tercih edilmiştir.

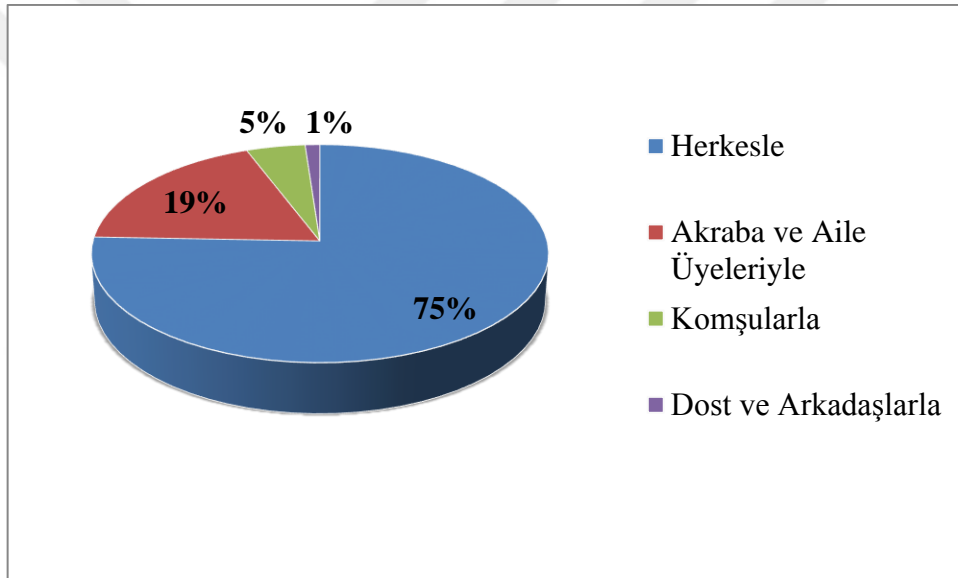
Grafik 19 Mersin'de İkamet Eden Nusayrilerin Gelenek-Görenek Geleceği Hakkında Neler Düşünüyorsunuz?

Toplumda meydana gelen sosyal değişimi anlayabilmek için anket katılımcılarına yaşadıkları toplumda en çok hangi etnik toplulukların olduğu ve daha çok kimlerle sosyal ilişki içinde olduklarına dair sorular yöneltilmiştir (Grafik 20-21).

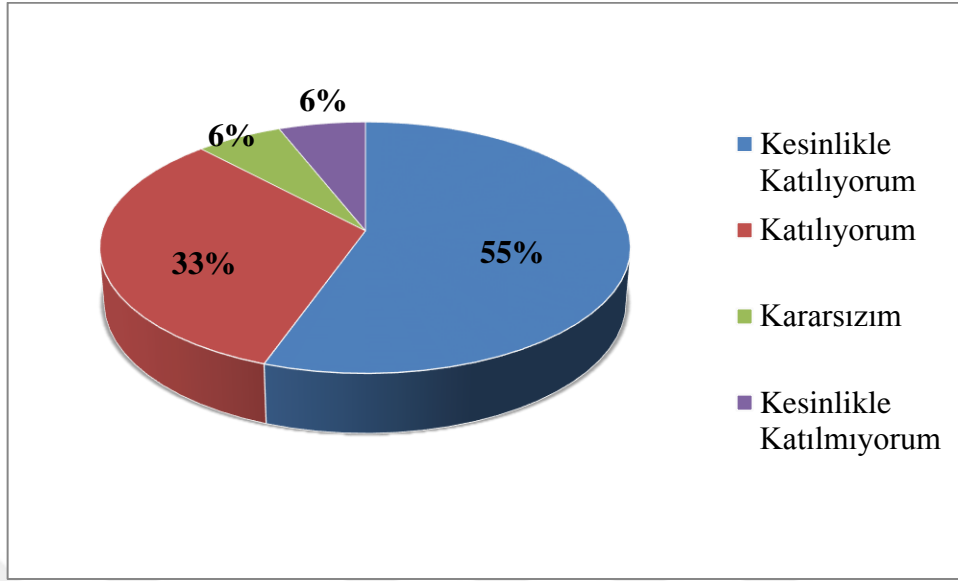
Grafik 20 Yaşadığınız Semtte Komşularınız En Çok Hangi Etnik Kökene Bağlıdır?

Yapılan anket ve görüşmeler neticesinde gerek kırsalda gerekse şehirde yaşayan Nusayriiler artık Nusayri mahallelerinin homojenliğini yavaş yavaş yitirmekte olduğu görülmüştür. Grafikte çevredeki etnik topluluğu tanımlayıcı soru yöneltilmiş verilen cevapların sayısal oranı en çok % 50 oranıyla karışık kategorisi seçilirken bunu % 42 sayısal oranıyla Arap kategorisi takip etmektedir. Etnik çeşitliliğin artması ilişkileri ne derecede etkilediğinin, sosyal etkileşimin nasıl olduğu konusunda katılımcılara yaşadıkları yerde en çok kimlerle sosyal etkileşim içinde oldukları sorulmuş verilen yanıtların sayısal oranları grafiktedir (Grafik 21). Verilen yanıtlardan en çok oran % 75 ile herkesle olduğu kategorisi tercih edilmiştir.

Grafik 21 Yaşadığınız Toplum İçinde Daha Çok Kimlerle Sosyal Etkinlik, Dayanışma ve Yardımlaşma İçerisindesiniz?

Ekonomik ve sosyal değişimler toplum yaşayışını ve sosyal entegrasyonu etkilerken, toplumun ekonomik ve sosyal yapısı da toplumsal yapıyı, yaşayışı ve entegrasyonu etkilemektedir. Köyden kente göç eğitim seviyesinin artması ve ekonomik gelişmişlik sonrası kaçınılmaz olmaktadır. Etnik ayrışmalar, bunların neticesinde saflığını yitirmekte ve girift ilişkileri doğurmaktadır. Katılımcılara homojen olan Nusayri mahallelerinde sosyal ilişkilerin nasıl olduğuna dair soru yöneltilmiş verilen yanıtların sayısal oranları grafikte verilmiştir (Grafik 22).

Grafik 22 Homojen Olan Nusayri Mahallelerinde İlişkiler İyidir

Verilen yanıtların sayısal oranına bakıldığında en çok tercih edilen % 55 oranıyla homojen olan Nusayri mahallelerinde ilişkilerin iyi olduğuna kesinlikle katılıyorum kategorisi olmuştur. Homojen olan Nusayri mahallelerinde ilişkilerin iyi olması diğer topluluklarla olan ilişkilerin kötü olduğuna işaret etmemektedir. Aksine etnik çeşitliliğin olmasının kendileri açısından daha iyi olduklarını dile getirenlerle beraber bunun kötü olduğunu dile getiren katılımcılarda olmuştur. Bu cevaplar merkezinde sosyal duruma bakıldığında köyde yaşayan az da olsa homojenliğini koruyan Nusayri topluluğunda ilişkilerin kendi etnik grubundan olan insanlarla daha iyi olduklarını dile getirmişlerdir. İlişkilerin iyi olduğunu farklılıkların kültür zenginliği olduğunu dile getirenler ise daha çok kent merkezine göç eden Nusayrilerde olduğu görülmüştür.

Farklı etnik topluluklarla olan sosyal ilişki ve komşuluk bağına katılımcı Kıymet (45 yaşında, işçi) şu sözlerle ifade ediyordu;

Rabbim demiş ki bu el verirken bu el duymayacak bitti gitti. İşte vallahi ramazanda şunu yaptık şunu verdik şunu kestik denmez denmez... Burda işte kadın altı tane koyun kesiyor burada on senedir bir parça etini görmedim görmedim. Kurban o demek değil kurban ne demek kanı akıt

*fakire dağıt, kanı akıt fakire dağıt... On yıl boyunca yüzümüze bakmadı
komşu bu komşu neden sevmiyorlar çünkü ama bu Müslümanlık değil...*

Kıymet,(45)

Kırsalda ucuz yaşam koşulları nedeniyle dışarıdan alınan göçün cazibe noktası halindedir. Mersin sanayinin, ticaretin ve turizmin gelişmesi mevcut iş olanaklarını arttırmıştır. Bu durum nüfusu çekmede son derece etkili olmuştur. Gelen nüfus mevcut durumu değiştirmek ve bu duruma adapte olmak yerine daha az yerleşimin olduğu ve ucuz yaşam koşullarının olduğu alanlara yerleşmektedir. Mersinde özellikle sanayinin gelişimi sonrası Doğu ve Güneydoğudan göçler almıştır. Keza son zamanlarda Suriye'den Türkiye'ye göçler yaşanmıştır. Göçle gelen nüfus daha çok Mersin Nusayrilerinin yaşadığı kırsal alanlara yerleşmiştir. Nihayetinde Nusayri yoğunluklu olan alanlar etnik açıdan değişime uğramıştır. Etnisitenin farklılığı sosyal ilişkileri hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum Mersin Nusayrilerinin içe kapanma özelliği göstermesine neden olmuştur. Ancak şehir merkezinde yaşayan Nusayriiler açısından pek de bu durumun varlığından söz edilemez. Komşuluk ağları gelişmiş olmakla beraber, farklı etnik yapının kabulü olurken kırsalda yaşayan Nusayri nüfusunun kabulü güç olmuştur.

Katılımcı (Ali 37 yaşında, Bakkal) sosyal ilişkileri şu sözlerle ifade ediyordu;

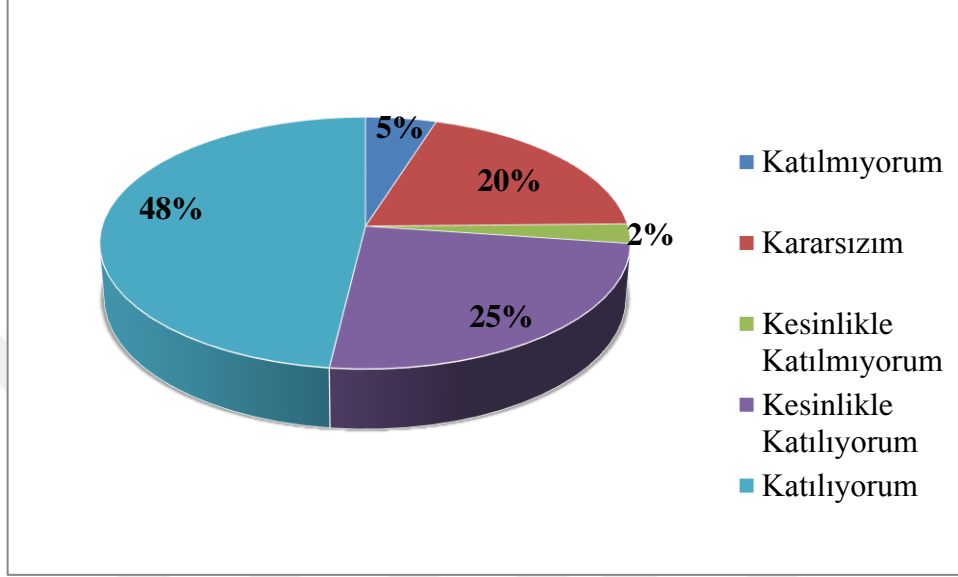
Son zamanlarda çok sayıda Suriyeli geldi biz kucak açtık onlara ama onlar nankör evi açıyoruz gidiyorlar buradan çalıp, Kürdü de var burada Arap da var. Ama anlayamıyoruz. Kendi içimizde çok iyi anlaşıyoruz biz mesela Kürtlerle bir tartıştığımızda biz unutuyorlar ama onlar. Bakıyorsun bir on gün sonra toplanmışlar geliyorlar kavgaya böyle anlayamıyoruz biz...

Ali,(35)

Katılımcılara diğer etnik gruplarla olan ortak bağ ve yaşam kültürünün olup olmadığını anlayabilmek amacıyla sorular yöneltilmiştir. İlk olarak diğer etnik gruplarla ortak yaşam kültürünün olup olmadığı hususunda soru yöneltilmiş verilen yanıtların

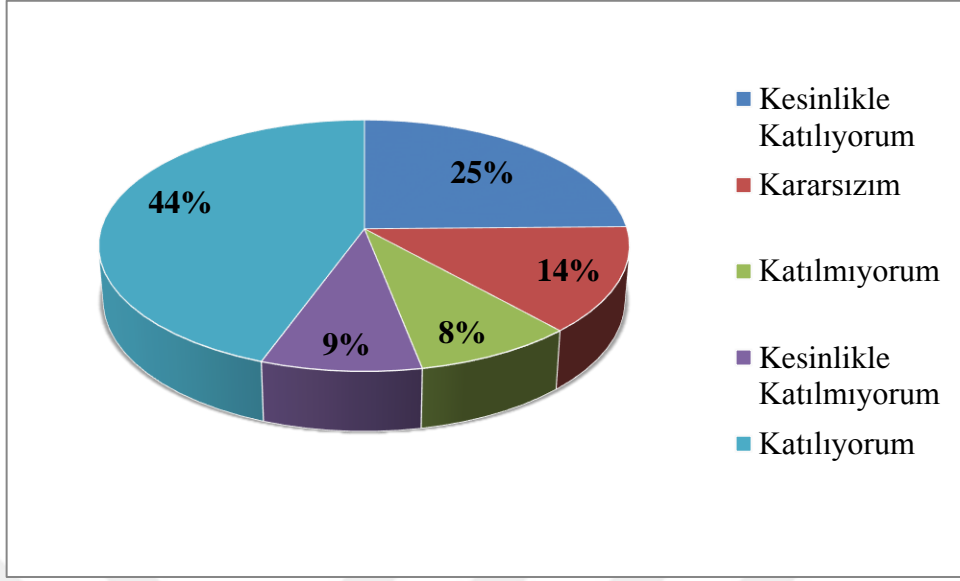

sayısal oranı grafikte verilmiştir (Grafik 23). % 48 oranıyla katılıyorum kategorisi tercih edilirken, % 25 oranıyla kesinlikle katılıyorum kategorisi, % 20 oranıyla kararsızım kategorisi tercih edilmiştir.

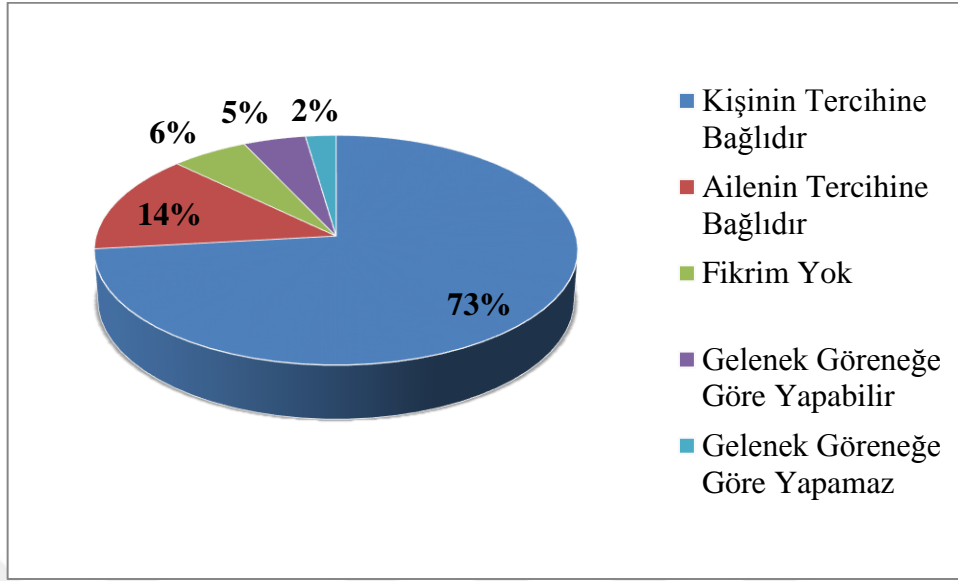
Grafik 23 Nusayriler İle Diğer Etnik Gruplar Arasında Ortak Bir Yaşam Kültürü Vardır

Aynı mekânda etnik farklılığın olması ortak bir yaşamı zorunlu kılmaktadır. Ancak bu zorunluluğun sınırını dini yapı belirlemektedir. Nusayri toplumu inanç esaslarını yerine getirirken gizliliği esas edinmektedirler. Bayram günleri yapılan Hrisi yemeğinin yapımına dahi kendi toplumundan olmayan birisinin kabulü zordur. Anket katılımcılarına inanç ritüellerini yerine getirirken bunu kendi etnik kökeninden olmayan birisinin görmesi ve eşlik etmesi konusunda nasıl bir bakış açısına sahip oldukları hususunda soru yöneltmiş verilen yanıtlar grafikte verilmiştir (Grafik 24).

Grafik 24 Nusayri Dini Bayramlarında Başka Mezheplerden İnsanların Katılmasından Hoşlanmaz

Verilen yanıtların sayısal oranına bakıldığında % 44 sayısal oranı ile katılıyorum, % 25 oranıyla kesinlikle katılıyorum kategorisi tercih edilmiştir. Bu sonuçlar ankete katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun geleneksel bayramlarına başka etnik kökenden insanların katılmasında hoşlanmadıklarını göstermektedir. Etnik sosyal ilişkilerin anlaşılmasında diğer bir etken evlilik kurumudur. Nusayri toplumu kültür ve inançlarının devamı için evlilik tercihlerinde kendi toplumundan eş tercihinde bulunmaktadır. Bu yargının Mersin Nusayriilerinde nasıl bir durumda olduğunu anlamak için katılımcılara Nusayri toplumu dışında evlilik yapılır mı sorusu yöneltilmiş verilen yanıtların oranı grafikte gösterilmiştir (Grafik 25).

Grafik 25 Mersin'de ikamet eden toplum dışı bireylerle evlilik yapabilir mi?

Verilen yanıtların sayısal oranına bakıldığında % 73 oranıyla kişinin tercihinine bağlıdır kategorisi tercih edilmiştir bu oranı % 14 oranıyla ailenin tercihinine bağlıdır kategorisi terci edilmiştir. Verilen yanıtlardan Mersin merkez ilçelerde ve Tarsus ilçe merkezinde insanlar bu konuda özgür olduklarını dile getirirken, Tarsus kırsalında yaşayan Nusayriler kapalı toplum olma özelliğini devam ettirdikleri için bu durumu uygun bulmadığı görülmüştür.

Yapılan görüşme ve anketlere verilen yanıtlar ışığında Mersinde yaşayan Nusayri toplumu bir yandan gelenek göreneğini devam ettirme çabasında iken öte taraftan kültürel etkileşimle bu aşınmaya uğramakta olduğu görülmüştür.

4. SONUÇ

Bu bölümde araştırma amacında esas alınan soruların tek tek ele alınmasının yerine saha çalışmasından elde edilen bilgiler ışığında varılan sonuçların genel sunumunun yapılması daha makul olacaktır. Mersin ve burada yaşayan Nusayri topluluğunun zaman ve mekân ekseninde ele alınmasının girift bir yapı oluşturması nedeniyle, genel ilişkiler ve sonuçlar bağlamında anlatmak doğru olacaktır.

Mersin'in tarihi; tarım ve sanayi gelişimi ekseninde coğrafi özelliklerine bağlı olarak şekillenmiştir. Tarımsal üretimi arttırıcı politikaların uygulanması ile tarımsal açıdan gelişmeler olmuş ve buna bağlı olarak sanayileşme dönemleri yaşanmıştır. Osmanlı'nın son döneminden itibaren başlayan bu gelişmeler, 1950-1980 dönemlerinde ekonomik liberalleşmeye yönelik politikaların uygulanması ile hız kazanmıştır. Bu dönemlerde yaşanan gelişmeler beraberinde sermaye birikimi doğurmuş ve iş imkânlarına dayalı göçler yaşanmıştır. Bunun neticesinde şehrin etnik ve mekânsal dokusunda farklılık meydana gelmiştir.

Suriye'den göç ederek Mersin'e yerleşen Nusayriler toplumsal iticilik rollerinin yanında kendini muhafaza etme ve dinin gerekliliği olan gizliliğin varlığı neticesinde, ikametinin olmadığı şehrin kenar kesiminde belirli alanlarda toplanmışlardır. Böylece kendilerini diğer etnik gruplardan ayırmışlardır. Bu yığılmanın önemli sebebi ise şehir merkezinden uzak, ucuz yaşam standardıdır. Bu durum gecekondu yapılaşmasını meydana getirmiştir. Ekonomik faaliyetler de bu yerleşime göre şekillenmiştir. Mekânın kendilerine sundukları oranda faaliyetlerde bulunmuşlardır. 1852'de göç eden nüfus ziraai faaliyetlerden anladığı için ziraatla uğraşmıştır. Ancak değişen koşullar gerek ekonomik gerek sosyal bakımdan bir takım değişiklikler meydana getirmiştir.

Çalışma boyunca görüldüğü üzere, Mersin'deki Nusayri topluluğu özellikle 1950 sonrası yaşanan değişimlerden doğrudan etkilenmiş bu etkilenme temel olarak iki alanda ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi ekonomik yapılarında olan değişikliklerdir. Geçmiş zamandan beri kırsal alanda yaşayanlar ziraatla uğraşırken, şehirde yaşayanlar esnaflık yapmışlardır. Esnaflık, tüccarlık mesleklerinin yanında eğitim seviyesinin artması ile kamu alanında da çalışmaya başlayan dikkate değer bir kesim ortaya çıkmıştır. Yerel ve küresel ölçekte meydana gelen değişimler neticesinde farklı

ekonomik alanlara yönelmişlerdir. 1950 sonrası sanayinin gelişimi ve eğitim seviyesinin artması ile Nusayri toplumu tarımdan tamamen uzaklaşmasa da kısmen uzaklaşmış ve farklı meslek dallarına yönelmiştir. 1960 öncesi geçim kaynağı tarımdı ve tarımda ilkel yöntemler kullanılmaktaydı. 1970 sonrası tarımda ilkel araçların yerini modern araçların alması ile tarımdan uzaklaşmış esnaflık ve işçilik alanlarına kayma olmuştur. Ancak bu kayma ile tarımdan tamamen uzaklaşmamış tarım, yapılan işe ek olarak devam ettirilmiştir. Mersin; Mezitli, Akdeniz ve Yenişehir de Nusayriler tarım ve balıkçılıktan ziyade iş hayatında yükselmekle beraber bürokraside de ilerlemişlerdir. Tarsus ilçesinde ise tarım, kuyumculuk, mobilyacılık, kebabçılık gibi işlerde çalışmaya başlamışlardır.

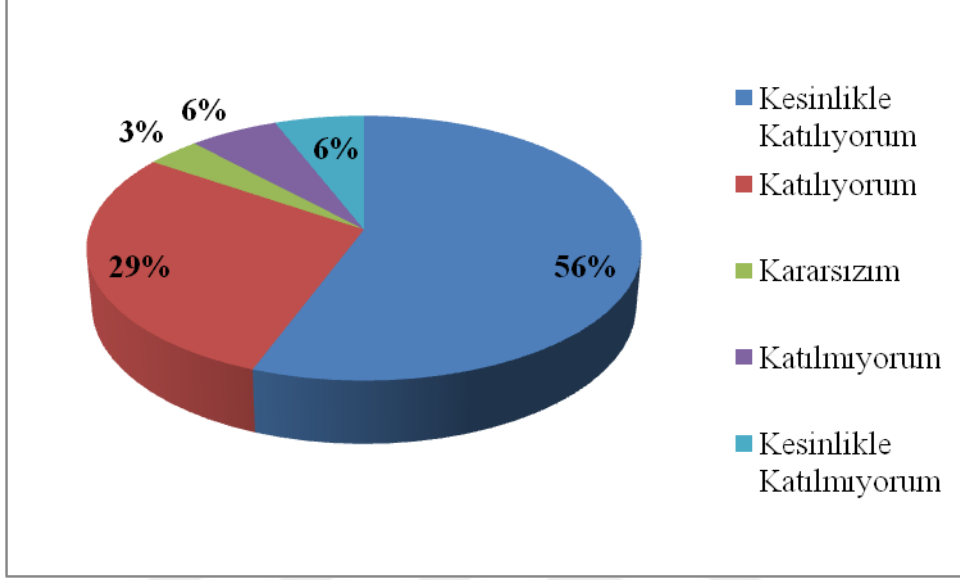
Yaşanan değişim süreçlerinden etkilenen bir diğer alan ise geleneksel Nusayri mahallelerinin dışına kaymanın olmasıdır. Nusayri topluluğundan birçok aile toplumda sosyal açıdan dikey bir hareketliliğe geçmiş ekonomik olarak ilerleme kaydetmiş ve kentleşme özelliği göstermişlerdir. 1950 sonrasında yavaş yavaş homojenliğini yitiren Nusayri mahallelerinden kentin gelişmiş bölgelerine göç yaşanmakla beraber, Nusayri mahallelerine başka etnik grupların göçü yaşanmıştır. Bu değişim eğitim seviyesinin artması ile ekonomik uğraşının değişimi sonucu meydana gelmiştir. Kent içinde meydana gelen bu ikamet değişikliği sosyal yapıları ve kültürleri üzerinde de bir takım değişiklikler meydana getirmiştir. Geleneksel Nusayri mahalle ve köylerinde yaşayan topluluk üyelerinde inançsal ve kültürel açıdan değişiklikler çok azdır. Etnik kimliklerini sürdürmekte ve geleneksel alışkanlıklarını devam ettirmektedirler. Buna mukabil kent merkezine göç eden Nusayri kesiminde inançsal ve kültürel bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Bütün bunlar hem topluluk dışı ekonomik ve sosyal faktörlerden hem de bireylerin bilinçli çabalarından ileri gelmektedir. Yerleşim alanlarındaki bu değişim ile toplumdaki sosyal tabakalaşma değişim göstermiş toplumda büyük bir öneme sahip olan Din hocalarının toplumdaki konumunda farklılık olmuştur. Meydana gelen değişimlerle beraber topluluğun etnik kimliğini oluşturan, inanca olan bağlılıkta zayıflama ve anadil bilme oranındaki düşüş yaşanmıştır. Şehir merkezinde, olan modern yaşam tarzından kaynaklı olarak toplumsal değişim daha çok olmaktadır. Dini akideleri yerine getirme hususunda kırsal alanda hassasiyet daha fazladır bu durum toplumsal kontrolün olmasından ileri gelmektedir. Kent hayatına uyum sağlayan Nusayri toplum bireylerin gelenek- göreneklerden uzaklaştığı, anadil

Arapçanın konuşulmadığı, Türkçenin daha düzgün kullanıldığı görülmüştür. Bunların yanı sıra diğer etnik gruplarla olan sosyal ilişkiler kent merkezinde kırsala nazaran daha iyi olduğu görülmüştür. Kültürel kaynaşmanın odak noktası olan evlilik kurumunda, toplum üyelerinin tercihindeki farklılık şehir ve kırsal ayırımında ortaya çıkmaktadır. Gelenekselliğin baskın olduğu kırsal kesimde endogami sürdürülürken kent merkezinde bu durumda kırılmalar mevcuttur.

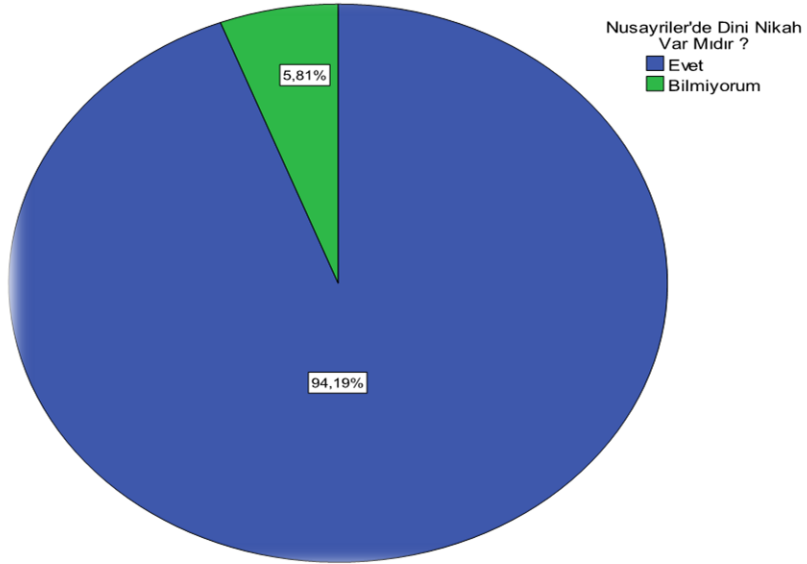
Sonuç olarak Mersin'e yerleşmiş olan Nusayri toplumu kıyı bölgelerde toplanmış ekonomik yapılarını buna göre şekillendirmişlerdir. Ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesiyle farklı alanlara göç etmiş ve ekonomik uğraşları buna göre değişmiştir. Bu yer değişimi neticesinde de kültürel etkileşime girmiş, kültür ve sosyal yapılarında değişimler meydana gelmiştir. Ancak bu değişim kırsalda pek hissedilmeyip daha çok şehir merkezinde yaşayanlarda görülmüştür.

EKLER

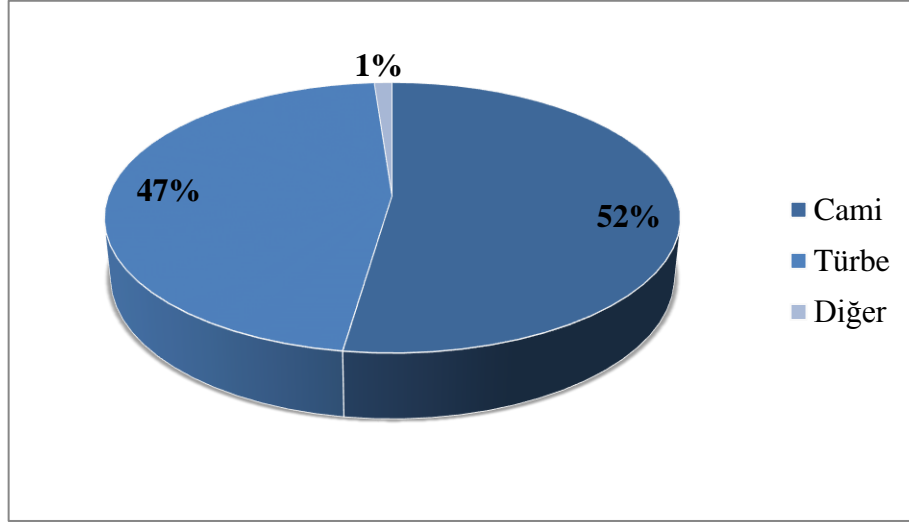
Ek 1

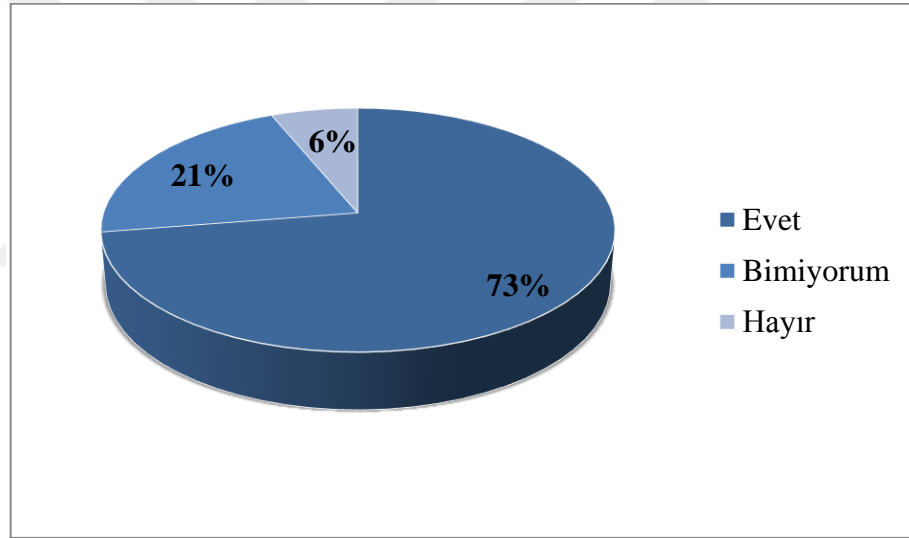
Grafik 26. Mersinde yaşama nedeni aile akraba temellidir

Grafik 27: Nusayrilerde Dini Nikâh Var mıdır?

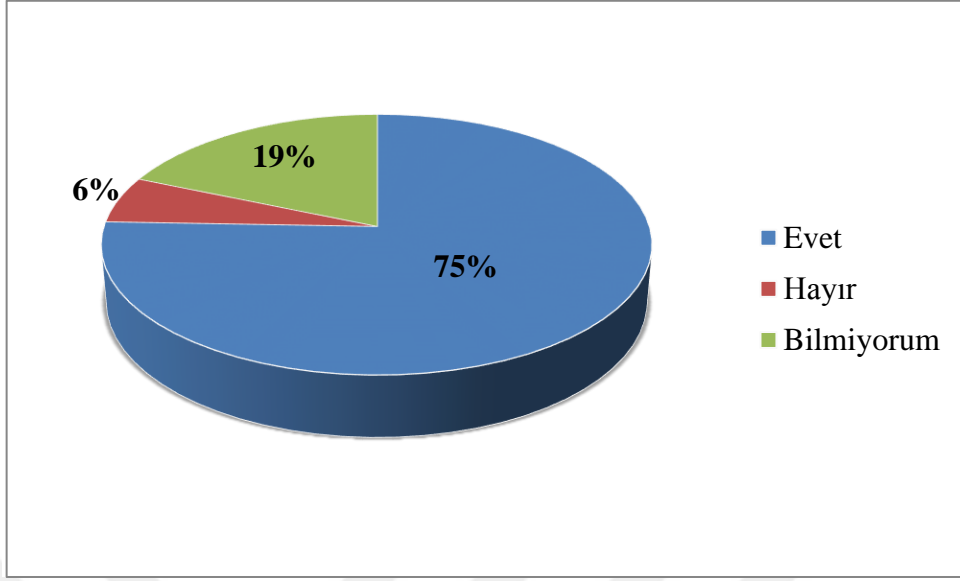

Grafik 28: Nusayrilerin kutsal saydığı mekânlar

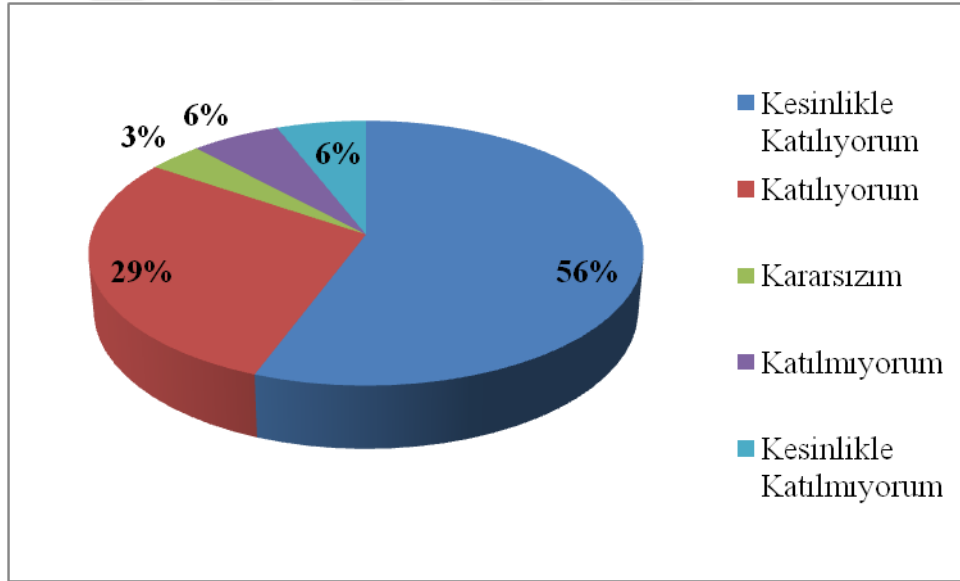

Grafik 29: Nusayrilerde Hızır Kültü var mıdır?

Grafik 30: Diğer etnik gruplarla sosyal ilişkiler iyidir

Grafik 31: Nusayrilerin Mersin'de yaşama nedeni Aile-Akraba temellidir

Ek 2.

Foto 3. Mersin Musalla Hızır Türbesi

Foto 4. Yumurta Bayramında boyanmış yumurtalar

Foto 5. Nusayri Din Adamları

Foto 6. Tarsus Musalla Köyünden Şeyh Said Kırfas (solda)

Foto 7. Hrisi yapımı

İNSAN – MEKÂN PERSPEKTİFİNDE MERSİN NUSAYRİLERİ

Değerli katılımcı,

Bu anket Mersin Nusayrileri ile ilgili yapılacak olan yüksek lisans tezini hazırlamada kullanılacak olan verileri elde etmek amacıyla düzenlenmiştir. Anket ile elde edilecek veriler tamamen ilgili tez çalışmasında kullanılacak olup vereceğiniz bilgiler gizli tutulacaktır. Vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

1. Katılımcı genel bilgileri

Yaşı	Cinsiyeti	Medeni hali	Eğitim durumu	Mesleği
0-15 [ ]			İlkokul [ ]	
16-30 [ ]	Kadın [ ]	Evli [ ]	Ortaokul [ ]	
31-45 [ ]	Erkek [ ]	Bekar [ ]	Lise [ ]	Ailenizin yaşadığı il ve ilçe
46-60 [ ]		Dul [ ]	Üniversite [ ]	
61 + [ ]			YL/Doktora [ ]	

2. Anadilinizi bilme düzeyiniz nedir?

- Çok İleri Düzeyde
 İleri Düzeyde
 Orta Düzeyde
 Alt Düzeyde
 Hiç Bilmiyorum

3. Nusayrilerin Mersin’de ikamet etmesine etki eden ana faktör nedir?

- Ekonomik Siyasi Dini Etnik Köken Coğrafi Etkenler
 Diğer

İkamet eden Nusayrilerin toplumu yaşayış biçimini etkileyen Din Siyasi Ekonomi Kültürel Diğer Toplumlar Diğer Nedenler

5. Mersin’de yaşayan Nusayriler hangi kola mensuptur?

- Haydariye Şimaliye(Şemsiye) Kılaziyye (Kameriye) Gaybiyye
 Diğer

6. Mersin’ de ikamet eden Nusayriler toplum dışı bireylerle evlilik yapabilir mi?

- Gelenek-Göreneğe Göre Yapamaz
 Gelenek-Göreneğe Göre Yapabilir
 Kişinin Tercihine Bağlıdır
 Ailenin Tercihine Bağlıdır
 Fikrim Yok

7. Mersin’ de ikamet eden Nusayri ailelerin çocuklarını Amcaya göndermesindeki ana etken nedir?

- Din Gelenek-Görenek Toplum Aile Diğer

8. Çocuğunuzu Amcaya gönderme fikrine nasıl bakıyorsunuz?

- Kesinlikle Olumlu Buluyorum
 Olumlu Buluyorum
 Kararsızım
 Olumsuz Buluyorum
 Kesinlikle Olumsuz Buluyorum

9. Yaşadığınız toplum içinde daha çok kimlerle Sosyal Etkinlik,Dayanışma ve yardımlaşma içerisindesiniz?

- Herkesle Akraba ve Aile üyeleriyle Komşularla Dost ve Arkadaşlarıyla Hiç kimse ile

10. Yaşadığınız semtte komşularınızın en çok hangi etnik kökene bağlıdır?

- Arap Türk Kürt Karışık Diğer

11. Mersin’de ikamet eden Nusayriler geçmişten günümüze etnik, toplumsal, gelenek-görenek gibi açılardan nasıl bir değişme gösterdi?

- Tamamen Değişti
 Kısmen Değişti
 Fikrim Yok
 Kısmen Değişmedi
 Hiç Değişmedi

12. Nusayrilerin ‘Arap Uşağı’ ve ‘Fellah’ tabirine nasıl bakmaktasınız?

- Bizi Tanımlamıyor
 Arapoğlu Anlamına Gelip Bizi Yüceltiyor
 Hiçbir Anlam İfade Etmiyor
 Bizi Aşağılamak İçin Kullanılıyor
 Fikrim Yok

13. Mersin’ de İkamet eden Nusayrilerin gelenek-görenek geleceği hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Saflığını Koruyacaktır
 Olumlu Anlamda Değişme Gösterecektir
 Olumsuz Anlamda Değişme Gösterecektir
 Zamanla Ortadan Kalkacaktır

- Bir Ön Görüm Yok
- 14.** Nusayrilerde dini nikâh var mıdır?
 Evet Hayır Bilmiyorum
- 15.** Nusayrilerin kutsal saydığı mekânlar hangileridir?
 Camii Türbe Diğer
- 16.** Nusayrilerin Sünnilerle ortak kullandıkları kutsal mekânlar var mı?
 Evet Hayır
- 17.** Doğum esnasında Nusayriler hangi kutlamayı yaparlar?
 Kurban Kesilir
 Hediye Dağıtılır
 Diğer
- 18.** Nusayrilerde Hızır Kültü var mıdır?
 Evet Hayır Bilmiyorum
- 19.** Genel toplum içerisinde kullandığınız Türkçe Şiveniz ile ilgi yaşadığınız sorunlar nelerdir?
 Etnik baskı Diğer Hayır Herhangi bir baskı yaşamıyorum
- 20.** Diğer Etnik Gruplarla Sosyal İlişkiler İyimidir?
 Evet Hayır Bilmiyorum
- 21.** Bir Nusayri Olarak Dini Vecibelerinizi Yerine Getirirken Toplumsal Açıdan Zorluk Yaşıyor Musunuz?
 Evet Hayır Bilmiyorum

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Nusayrilerin Mersin’de yaşama nedeni ekonomik temellidir					
Nusayrilerin Mersin’de yaşama nedeni siyasi temellidir					
Nusayrilerin Mersin’de yaşama nedeni aile akraba temellidir					
Mahalle seçiminde Din ve mezhep önemlidir					
Homojen olan Nusayri Mahallelerinde ilişkiler iyidir					
Nusayriler ile diğer etnik gruplar arasında ortak bir yaşam kültürü vardır					
Ziyaret inancının olması başka kültürün etkisidir					
Nusayri dini bayramlarında başka mezhepten insanların katılmasından hoşlanılmaz					
Mersin’de ikamet eden Nusayrilerin ana dilleri sosyal ilişkilerini olumsuz etkilemektedir					
Nusayri toplumunda Din adamları en önemli konumdadır					
‘Amcalık’ kurumu Nusayriler arasında ki ilişkilerde yapıcı konumdadır					
Nusayri kadınlar toplumda dini anlamda geri plandadır					
Nusayri gelenekleri katı kurallarla Nusayri toplumuna yön vermektedir					
Bir Nusayri olarak dini vecibelerimi yerine getirirken toplumsal açıdan zorluk yaşıyorum					

Ek 2.**Güvenirlilik Analizi**

Cronbach's Alpha	N of Items
,530	17

Item-Total Statistics

	Ölçek Ortalaması	Ölçek Varyansı	Toplam Korelasyon	Alfa Katsayısı
Nusayrilerin Mersin'de Yaşama Nedeni Ekonomik Temellidir	43,52	35,520	,120	,531
Nusayrilerin Mersin'de Yaşama Nedeni Coğrafi Faktörler Temellidir	44,31	37,585	,157	,519
Nusayrilerin Mersin'de Yaşama Nedeni Siyasi Temellidir	43,05	33,881	,350	,480
Nusayrilerin Mersin'de Yaşama Nedeni Aile-Akraba Temellidir	44,39	34,743	,249	,500
Mahalle Seçiminde Din ve Mezhep Önemlidir	42,82	33,150	,378	,472
Homojen Olan Nusayri Mahallelerinde İlişkiler İyidir	44,67	40,757	-,188	,562
Nusayriler İle Diğer Etnik Gruplar Arasında Ortak Bir Yaşam Kültürü Vardır	43,97	42,866	-,333	,598
Ziyaret İnancının Olması Başka Kültürün Etkisidir	41,98	37,683	,111	,526

Nusayri Dini Bayramlarında Başka MEzheplerden İnsanların Katılmasından Hoşlanmaz	43,89	37,003	,080	,535
Mersin'de İkamet Eden Nusayrilerin Ana Dilleri Sosyal İlişkilerini Olumsuz Etkilemektedir	42,90	32,923	,464	,459
Nusayri Toplumunda Din Adamları En Önemli Konumdadır	42,56	30,251	,595	,418
"Amcalık" Kurumu Nusayriler Arasındaki İlişkilerde Yapıcı Konumdadır	43,28	31,938	,410	,460
Nusayriler'de Kadınlar Toplumda Dini Anlamda Geri Plandadır	44,57	36,215	,268	,503
Nusayri Gelenekleri Katı Kurullarla Nusayri Toplumuna Yön Vermektedir	43,77	34,880	,220	,506
Fellah Denilmesinin Nedeni Nusayrilerin Çiftçilikle Uğraşmasıdır	42,02	38,683	-,014	,548
Okullardaki Zorunlu Din Dersi Nusayri Çocuklarını Olumsuz Etkilemektedir	44,48	37,854	,070	,533
	42,97	36,799	,075	,538

KAYNAKÇA

Kitaplar

Arslan, Cahit. **Fellahlar'ın Sosyolojisi**. 4. Basım. Adana: Karahan Kitabevi, 2015.

Bulut, Faik. **Ortadoğunun Solan Renkleri**. 2. Basım. İstanbul: Berfin Yayınları, 2003.

et-Tavil, Muhammed Emin Galib. **Arap Alevileri Tarihi**. İsmail Özdemir(çev.). 3. Basım. Adana: Karahan Kitabevi, 2015.

Karasu, Mehmet. **Nusayrilik ve Çokkültürlülük**. Adana: Karahan Kitabevi, 2012.

Ocak, Ahmet Yaşar. **Tarihi ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiye'de Aleviler Bektaşiler Nusayriler**. 4. Basım İstanbul, Ensar yayıncılık, 2013.

Önder, Ali Tayyar. **Türkiye'nin Etnik Yapısı**. 56. Basım. Ankara: Kripto Yayıncılık, 2015.

Sertel, Ergin. **Dini ve Etnik Kimlikleriyle Nusayriler**. Ankara: Ütopya Yayıncılık, 2005.

Serin, Şerafettin. **Allah ve Ehlibeyt'in Tanıtımı: Aleviler, Nusayriler, ve Şiiler Kimlerdir?** Adana: Koza Yayınları, 1995.

Sinanoğlu, Abdulhamit. **Nusayrilerin İnanç Dünyası ve Kutsal Kitabı: Çağımızda Batınlık Örneği**, Konya: Esra yayınları, 1997.

Türk, Hüseyin. **Anadolu'nun Gizli İnanıcı Nusayrilik**. 3. Basım. İstanbul: Kaktüs Yayınları, 2013.

Uluçay, Ömer. **Arap Aleviliği: Nusayrilik**. 2. Basım, Adana: Gözde Yayıncılık, 1999.

Sürelî Yayınlar

Aksoy, Erdal, Nusayrilerin sosyal yapıları ve Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de Yaşayan Bu Topluluğa Devletin Yaklaşımları, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî**

Veli Araştırmaları Dergisi, 2010.

Kaya Sandal, Ersin ve Gürbüz, Mehmet. Mersin Őhrinin mekânsal gelişimi ve çevresindeki Tarım Alanlarının Amaç Dışı Kullanımı, **Coğrafi Bilimler Dergisi**, 2003.

Serter, Gencay. **Urban Teory of Chicago School: Urban Ecological Theory**, Ankara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü, Kent ve evre Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, Planlama 2013;23(2):67-76,

Diğerk yayınlar

a) Tezler

Keser, İnan. Adana Nusayrilerinde Kamusal Akan Farklılaşması:Adana Nusayrileri, **Yayımlanmış Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), s.190.

b) Raporlar

Mersin Ticaret ve Sanayi Odası. **2010 Ekonomik Raporu**. Mersin, 2010.

Türkiye İstatistik Kurumu. **Seçilmiş Göstergelerle Mersin**.2013.

Mersin Valiliği, evre ve Şehircilik Müdürlüğü,**2011 Mersin evre Durum Raporu**, Mersin. 2012

Zati Ternek, ‘Mersin -Tarsus Kuzey Bölgesi Jeolojisi’, **MTA Rapor No: 44/45**, Ankara, Aralık, 1953.

c) İnternet

Devlet Su İşleri 6. Bölge Müdürlüğü. <http://bolge06.dsi.gov.tr/>

TUİK. 2017, ‘ Nüfus İstatistikleri Veri Tabanı’.

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=kategorist>

Sözlü kaynaklar

Ali, 35 yaşında. Mersin, Musalla'da 2016 yılı Mayıs ayında yapılan görüşme
Ayşe. Mersin, Karaduvar'da 2017 yılı Mart ayında yapılan görüşme
Beyhan. Mersin, Kırkbeşevler'de 2016 yılı Mart ayında yapılan görüşme
Emel. Mersin, Tarsus, Yeşil Kuyu'da 2017 yılı Mayıs ayında yapılan görüşme
Hüseyin. Mersin, Mezitli'de 2016 yılı Kasım ayında yapılan görüşme
Gözde. Mersin, Akdenizde 2017 yılı Mart ayında yapılan görüşme
Fatma. Mersin, Karaduvar'da 2017 yılı Mart ayında yapılan görüşme
Kıymet, 45 yaşında. Mersin, Tarsus'da 2017 yılı Nisan ayında yapılan görüşme
Mehmet. Mersin, Yeşiltepe'de 2017 yılı Şubat ayında yapılan görüşme
Sevgi. Mersin, Tarsus'da 2017 yılı Nisan ayında yapılan görüşme
Sevinç. Mersin, Karaduvar'da 2017 yılı Mart ayında yapılan görüşme
Tülin. Mersin, Yenişehir'de 2017 yılı Nisan ayında yapılan görüşme